

Bjalistokaj kajeroj № 13

*Okaze de la 24-aj Bjalistokaj Zamenhof-Tagoj
14–17 de decembro 2023*

BJALISTOKAJ KAJEROJ
ZESZYTY BIAŁOSTOCKIE

BIALISTOKAJ KAJEROJ

N-RO 13

13-a literatura konkurso

„Esperanto ligas homojn. Vivmotivoj, aŭ kial mi faras ĉion ĉi?”

ZESZYTY BIAŁOSTOCKIE

NR 13

13. konkurs literacki

„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”

Organizatorzy konkursu „Esperanto łączy ludzi”
Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku
Białostockie Towarzystwo Esperatystów

Patronat honorowy
Prezydent Miasta Białegostoku

*Honorowy Patronat
Prezydenta
Miasta Białegostoku*

ISBN 978-83-66137-79-0
ISBN 978-83-962222-7-5

Wydawcy
Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego
ul. Marii Curie-Skłodowskiej 14A, 15-097 Białystok
www.ksiaznicapodlaska.pl

KSIAŻNICA
PODLASKA

Białostockie Towarzystwo Esperantystów
ul. Piękna 3, 15-282 Białystok
www.espero.bialystok.pl

Redaktor, sekretarz konkursu
Maria Niemyjska

Jury konkursu
Tomasz Chmielik, Magdalena Sołowiej

Projekt typograficzny i skład
Przemysław Wierzbowski

Druk
Partner Poligrafia Andrzej Kardasz
ul. Szosa Baranowicka 77
15-523 Białystok, Grabówka

MICHALINA PIETKIEWICZ

Tempesto

Ili estis ne forlasantaj la hejmon jam la duan tagon. La kato kuŝis premiĝinta en kusenon en la fotelo kaj la manplatoj de Anna varmiĝadis de pota plena de matena nigra kafo. Malantaŭ la fenestro muĝis. Ŝi pli precize ŝirmis la fenestron per veluraj kurtenoj ne permesante al la fulmoj de ekstere disheligi la ĉambron.

– Denove tempesto, panjo? – Dormema Maria ŝirmis la orelojn per la litkovrilo.

La virino starigis la trinkaĵon tuj ĉe la lito de la filino. Trataris la manon sur la blanka farbo. Varma senbrila koloro bonege kovris la lignon, kies fragmentojn kunmetadis la edzo. Nepre memfare – tiel li elrevis. Unue la projekto, poste aĉetado de materialoj, kaj fine dum multaj semajnoj pritrancado, kunnajlado, kunŝraŭbado – ĉio por la unuenaskitino. La lito havis la formon de dometo, sur kies tegmento Anna pendigadis lampetojn, girdandojn aŭ festajn dekoraĵojn. La knabino plej volonte aranĝadis ĉi tie bazon. Ŝi kaŝiĝadis en ĝi por la tutaj tagoj, prilumigante per poŝlanterno kolorajn librojn, invitante la paĉjon por vetkuroj de aŭtoj aŭ ludante je infanĝardeno kun grupo de unukornuloj, kiuj ŝategas tomatupon kaj kukumsalaton.

Anna aranĝis pli bone la kovrilon, kiu ŝirmis parton de la subtila konstruaĵo. Ŝi emis kaŝiĝi interne. Malgraŭ ke ŝi dividis kun la edzo la plej oportunan liton, ŝi ŝategis ĉi tie komencadi la tagon. Kaj Maria, kiel ĉiun matenon, kuŝis direktinte la vizaĝon al la muro, atendente la matenan riton.

– Bonan tagon, museto. – Sur la lango Anna havis la guston de la fortega kafo, kiu baldaŭ miksiĝis kun la aromo de la delikata hararo kaj haŭto de la filino. La patrino kaj la filino dividis la kusenon, sed la litkovrilo restis tro malgranda. Neniu el ili tamen volis ŝanĝi ĝin por la pli granda. Maria senkonscie kurbigadis la krurojn en la genuoj kaj la piedojn ŝovadis malantaŭen inter la femurojn de la patrino. La nudajn fingretojn ŝi varmigadis per ilia migrado sur la flanela piĵamo. La virino serĉadis la varman kovrilon, kies troa parto de la lita tegmento kuŝiĝadis sur la matraco. Ili tiel kunpremiĝadis ĉiun semajnfino.

De ĉi tiu bazo ili ne devis antaŭenŝovi la nazon eĉ ĝis tagmezo, precipe tial, ke de ekstere fojon post fojo oni aŭdis tondrojn.

– Ĉu la paĉjo ankoraŭ estas en la laborejo? – Anna murmuris jese, ĉiam sin movante. Ŝi ĉirkaŭvolvis per sia brako maldiketan manon de la filino. En sia manplato ŝi kaŝis la ŝian, desegnante en ĝi per sia dikfingro rondetojn. Kun la nazo en ŝiaj bukloj ŝi ekkantetis.

– Mi pen... – Anna eksentis, ke ŝia voĉo tremas. Ŝi englutis la salivon. Ankoraŭfoje ŝi komencis, pli laŭte:

– Mi pendigos lulilon sur saliko... – Tiun ĉi kanzonon kantis al Maria ŝia praavino sendepende de la tagparto. Same bone ĝi sonis antaŭ la dormo sub la dika kovrokuseno kaj ankaŭ dum la plena suno, dum la kolektado de pomoj en fruktoĝardeno.

– Mi pendigos lulilon sur saliko... – akompanis Maria. La duan linion ili finis kune:

– Kaj la vento vin lulos... La avo dum la promenoj ĉe la rivero Bug montradis la plej belan arbon, kiu estis servonta por petoladoj de la nepino. La plorsalikon.

Maria ŝovis la manon de la patrino direkte al sia dorso. Ĉirkaŭita per amaso da ludiloj, ŝi tamen plej ŝatis la tuŝon. Karesgratadon de diversaj formoj sur la dorso, solvado de la desegnitaj sur la piĵamo matematikaj taskoj.

– Literetoj! – Tion ŝi plej ŝatis. Ili devis esti recepto kontraŭ la bruoj malantaŭ la fenestro. Tondris ĉiam pli forte, pli proksime. La fulmoj ne

ĉesis. Anna levis subĉemizeton de la filino kaj delikate desegnis sur la dorso figuron.

– M! – Tuj divenis la knabino.

– A! – Ŝi ĝojis.

– P! K! – Mi ne scias, tro malgrandaj! – ŝi plendis post momento. La virino desegnis la literon pli precize.

– R! Ja tio estas R kiel rajdi per biciklo! Kiam fariĝos pli varme, ni foriros kun la paĉjo. Skribu pli grandajn literojn, kiel kutime! – Anna haltigis la brakoj de la knabino, kiu elŝiriĝadis pro la ekscito.

– I, kiel Igor, tiu el la infanĝardeno! Estas interese kio okazas kun li. I! – ŝi ridetis. – Panjo, jen estos mi! Maria! Maria? Fine la virino aldonis la lastan literon de la nomo de la filino.

– Plu, plu! – Maria fermis pli forte la okulojn. Ŝi koncentriĝadis, por pli bone diveni movojn de la patrino. – M! Denove M. Maria! Maria? Anna ekmurmuris nee.

– Nulo! Sekvos ciferoj? Vi desegnas ion? Vizaĝon? Sunon! Aŭ eble ne, jen O! O? – pepis Maria. Anna eksuspiris.

– MO! Vi skribas pri ni? Nia familia nomo? Moroz. Mia! Maria Moroz estas mi – la knabino liberiĝis de la brakoj de la patrino kaj rapide turniĝis al ŝi. Same rapide Anna kaŝis sian vizaĝon en la kusenon. Ŝi ne volis, ke iliaj rigardoj renkontiĝu. Per tiklado ŝi devigis la filinon deturni sin. Sur la dorso ŝi faris kvazaŭ kruceton aŭ eble pluson kaj komencis desegni...

– Nun ciferoj! – ekkriis Maria, kiam sur la dorso ŝi eksentis 380. – Ni kalkulos? Vi scias, ke mi jam scipovas, eĉ ĝis 20.

Tamen anstataŭ adiciado estis sinsekvo de naŭ, senerare rekonitaj de la knabino, ciferoj. La virino diris, ke tio estas la telefonnumero al la geonkloj en la ĉefurbo. Poste Maria rekonis sian naskiĝdaton. Post du monatoj ŝi estis festonta sian sesan naskiĝtagon.

– Kaj desegnaĵoj? – fine ŝi demandis kun la espero en la voĉo.

– Desegnu ion, panjo.

Tiufoje sur la tuta filina dorseto Anna desegnis per la fingro koron. Poste kaŝis ĝin per la subĉemizeto kaj piĵamo.

– Panjo, malseke. – Tiufoje la knabino rapide elŝiriĝis el la brakumo de la patrino, por rigardi ŝin. Anna viŝis larmojn. En unu mano ŝi forte premis dikan skribilon, per kiu ŝi skribis sur la dorso de la filino plej gravajn indikojn.

La filino duonfermis la okulojn.

– Ne ploru, panjo! – Ŝi mankaresis ŝiajn okulojn, forviŝante gutojn fluantajn sur la mentono. – Ja vi mem diris, ke ne tiaj tempestoj iris super nia Borodzianka.

El la pola tradukis Grażyna Barszczewska-Banel

*I nagroda w konkursie literackim
„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”*

MICHALINA PIETKIEWICZ

Burza

Nie wychodziły z domu drugi dzień. Kot leżał wtulony w wełnianą poduchę na fotelu, a dłonie Anny grzały się o kubek pełen porannej, czarnej kawy. Za oknem huczało. Zaciągnęła mocniej welurowe zasłony, nie pozwalając, by błyski za oknem rozświetliły pokój.

– Znów burza, mamuś? – Zaspana Maria zasłoniła uszy kołdrą.

Kobieta postawiła napój tuż przy łóżku córki. Przeciągnęła dłonią po białej farbie. Ciepła, matowa barwa idealnie kryła drewno, które skręcał mąż. Koniecznie sam – tak sobie wymarzył. Najpierw projekt, następnie zakup materiałów, a na koniec długie tygodnie przycinania, zbijania, skręcania – wszystko dla pierworodnej. Posłanie miało kształt domku, na dachu którego Anna wieszała lampki, girlandy albo świąteczne ozdoby. Dziewczynka najchętniej jednak budowała w tym miejscu bazę. Chowala się w niej na całe dnie, oświetlając latarką kolorowe książki, zapraszając tatę na wyścigi aut lub bawiąc się w przedszkole z grupą przepadających za pomidorówką i mizerią jednoroźców.

Anna poprawiała koc przesłaniający część misternej konstrukcji. Miała ochotę skryć się w jej wnętrzu. Choć dzieliła z mężem najwygodniejsze łóżko, to tu uwielbiała zaczynać dzień. I Maria, jak co rano, leżała twarzą do ściany, czekając na poranny rytuał.

– Dzień dobry, myszko. – Na języku Anna miała smak smolistej kawy, który już po chwili wymieszał się z zapachem delikatnych włosów i skóry córki. Dzieliły poduszkę, ale kołdra pozostawała za małą. Żadna z nich

jednak nie chciała wymienić jej na większą. Maria odruchowo podkurczała nogi w kolanach, a stopy wysuwała w tył – prosto między uda matki. Gołe paluszki rozgrzewała wędrowka po flanelowej pidżamie. Kobieta z kolei szukała ciepła koca, którego nadmiar z łóżeckowego dachu kładł się na materacu. Tuliły się tak co weekend.

Z tej bazy nie musiały wyściubiać nosa nawet do południa, szczególnie, że za oknami raz po raz dawał się słyszeć łoskot.

– Tatusz jeszcze w pracy? – Anna zamruczała twierdząco, kokosząc się. Otuliła ramieniem szczupłą rękę córki. W swojej dłoni schowała jej dłoń, kciukiem kreśląc we wnętrzu kółka. Z nosem w jej lokach zanuciła.

– Powie... – Anna poczuła, że głos jej drży. Przełknęła ślinę. Zaczęła jeszcze raz, głośniejsze:

– Powieszę kołyskę na wierzbie... – Ten utwór śpiewała Marii jeszcze jej prababcia bez względu na porę dnia. Równie dobrze brzmiała przed snem pod grubą pierzyną, jak i w pełnym słońcu, podczas zbioru jabłek w sadzie.

– Powieszę kołyskę na wierzbie... – zawtórowała Maria. Drugi wers skończyły razem:

– A wiatr będzie cię kołysał... – Dziadek podczas spacerów nad Bugiem wskazywał najpiękniejsze drzewo, które posłużyć miało na dzikie harce wnuczki. Wierzbę płaczącą.

Anna przesunęła dłoń matki w kierunku swoich pleców. Otoczona tabunem zabawek dziewczynka najbardziej lubiła dotyk. Mizianie kształtów na plecach, rozwiązywanie odduszonych na pidżamce zadań matematycznych.

– Literki! – Te lubiła najbardziej.

Miały być receptą na hałasy za oknem. Uderzało coraz mocniej, coraz bliżej. Błyski nie ustawały. Anna uniosła podkoszulek córki i delikatnie na plecach zaznaczyła kształt.

– M! – Dziewczynka rozpoznawała w lot.

– A? – Cieszyła się.

– P? K? Nie wiem, za małe! – poskarżyła się po chwili.

Kobieta zaznaczyła kształt dokładniej.

– R! To przecież R jak rower! Jak zrobi się cieplej, to wyjdziemy z tatusiem. Ale pisz większe, jak zawsze! – Anna przytrzymała ramię dziewczynki. Wrywała jej się z ekscytacji

– I jak Igor, ten z przedszkola! Ciekawe, co u niego. I! – zachichotała.

– Mamuś, to ja będę! Maria! Maria?

Na koniec kobieta dostawiła ostatnią literę imienia córki.

– Dalej, dalej! – Maria zaciskała mocniej oczy. Skupiała się, by wychwycić ruch dłoni matki. – M! Znów M. Maria! Maria?

Anna zamruczała przecząco.

– Zero! Będą cyfry? Rysujesz coś? Buzię? Słońce! Albo nie, to O! O?
– piszczała Maria. Anna westchnęła.

– MO! O nas piszesz? Nasze nazwisko? Moroz. Moje! Maria Moroz to ja – dziewczynka wyswobodziła się z ramion mamy i szybko odwróciła do niej. Anna równie szybko schowała swoją twarz w poduszce. Nie chciała, by ich spojrzenia się spotkały. Gilgotkami zmusiła córkę do odwrócenia się. Na plecach wykonała jakby krzyżyk, a może plus i zaczęła kreślić...

– Teraz cyfry! – Zawołała Maria, kiedy na plecach poczuła 380 – Będziemy liczyć? Wiesz, że ja już umiem do 20 nawet?

Ale zamiast dodawania był ciąg dziewięciu, bezbłędnie rozpoznanych przez dziewczynkę cyfr. Kobieta powiedziała, że to numer telefonu do cioci i wujka w stolicy. W dalszej części Maria rozpoznała swoją datę urodzin. Szóste urodziny miała świętować za dwa miesiące.

– A rysunki? – zapytała z nadzieją w głosie na koniec. – Narysuj coś, mamuś.

Tym razem na całych pleckach córki Anna zakreszyła palcem serce. Następnie zasłoniła je podkoszulkiem i pidżamą.

– Mamuś, mokro – Tym razem dziewczynka szybko wyrwała się objęć mamy, by spojrzeć na nią. Anna ocierała łzy. W jednej z dłoni zaciskała gruby flamaster, którym napisała na plecach córki najważniejsze dane.

Córka zmrużyła oczy.

– Nie płacz, mamuś – Głaskała jej oczy, wycierając krople ściekające po brodzie. – Sama mówisz, że nie takie burze nad naszą Borodziańką szły.

SENNOMA524

Ŝi

Se vi povus vojaĝi malantaŭen en la tempo, kien vi irus?

Eble iuj uzus tiun ŝancon por malhelpi militon aŭ murdon. Por savi vian plej ŝatatan artiston de superdozo. Por esti en momento, kiu markis la historion. Por malhelpi maljuston aŭ por solvi misteron. Mi? *Mi vizitus mian dektrijaran memon.*

Mi irus en mian infanan ĉambron kaj malfermus la ĉiam fermitajn kurtenojn. La suno neniam estis mia amiko. Mi helpus ŝin purigi sian ĉambron. Mi dirus al ŝi, ke eĉ nun mi luktas kontraŭ tio, ke tio estas en ordo, ke tio ne malindigas nin. Se ni ne povus purigi la tutan ĉambron, ni purigus angulon. Kaj estus bone.

Mi montrus al ŝi miajn tatuojn. Kiel mi povis igi liniajn cikatrojn en artaĵon, en fonton de fiero. Mi dirus al ŝi, ke mi forĵetis la pojnbedojn antaŭ jaroj, ke nun restas nenio por honti. Mi dirus al ŝi, ke ŝi havas tion, kio estas necesa por lasi la vundojn malantaŭ si. Kaj se ŝi denove falus – mi tion travivis, ĉar mi estas ŝi – mi memorigus al ŝi, ke la progreso ne ĉiam estas lineara.

Mi montrus al ŝi bildojn de mi, de miaj amikoj, de mia amata persono. Mi dirus al ŝi, ke mi kolektis rememorojn, ke ĉio valoris penon. Mi konigus miajn geamikojn al ŝi, per nomoj, per anekdotoj. Mi dirus al ŝi, ke ŝi eltenu iom pli longe, ke estas homoj tie ekstere, kiuj atendas ŝin. Ke, eĉ se nun ŝajnas neeble, iu volas aŭdi ŝin, ke ŝi estos vidata. Kaj ke la elektita familio estas la plej bona afero, kiu povus okazi al mi.

Mi dirus al ŝi, kiel longe mi iris, kaj kion ni atingis. La vizititaj lokoj, la gajnitaj premioj, la ĉeestitaj koncertoj, la esploritaj muzeoj, la ĝardenoj en kiuj ni perdiĝis, ĉio. Mi memorigus al ŝi, ke estas mondo trans ĉi tiuj kvar muroj. Kaj jes, mi scias, ke tio ŝajnas tiel malproksima, preskaŭ neebla, sed mi dirus al ŝi, ke ni faris tion, ke ni atingis la alian flankon. Mi dirus al ŝi, ke ni jam sentis, ke ni apartenas al io.

Mi donus al ŝi tiel streĉan brakumon kaj lasus ŝin plori dum mil horoj. Mi plorus kun ŝi. Tiam, kun okuloj ŝvelintaj kaj ruĝaj, mi instruus al ŝi kiel ŝminki sin. Mi aŭskultus ŝin kaj dirus al ŝi, ke tio, kion ŝi sentas, validas; ke ŝi havas rajton pri siaj sentoj. Mi konfesus al ŝi, ke ankaŭ nun mi sentas same.

Mi kondukus kun troa senĝeno kaj forviŝus ĉi tiun dokumenton dum tajpado per nia malnova tekkomputilo. Ŝi neniam uzos ĝin. Mi neniam uzis ĝin.

Kaj finfine, mi dankus ŝin pro forĵeto de la piloloj en tiu terura nokto. Mi dankus ŝin, ke ŝi malligis la nodon de la ŝnuro; ke ŝi fluigis la ratvenenon en la necesejon. Mi dankus ke ŝi kredis al ni, eĉ kiam ŝi sentis – mi sentis – ke neniu alia kredis.

Se vi povus vojaĝi malantaŭen en tempo, ĝis kiam vi irus? Eble ĝis tiu historia koncerto, aŭ por savi tiun hundeton de ĝia kosma morto, aŭ eble por helpi malkonstrui la muron. Mi? Mi vizitus mian dektrijaran memon, solan, timigitan, konfuzitan, kaj dirus ke ŝi pluiru, ne por si mem, sed por tio, kio ni povas iĝi.

Iun tagon iu demandis min, kial mi daŭre provas, se mi estas tiel laca. *Kial mi faras ĉion ĉi?*

La respondo estas tre simpla, vidu: Mi faras tion por ŝi.

Ĉar ŝi, kun nenio krom malplena promeso pri estonteco, kiu ŝajnis tiel malproksima, decidis daŭrigi. La malpleja afero, kiun mi povas nun efektivigi estas fari ŝin fiera. Kaj eĉ se tempovojaĝado estas nenio alia ol rovo, mi scias, ke parto de ŝi en mi sentas sin fiera.

II nagroda w konkursie literackim
„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”

SENNOMA524

Ona

Gdybyś mógł cofnąć się w czasie, dokąd byś się udał?

Może ktoś wykorzystałby tę szansę, by przeszkodzić wojnie lub morderstwu. Albo żeby uratować ulubionego artystę przed przedawkowaniem. Albo żeby uczestniczyć w ważnym momencie historycznym. Żeby przeszkodzić niesprawiedliwości lub wyjaśnić tajemnicę. A ja? *Ja odwiedziłabym trzynastoletnią siebie.*

Weszłabym do mojego dziecięcego pokoju i rozsunała wszystkie zaciągnięte zasłony. Słońce nigdy nie było moim przyjacielem. Pomogłabym oczyścić pokój. Powiedziałabym, że nawet teraz walczę z tym i że to jest w porządku, że to nas nie poniża. Gdybyśmy nie mogły oczyścić całego pokoju, oczyściłybyśmy kąt. I byłoby dobrze.

Pokazałabym jej moje tatuaże. Jak zmieniłam liniowe blizny w dzieło sztuki i powód do dumy. Powiedziałabym, jak przed laty pozbyłam się opasek z moich nadgarstków, że teraz nie ma się czego wstydzić. Powiedziałabym, że ma wszystko, czego trzeba, żeby pozostawić zranienia za sobą. A kiedy znowu podupadnie, powiem jej – przeżyłam to, przecież jestem nią – że ewoluowanie nie zawsze jest linearne.

Pokazałabym jej moje wizerunki, obrazy moich przyjaciół i ukochanej osoby. Powiedziałabym, że zebrałam wspomnienia i że było warto. Przedstawiłabym jej moich przyjaciół po imieniu i przez anegdoty. Powiedziałabym, żeby wytrzymała jeszcze trochę, bo na zewnątrz są czekający na nią ludzie. Choć wtedy wydawało się to nieprawdopodobne, to ktoś

zechce jej wysłuchać, że będzie widziana. A wybrana rodzina to najlepsze co mogło mi się przytrafić.

Powiedziałabym jak długo szłam, i co osiągnęłyśmy. Odwiedzone miejsca, zdobyte nagrody, wysłuchane koncerty, zwiedzone muzea, ogrody, w których się zagubiłyśmy, wszystko. Przypomniałabym jej, że za tymi czterema ścianami istnieje świat. Tak, wiem, wydaje się tak odległy, wręcz nierealny, ale powiedziałabym, że nam się udało, że przeszliśmy na drugą stronę. Powiedziałbym, że już mamy poczucie przynależności.

Uściskałabym ją mocno i pozostawiła płaczącą godzinami. Będę płakała razem z nią. Wtedy z zapuchniętymi, czerwonymi oczami nauczyłabym ją jak się malować. Wysłuchałabym jej i powiedziała, że wszystko, co czuje, jest ważne, że ma prawo do swoich uczuć. Wyznałabym, że nadal czuję tak samo.

Zachowałabym się z nadmierną nonszalancją i skasowałabym ten dokument w trakcie pisania na naszym starym laptopie. Nigdy go nie użyje. Ja nigdy go nie użyłam.

Na koniec podziękowałabym za wyrzucenie, tej strasznej nocy, wszystkich tabletek. Podziękowałabym za odwiązanie sznura i za spuszczenie w toalecie trutki na szczury. Podziękowałabym za uwierzenie nam, nawet wtedy, kiedy czułam, że nikt inny nie wierzy.

Gdybyście mogli cofnąć się w czasie, dokąd byście się udali? Może na historyczny koncert, albo żeby uratować tego pieska przed jego kosmiczną śmiercią, albo żeby przeszkodzić zbudowaniu muru. A ja? Odwiedziłbym siebie trzynastoletnią, samotną, przestraszoną, zdezorientowaną, i powiedziałbym jej, żeby ruszyła dalej, nie ze względu na nią, ale ze względu na to, kim możemy się stać.

Pewnego dnia ktoś mnie spytał, dlaczego ciągle próbuję, skoro jestem taka zmęczona? Dlaczego to wszystko robię?

Widzicie, odpowiedź jest bardzo prosta: robię to dla niej.

Ponieważ ona, mając tylko pustą obietnicę przyszłości, która wydawała się tak odległa, zdecydowała się kontynuować. Najmniej, co mogę

teraz zrobić, to uczynić ją dumną. I nawet jeśli podróż w czasie jest niczym więcej niż snem, wiem, że część niej we mnie czuje się dumna.

Z esperanta tłumaczyła Maria Niemyjska

MARZENA CIRUK

Vivmotivoj

Normale, mi ne scias kial mi ekdeziris esti libera. Libera de respondecoj, de ĉio, kion mi iam faris ĝis nun. Ĉu ĝi estas aĝo kaj laceco de la materialo? La vorto „mi devas” kolerigis min. Leviĝi je certa horo matene. Preni la buson al laboro. Starante en ĝi. Ŝanĝi la buson. Enuiga, oficeja laboro. Rigardi la ekranon faris min malbonfarta. La horoj estis senkompate longaj. Mia vivo forglitiĝis. Post ok horoj (kun mallonga paŭzo), terura reveno en plenplena buso. Per lastaj miaj fortoj, mi eniradis la domon. Kutime estis jam mallume, grize kaj pluve (almenaŭ dum duono de la jaro). Mi emis fari nenion. Eble nur manĝi. Nenion specifan, nur por fokusiĝi sur manĝo por ne pensi pri la malĝojoj. Nenio min amuzis, nenio feliĉigis min. Televido en la fono, dormeto sur la kanapo. Mi eĉ ne volis legi. Mi ĉiam pensis pri emeritiĝo kiel pri savo, paradizo, al kiu post du jaroj (se Dio permesos) mi eniros. Ju pli mi pensis, des pli treniĝis senfine tiu ĉi neplenumita, neuzata tempo. Mi uzadis mian imagon, ho, ho, kion mi tiam faros! Nu, jes, sed ĉu mi povos fari ion ajn, ĉu mi povos? Eble mi vojaĝos ien, vizitante. Mi legos. Mi iros promeni kun la hundo, mi vizitos kinejon. Mi estos gaja, gajega. Mi estos, ĉar mi ne estas. Mi laboras tro longe, neniu malsanforpermeso, mizeraj ferioj. Mi ne plu eltenas mian tro-respondecon. Mi, ĉiam organizita, kompakta, devosenta. Neniu malstreĉo, tre malgranda marĝeno por eraro. Kiom longe oni tiel povas!

Kial mi faras ĉion ĉi? Kun mia lango pendanta, mi rapidas de loko al loko, vizitante miajn parencojn kaj amikojn. Telefonaj alvokoj ne sufiĉas

por mi. Dek mil paŝoj ĉiutage. Kiu inventis ĉi tion! Movo egalas sano. Do mi moviĝas, kvankam sen entuziasmo. Ŝajne, mi ne povas fariĝi ŝatanto de ekzercado, sed jes, mi estas ŝatanto de bona manĝaĵo; de bona kafo kaj bonaj homaj rilatoj ankaŭ. Amu la vivon, sed unue amu vin mem, estu afabla kaj komprenema al vi mem. Facile estas tion diri. Kelkfoje mi estas komprenema, eĉ tro indulgema, mi dirus. Kio instigas min, kial mi faras ĉion ĉi? Por mi mem, por miaj infanoj, por miaj genepoj. Infanoj bone, plenkreskuloj. Kiom longe mi ankoraŭ akompanos al miaj genepoj? Kion mi instruos al ili? Kio restos post mi? Kia spuro de tio, ke mi estis tie, ke mi vivis, ke mi amis, ke mi sopiris, ke mi ploris. Ke kortuŝis min bonegajn filmojn, ke mi lernis kaj legis librojn. Mi estis avida de vojaĝoj kaj ekskursoj, scivolema pri la mondo en ĝiaj diversaj aspektoj, scivolema pri la vivo kun ĝia tuta gamo da ĝojoj kaj emocioj. Gustumado de la vivo, spertado de ĝojo, malĝojo, amo, sufero, funebro, malespero. Ĉio ĉi estas motiva. Kelkfoje nur tiom por leviĝi matene kaj ordigi la liton. Kiom da tagoj kun ĉi tiu neordigita lito! Soleca ploro, turmenta doloro. Tio ankaŭ instigis min batali. Manko de mono kaj malriĉeco instigis min agi, serĉi laboron, kaj poste plian laboron. Luktanta kun vivo ĉiutage kaj la espero kiu flustris, ke aferoj pliboniĝos. Imago sugestis viziojn de la estonteco. Belaj vizioj. Ankoraŭ estos grandioze...

Bonodoraj, molaj bebokorpoj, la miraklo de naskiĝo. La mondo kiu estis kaj tiu, kiu estos ilia. Ĉion por kompreni kaj ami saĝe. Donu kiom vi povas sen oferi vin mem. Gluantaj, dolĉaj manetoj, brakumoj kaj „Mi mamas vin” instigas nin vivi malgraŭ ĉio. Pritrakti gepatro-instruistajn konferencojn, puberecon de adoleskantoj, sendormajn noktojn atendantante ilian revenon de la laŭvica dekoka naskiĝtaga festo, Novjaro, festoj kaj naskiĝtagoj ĉiuspecaj. Seniluziigitaj amoj, rompitaĵoj, elektoj de vivpartneroj. Pacienco, pacienco, kie vi estas?

Amo, amikeco. Estas multe por skribi pri ĉi tio. Mi faris mian plej-eblon kaj tion mi atendis. Kaj tio estas eraro. Eraro. Ni lernas je eraroj. Eraroj ne estas malbonaj, ili estas lecionoj, spertoj. Ili instruis al mi ion. Tio, kio komenciĝas, iam ĝi finiĝas. Ĝi finiĝas pro tre malsamaj kialoj

en la malplej atendata momento. Vojkruciĝoj, foriroj, elmigradoj, kaj fine morto, la plej granda perdo. Oni ne povas doni ĉion por ne resti kun nenio. Oni devas havi ion propran, ion, kio helpas vin leviĝi de la plej granda falo, kio permesos al vi renaskiĝi en malsaman vivon, alian realon. Vivi en harmonio kun vi mem kaj aliaj (kiom tio eblas). Dormi trankvile, rimarki la plej malgrandajn, plej belajn momentojn. Rimarki ilin, kvankam kiam ili daŭras, ili ŝajnas tiel ordinaraj, tiel banalaj. Ne esti elektema, akcepti kun dankemo tion, kion alportas la sorto. Aŭskulti kaj kompreni aliajn. Disvolvigado de empatio estas tre instiga, instruas humilecon kaj eligas tion, kio estas plej bela en ni.

Konscio pri radikoj, aparteno kaj generacia kontinueco permesas al ni sentiĝi sekuraj kaj daŭre konstrui tion, kion niaj patroj aŭ avoj komencis. Teni bastonon en intergeneracia stafeto devigas, mobilizas kaj instigas agi. Ĉi tiuj de supre observas nin. Ĉu patro fierus? Ĉu avo turnus sin en sia tombo? Mi volas, ke mia patro estu fiera, mi ne volas, ke mia avo ruliĝu en la tombo, kvankam mi ne vere konis mian avon, kaj mi aŭdis nur pecetojn de lia biografio en la rakontoj. Ĉio, kio estis bona, estis zorge ĉerpita el ĉi tiu biografio, kaj ĉio, kio estis malkonvena, estis preterlasita.

Kial mi faras ĉi tion? Ĉar mi ne volas, ke estu malbone, ĉar mi volas ŝanĝi ion, ĉar mi scipovas nomi miajn bezonojn, miajn pasiojn. Mi havas sonĝojn, mi volas realigi ilin. Mi scias kiel (aŭ almenaŭ mi pensas tiel). Tio donas al mi kontenton, rideton, feliĉon, senton de bone farita laboro. Mi estas feliĉa povante fari eĉ la plej malgrandan kontribuon al la evoluo de la homaro. Ni forlasis la kavernojn kaj mi konstruis domon. Kun oferoj kaj rezignoj, sed mi konstruis ĝin. Ĉiutage, rigardante la buntajn murojn, mi ĝojas, ke mi havas ĉi tiun lokon sur la tero kaj ke miaj infanoj kaj nepoj venas ĉi tien volonte, memvole. Ili ludas en la sovaĝa ĝardeno (bedaŭrinde, mi havas neniun ĝardenkapablon, sed tio ne gravas). Ni pasigas kune feriojn kaj liberan tempon. Ili sentas sin ĉi tie kiel en la nesto, al kiu ĉiam ili povas reveni. Ili scias, ke mi netrudeme atendas. Mi pensas, ke tio inspiras ilin kaj helpas al ili trovi sian vojon en la mondo.

Instigas ilin agi kaj preni novajn defiojn. Eble mia sinteno instigos ilin, montros ke ili povas fari ĉion, se ili vere volas?

Fine, miaj studentoj, kolegoj, homoj, kiujn mi renkontis en la vivo. Foje por kelka tempo, foje dum kelkaj aŭ eĉ pli da jaroj. Ĉiu kontribuis ion al mia vivo, konscie aŭ nekonscie. Tio estas bela. Ĉi tiu pozitiva ĵaluzo. Li povus, kaj mi povas. Li sukcesis en io, eble ankaŭ mi povas, mi provos. Reciproka inspiro, interŝanĝo de spertoj, konsiloj pri kio kaj kiel fari, kion ŝanĝi, kion plibonigi. Komunaj momentoj dum konversacioj, vojaĝoj, ekskursoj. Iom da helpo, iu, je kiu vi povas fidi en malfacila momento. Kio estas antaŭvidebla? Kiu povas surprizi vin kaj per kio? Tio estas bela, tio estas apetito por vivo, por vojo kiu povas esti malfacila, malebena, sed mirinda, vojo kiu, kvankam longa kaj serpentuma, estas tiu, kiun mi provas trakti kiel markitan de Tiu de supre kaj klopodas traŭri. Kvankam foje estas malfacile, oni devas ripozi, oni devas malrapidigi, oni devas ŝanĝi la vojon. La vivo mem instigas min, inspiras min, mi volas, ke ĝi estu bela, valora, saĝa kaj bona. Ĉi tio ne signifas, ke ĝi estas facila, malpeza kaj agrabla. Ĉi tio estas tute malsama.

El la pola tradukis Dorota Burchardt

MARZENA CIRUK

Życiowe motywacje

Tak normalnie nie wiem, dlaczego zapragnęłam być wolna. Wolna od obowiązków, od wszystkiego, co do tej pory robiłam. Czy to wiek i zmęczenie materiału? Wkurzało mnie słowo „muszę”. Rano wstać o określonej godzinie. Tłuc się autobusem do roboty. Na stojąco. Łapać autobus. Przesiadka. Robota nudna, biurowa. Od patrzenia w ekran robiło mi się niedobrze. Godziny dłużyły się niemiłosiernie. Umykało moje życie. Po ośmiu godzinach (i krótkiej przerwie) koszmarny powrót w zatłoczonym autobusie. Ostatkiem sił wchodziłam do domu. Zazwyczaj było już ciemno, buro, deszczowo (co najmniej przez pół roku). Nic mi się nie chciało. Może tylko jeść. Nic znowu konkretnego, tak tylko zajadać smutki. Nic mnie nie bawiło, nie cieszyło. Telewizor w tle, drzemka na kanapie. Nawet czytać mi się nie chciało. Myślałam wciąż o emeryturze. Jak o wybawieniu, raj, do którego już za dwa lata (jak Pan Bóg pozwoli) wejdę. Im bardziej myślałam, tym bardziej ten niewypełniony, niezagospodarowany czas włókł się w nieskończoność. Uruchamiałam wyobraźnię, ho, ho co to ja będę robiła. No tak, ale czy dam radę, czy będę mogła? Może pojedę gdzieś, powiedzam. Poczytam. Wybiorę się z psem na spacer, pójdę do kina. Będę wesoła, będę radosna. Będę, bo nie jestem. Za długo pracuję, zero zwolnień, marne urlopy. Moja nadodpowiedzialność bokiem mi wychodzi. Zorganizowana, zwarta, poczucie obowiązku. Żadnego luzu, bardzo mały margines na błędy. Ileż można!

Dlaczego ja to wszystko robię? Z wywieszonym jęzorem gnam z miejsca na miejsce, odwiedzam bliskich i znajomych. Nie wystarczają

mi rozmowy telefoniczne. Codziennie te dziesięć tysięcy kroków. Kto to wymyślił! Ruch to zdrowie. Ruszam się więc, choć bez entuzjazmu. Jakoś nie mogę się stać fanką ruchu, a fanką dobrego jedzenia to i owszem, jestem. Dobrej kawy i dobrych, ludzkich relacji zresztą też. Pokochaj życie, ale najpierw pokochaj siebie, bądź dla siebie dobra i wyrozumiała. Łatwo powiedzieć. Niekiedy jestem wyrozumiała, nawet aż za bardzo, pobłażliwa powiedziałabym. Co mnie motywuje, po co ja to wszystko robię? Dla siebie, dla dzieci, dla wnuków. Dzieci ok, dorosłe. Wnukom ile jeszcze w życiu potowarzyszę? Czego ich nauczę? Co po mnie zostanie? Jaki ślad tego, że byłam, że żyłam, kochałam, tęskniłam, płakałam. Wzruszałam się oglądając fajne filmy, uczyłam się, czytałam książki. Byłam zachłanna na wycieczki, podróże. Ciekawa świata w różnych jego odsłonach. Ciekawa życia z całą jego paletą uniesień i emocji. Smakowanie życia, przeżywanie radości, smutku, miłości, cierpienia, żałoby, rozpaczy. To wszystko motywuje. Niekiedy tylko, do tego, by wstać rano i pościelić łóżko. Ileż dni z tym niepościelonym! Samotny płacz, rozdzierający ból. Też motywował do walki. Brak pieniędzy, bieda, motywowały do działania, do szukania pracy, potem dodatkowej pracy. Codzienne mocowanie się z życiem i nadzieja, która poszeptowała, że będzie lepiej. Wyobraźnia podsuwała wizje przyszłości. Piękne wizje. Jeszcze będzie przepięknie...

Pachnące, mięciutkie ciała niemowlęce, cud narodzin. Świat, który był i ten, który będzie ich. Wszystko, żeby ogarnąć, mądrze pokochać. Dać tyle, ile można, nie wyrzekając się przy tym siebie. Lepiące, słodkie łapki, przytulasy i „kokam ciebie” motywują, żeby żyć mimo wszystko. Ogarnąć wywiadówki, dojrzewanie nastolatków, bezsenne noce w oczekiwaniu na powrót z kolejnych osiemnastek, sylwestrów, imprez i urodzin wszelakich. Zawiedzione miłości, złamane serca, wybory partnerów życiowych. Cierpliwości, cierpliwości gdzie jesteś?

Miłości, przyjaźnie. Dużo by o tym pisać. Dawałam z siebie wszystko i tyle oczekiwałam. A to błąd. Błąd. Uczymy się na błędach. Błędy nie są złe, są lekcją, doświadczeniem. Czegoś mnie nauczyły. To co się zaczyna, to się kiedyś kończy. Kończy się z bardzo różnych powodów w najmniej

oczekiwanym momencie. Rozstaje dróg, wyjazdy, emigracje, wreszcie śmierć, największa strata. Nie można dawać wszystkiego, żeby nie zostać z niczym. Trzeba mieć coś swojego, coś, co pozwoli podnieść się z największego upadku, co pozwoli odrodzić się do innego życia, innej rzeczywistości. Żyć w zgodzie ze sobą i z innymi (na ile to możliwe). Spokojnie spać, dostrzegać te najmniejsze, najpiękniejsze chwile. Dostrzegać je, chociaż kiedy są, to wydają się takie zwyczajne, takie banalne. Nie wybrzydzać, przyjmować z wdzięcznością co przynosi los. Słuchać i rozumieć innych. Rozwijanie empatii bardzo motywuje, uczy pokory, wydobywa z nas to, co najpiękniejsze.

Świadomość korzeni, przynależności, kontynuacja pokoleniowa pozwala czuć się bezpiecznie i budować dalej to, co rozpoczęli ojcowie, czy dziadowie. Trzymanie w rękę pałeczki w sztafecie międzypokoleniowej zobowiązuje, mobilizuje i motywuje do działań. Ci z góry na nas patrzą. Ojciec byłby dumny, czy dziadek się w grobie przewraca. Chcę, aby ojciec był dumny, nie chcę, żeby dziadek się w grobie przewracał, choć tak naprawdę nie znałam dziadka, a w opowieściach dotarły do mnie strzępki jego życiorysu. Bardzo starannie wydobyto z tegoż życiorysu to co dobre, pominięto wszystko, co było niewłaściwe.

Po co ja to robię ? Bo nie chcę, żeby było źle, bo chcę coś zmienić, bo umiem nazwać swoje potrzeby, swoje pasje. Mam marzenia, chcę je spełniać. Wiem jak (albo przynajmniej tak mi się wydaje). Daje mi to satysfakcję, uśmiech, szczęście, poczucie dobrze zrobionej roboty. Cieszę się nawet najmniejszym wkładem w rozwój ludzkości. Wyszliśmy z jaskiń, a ja zbudowałam dom. Wyrzeczeniami, poświęceniem, ale zbudowałam. Każdego dnia patrząc na kolorowe ściany cieszę się, że mam to miejsce na ziemi, że z chęcią, z własnej nieprzymuszonej woli przyjeżdżają tu moje dzieci i wnuki. Bawią się w dzikim ogrodzie (niestety, ręki do ogrodnictwa nie mam, ale co mi tam). Spędzamy razem święta, wolne chwile. Mają poczucie gniazda, do którego mogą zawsze wrócić. Wiedzą, że ja tam nienachalnie czekam. Myślę, że to ich inspirowanie, pomaga odnaleźć się w świecie. Motywuje do działań, do nowych

wyzwań. Może moja postawa będzie ich motywatorem, że można, jeśli się bardzo chce?

Wreszcie moi uczniowie, współpracownicy, ludzie, z którymi przyszło mi się spotkać w życiu. Czasem przez chwilę, czasem na kilka, albo i więcej lat. Każdy coś wniósł do mojego życia, świadomie, albo nieświadomie. To jest piękne. Ta pozytywna zazdrość. On mógł, i ja mogę. Dał radę, ja może też dam radę, spróbuję. Wzajemna inspiracja, wymiana doświadczeń, podpowiedzi, co i jak można zrobić, co zmienić, co poprawić. Wspólne chwile na rozmowach, wyjazdach, wycieczkach. Drobna pomoc, na kogo można liczyć w trudnej chwili. Co jest przewidywalne? Kto i czym może zaskoczyć? To jest piękne, to jest apetyt na życie, na drogę, która może i trudna, wyboista, ale fantastyczna, droga, która, choć długa i kręta, to wyznaczonej tam przez Tego na górze staram się podołać. Choć niekiedy ciężko, trzeba odpocząć, trzeba zwolnić, trzeba zmienić trasę. To samo życie mnie motywuje, inspiruje, chcę, by było piękne, wartościowe, mądre i dobre. To nie znaczy, że łatwe, lekkie i przyjemne. To zupełnie coś innego.

WOJCIECH BARDZIK

Griza folio

Kelkajn paŝojn kaj mi estas interne – la pordo al la konstruaĵo kaj la biblioteko. Rimarko al la nevidebla pordistino, kaj denove la pordo antaŭ la ŝtuparo. Alia post eniri la unuan etaĝon, antaŭ la halo. Unu pli al la ĉefa pruntedonejo – mi interŝanĝas librojn kaj turnas min en la halo al lifto – ĉi-foje ne estas pordo sed la lifto rampas supren kiel heliko. Sesa etaĝo. Ĉi tie mi aranĝis intervjuon kun la redaktorino por loka tagĵurnalo. Kiam mi eliras el la lifto – mi vojaĝis sola, estas somermeza tagmezo kaj estas la mezo de la semajno – flaras la mirindan odoron de kafo. Io kiel laodoro de la oriento. Dekstre, dekduo da blankaj tabloj kaj seĝoj aranĝitaj en loza formacio, balkona pordo antaŭe rekte kaj pli da seĝoj por legantoj metitaj ekstere. Maldekstre estas skribotablo kaj bibliotekistino sidas malantaŭ ĝi. Ŝi servas kafon el la espressomaŝino aŭ varma akvo por fari teon. Mi elektas tablon en la angulo de la ĉambro, proksime de la vitra muro apartiganta la balkonon de la legejo. Mi atendas la redaktorinon – mi ŝatas alveni je la interkonsentita horo kun iom da tempo por ekstraordinaran okazon.

Somera, malstrikta robo malkaŝanta tiom multe kaj samtempe kovrante alian „tiom” por konservi decan aspekton. Ŝi prezentis sin. Mi proponis kafon, ŝi elektis elgrean teon. Mi elektis mian plej ŝatatan odoron. Ni komence tuŝis procedurajn formulojn kaj...

*

– Fine, kio estas la signifo de ĉio ĉi? Kio estas la senco – laŭ via opinio – lukti kun la problemoj de la vivo? Ĉu vi povas vidi vian celon?

– Mia kuzino diras, ke estas du eliroj el ĉiu situacio – unu dekstren, la alian maldekstren. Vi elektas unu kaj denove vi havas du elektojn kaj tiel plu. Por respondi vian demandon – unu el la vojoj iras al ŝtormo, tondro, fulmo, kiun ekbruligis la areon. Vi rigardos plu – la teleskopo de Hubble ekvidis nigran truon en kiun nia galaksio direktiĝas, nia Suno forbrulas. La dua vojo kondukas al bibliotekoj, belaj pejzaĝoj, ridetantaj vizaĝoj. Mi utopie kredas, ke oni ankoraŭ povas fari ion por la mondo, por ke ĉi tiuj vitraj domoj el la komenco de la 20-a jarcentoj estu konstruitaj. Por ke homaranismo unuigu socion en serĉado de la idealo. Ĉu ne tial vivis miloj da generacioj, por ke la niaj ekuzi komputilojn kaj penetru profunde en atomojn? Mi finas iujn parton de mia vivo kaj mi pensas enskribiĝi en lernejon. Jes, la universitato de la tria aĝo disvolvas tion, kio antaŭe estis traktata kiel ŝatokupo. Enprofundigi viajn interesojn. Nur por ne enuigi homojn – mia amikino dirus „maljuna viro rakontas fabelojn”. Mi preferus rememori alian homon, kun kiu mi interparolis „Sinjoro, mi devus sidiĝi kaj atendi la fino de mia vivo?” – li estis 90-jara en tiu tempo kaj estis korpe tre handikapita, sed lia kapo... Jes, mi intencas sekvi la paŝojn de sinjoro Zbigniew. Eble mi trovos la longe serĉatan eliksiron de juneco, aŭ la veran Aurovil. La manuskripto Voynich atendas min. Verŝajne mi ne enuigo estonte. Kiel vi povas vidi – kondiĉe ke vi ne devojiĝu de la „luma flanko de la forto”.

– Romantikismo kaj utopio.

– Jes. Sed estas pli bone ol vestiĝi en grafena kostumo kaj marŝi antaŭ aliaj? Pli bone estas preni libron ol malvarman, pezan kaj akran tranĉilon. Kiom pli bele estas renkontiĝi en la konstruaĵo, kie ni estas, kaj ne en la kazino. Sed por respondi vian demandon realisme – mi volas vivi ĉi tiun lastan parton de mia vivo en harmonio kun mi mem kaj aliaj homoj.

– Do via estonteco estas plena de interesaj eventoj?

– Mi pensas ke jes.

– Koran dankon pro via tempo kaj mi deziras al vi grandajn atingojn en la estonteco.

– Kelkfoje estas pli bone postkuri la kunikleton ol kapti ĝin.

Ni ambaŭ ridas kaj el la okulangulo mi vidas similan reagon de la sinjorino malantaŭ la skribotablo. Ŝi ne subaŭskultis, ŝi aŭdis.

✱

Mi forlasas la nutraĵvendejon kaj mi trafis viron enirantan en la glitantan vitran pordon. Mi pardonpetis al li. Mi ne haltas. La vortoj de la viro ĉasas min: „(fivorto), vi estas blinda!”. Ŝajnas, ke logiko diras, ke por plenigi ion oni devas unue havi malplenan spacon. TIO NE ESTAS UTOPIO. Vi devas plenigi la grizan karton per neta kaj prudenta skribo.

*Wyróżnienie w konkursie literackim
„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”*

WOJCIECH BARDZIK

Szara kartka

Kilka stopni i jestem w środku – drzwi do budynku i do biblioteki. Ukłon dla niewidocznej pani portierki, i znowu drzwi przed schodami. Kolejne po wejściu na pierwsze piętro, przed holem. Jeszcze jedno do wypożyczalni głównej – wymieniam książki i skręcam w holu do windy – tym razem drzwi nie ma, ale winda czołga się do góry jak ślimak. Szóste piętro. Tu umówiłem się z panią redaktor na wywiad do lokalnego dziennika. Wychodząc z windy – jechałem sam, letnie południe i do tego środek tygodnia – czuję wspaniały zapach kawy. Coś jakby zapach orientu. Po prawej kilkanaście białych stolików i krzeseł ustawionych w luźnym szyku, drzwi balkonowe na wprost i kolejne krzesła dla czytelników, ustawione na zewnątrz. Po lewej stronie biurko a za nim siedzi pani bibliotekarka. To ona służy pomocą w serwowaniu kawy z ekspresu lub gorącej wody do zaparzenia herbaty. Wybieram stolik w rogu pomieszczenia, przy przeszklonej ścianie oddzielającej balkon od czytelnicy. Czekam na panią redaktor – lubię przyjść na umówioną godzinę z lekkim zapasem czasu. To tak na wszelki wypadek.

Letnia, luźna sukienka odsłaniająca tyle i jednocześnie zasłaniająca kolejne „tyle”, by zachować przyzwoity wygląd. Przedstawiła się. Zapropnowałem kawę, wybrała elgreja. Ja wybrałem ulubiony zapach. Wstępnie poruszyliśmy proceduralne formułki no i...

*

– Na zakończenie po co to wszystko? Jaki jest sens – według pana – zmagania się z życiowymi problemami? Czy widać cel podróży?

– Moja kuzynka mówi, że z każdej sytuacji są dwa wyjścia – jedno w prawo drugie w lewo. Wybierasz któreś i ponownie masz dwa wyjścia i tak dalej. Odpowiadając na pani pytanie – jedna z dróg idzie w kierunku burzy, grzmotów, błyskawic, pioruny podpalają okolicę. Spojrzysz dalej – teleskop Hubble’a wypatrzył czarną dziurę, do której zmierza nasza galaktyka, wypala się nasze Słońce. Druga droga prowadzi do bibliotek, pięknych krajobrazów, uśmiechniętych twarzy. Utopijnie wierzę, że jeszcze można coś zrobić dla świata by te szklane domy z przełomu XIX i XX wieku jednak powstały. By homaranizm doprowadził do zjednoczenia społeczeństwa w dążeniu do ideału. Czyż nie po to żyło tysiące pokoleń by nasze zaczęło posługiwać się komputerem i sięgać w głąb atomów. Kończę pewną część życia i myślę o zapisaniu się do szkoły. Tak, uniwersytet trzeciego wieku rozwija to, co traktowało się do tej pory jako hobby. Pogłębianie zainteresowań. Byle nie zanudzać ludzi – koleżanka by powiedziała „stary pryk, opowiada bajki”. Raczej wolałbym wspominać innego człowieka, z którym rozmawiałem „panie, to mam usiąść i czekać ze złożonymi rękami na finał?” – miał w tym czasie 90 lat i fizycznie był mocno niesprawny, ale głowa... Tak zamierzam iść śladem pana Zbigniewa. Może uda mi się znaleźć ten od tak dawna poszukiwany eliksir młodości lub prawdziwe Aurovil. Czeka na mnie manuskrypt Wojnicza. Prawdopodobnie nudzić się nie będę w przyszłości. Jak pani widzi – byle nie zboczyć z „jasnej strony mocy”.

– Romantyka i utopia.

– Tak. Ale lepsze to niż ubieranie się w grafionowy garnitur i maszerowanie naprzeciw innym. Lepiej wziąć do ręki książkę niż zimny, ciężki i ostry nóż. O ile piękniej jest spotkać się w tym budynku, w którym jesteśmy a nie w koszarach. Ale już tak realnie odpowiadając na pani pytanie – chcę przeżyć tę ostatnią część życia w zgodzie z samym sobą i innymi ludźmi.

– Czyli ma pan przyszłość zapewnioną interesującymi wydarzeniami?

– Tak myślę.

– Bardzo panu dziękuję za poświęcony mi czas i życzę wspaniałych osiągnięć w przyszłości.

– Czasami lepiej gonić króliczka niż go złapać.

Śmiejemy się oboje i widzę kontem oka podobną reakcję pani z za biurka. Ona nie podsłuchiwała, ona słyszała.

*

Wychodzę ze spożywczego sklepu, w rozsuwanych oszklonych drzwiach potrącam mężczyznę wchodzącego do środka. Przeprosiłem go. Nie zatrzymuję się. Gonią za mną słowa człowieka: „kurwa, ślepy jesteś!”. Zdaje się logika mówi, by coś napęlnić trzeba najpierw mieć pustą przestrzeń. TO NIE UTOPIA. Trzeba zapęlnić szarą kartę zgrabnym i sensownym pismem.

RUMJANA BUDINOVA

Vivmotivoj aŭ kial ni faras tion ĉi?

Estas matene. Mi trinkas kafon kaj mi rigardas televidon. Per televido iu virino kun silikonaj lipoj diras ke estas en la lando post 25 jaroj por helpi al la homoj esti sukcesaj, amantaj kaj dezirantaj. Pro tio ŝi faras seminarion kaj kontraŭ nur 100 eŭroj al persono, ŝi montros al ni la vojon al sukceso. Mi trinkas kafon kaj mi pensas: se tiu silikona persono estas tiel fama kaj riĉa, kial bezonas mian monon? Prava estas mia frato kiu diras, ke multe da homoj riĉigis de la stulteco al aliaj homoj.

Do, mi devas iri labori. Mi laboras en malgranda magazeno de bio-produktoj. Mi amas mian laboron kaj kontaktojn kun homoj. Mi komprenas homajn problemajn kiel miajn kaj mi sentas iliajn revojn. Kiel diris Djani Rodari, „magazeno por espero”. Mi faros ĉion por la klientoj, familio kaj geamikoj. Ankaŭ socialaj, kulturaj esperantaj aferoj faris, ke mi sentas min viva. Venis la unua kliento. Li estas mania futbala fano. Lia vivmotivo estas la ŝatata teamo. Li donas multe da mono por kartoĵoj, biletoj kaj vojo. Li ĉiam veturas tien kie ludas lia teamo. Tio estas lia vivmotivo. Kiom da homoj, tiom da vivmotivoj.

Jam estas tempo por ripozo. La aŭtuna suno brilas agrable kaj mi iras eksteren por trinki kafon. Mi trinkas multe da kafo. Eble estas malbone por mia sano, sed estas vivmotivo. Nibare havas fitnesson. Mi rigardas junajn homojn venontajn por sporti. Ili iras rapide, vidas nenion. Ili scias ke devas esti en bona formo por esti dezirataj.

„Kion vi rigardas?” – demandis veninta kliento. Mi respondis ke estas bonege sporti, sed se estas la tutan tempon en la sporta salono ne estos tempo por kontakti kun junulinoj. La kliento ridante diris ke se ili ne estas en bona sporta formo, la junulinoj ne ŝatus ilin. Mi ridetas, sed mi pensas ke estas triste, ke nur eksteraj formoj kaj komercaj aferoj estas gravaj por nuntempaj homoj.

Venas lokaj elektoj. La kandidatoj venas unu post alia kaj promesas ĉion. Por tiuj homoj estas grave esti en estraro. Por ili tio estas vivmotivo kaj faras ĉion por atingi ĝin. Ili mensogas, interesiĝas pri la homaj problemoj formale. La politiko donas al ili forton. Venis iu de kandidatoj kiu estas mia amikino kaj ŝercas ke neniu povas doni al homoj tion, kion politikistoj povas promesi. „Malsamaj homoj, malsamaj idealoj”, diris fama bulgara verkisto Aleko Konstantinov.

Do, mia labortempo finiĝis. Mi rigardas mian retroŝton kaj mi vidas inviton por la konkurso „Esperanto ligas homojn”. Tio estas bona vivmotivo, ĉu ne?

RUMJANA BUDINOVA

Życiowe motywacje, albo dlaczego to wszystko robię?

Jest poranek. Piję kawę i oglądam telewizję. W telewizji jakaś kobieta z silikonowymi ustami mówi, że po 25 latach przyjechała do kraju, aby pomagać ludziom odnieść sukces, być kochanym i mieć wzięcie. W związku z tym organizuje seminarium i w zamian za 100 euro od osoby wskaże nam drogę do sukcesu. Piję kawę i myślę sobie, skoro ta silikonowa osoba jest tak sławna i bogata, to dlaczego potrzebuje moich pieniędzy. Ma rację mój brat mówiąc, że wielu ludzi wzbogaciło się na głupocie innych.

Cóż, muszę iść do pracy. Pracuję w małym sklepie z produktami bio. Lubię swoją pracę i kontakt z ludźmi. Rozumiem ludzkie problemy, jak własne i wyczuwam ich marzenia. Jak powiedział Djani Rodari „sklep z nadziejami”. Zrobię wszystko dla klientów, rodziny i przyjaciół. Także sprawy społeczne, kulturalne i esperanckie pozwalają mi poczuć, że żyję.

Przyszedł pierwszy klient. Jest maniakalnym fanem piłki nożnej. Jego motywem życiowym jest ulubiony zespół. Wydaje dużo na karty, bilety i na podróżowanie. Zawsze jeździ tam, gdzie gra jego drużyna. To jest powód jego życia. Ilu ludzi, tyle motywacji.

Czas na odpoczynek. Jesienne słońce przyjemnie świeci i wychodzę na dwór napić się kawy. Pijam dużo kawy. Może to niedobre dla mojego zdrowia, ale jest to jakaś motywacja.

Nibare ma zajęcia fitness. Przyglądam się młodym ludziom idącym na zajęcia. Idą szybko, niczego nie widzą. Wiedzą, że muszą być w dobrej formie, by się podobać.

„Czemu się przyglądasz?” – zapytał przybyły klient. Odpowiedziałam, że dobrze jest uprawiać sport, ale jeśli cały czas jest się na siłowni, nie będzie czasu na kontakt z dziewczynami. Klient ze śmiechem odpowiedział, że gdyby nie był w dobrej kondycji sportowej, to dziewczynom by się to nie podobało. Uśmiecham się, ale myślę, że to smutne, że tylko te zewnętrzne formy i komercyjne sprawy są ważne dla współczesnych ludzi.

Nadchodzą lokalne wybory. Kandydaci przychodzą jeden po drugim i obiecują wszystko. Dla tych osób ważne jest, aby być w radzie. Dla nich to jest życiowy motyw i zrobią wszystko, żeby go osiągnąć. Kłamią, a ludzkimi problemami interesują się tylko formalnie. Polityka daje im siłę. Raz przysłała do mnie przyjaciółka, która była kandydatką i żartowała, że nikt nie może dać ludziom tego, ile politycy mogą obiecać. „Różni ludzie, różne ideały” – powiedział znany bułgarski pisarz Aleko Konstantinov.

Tak więc mój czas pracy dobiegł końca. Patrę na swoją pocztę i widzę zaproszenie do konkursu „Esperanto łączy ludzi”. To dobry powód do życia, prawda?

Z esperanta tłumaczyła Maria Niemyjska

SILVIO CURTIS

La Lerta Programisto

Estis iam (oni diras) programisto tiel lerta, ke li programis artefaritan universon. Dum ses jaroj li programadis sian universon, kaj la sepan jaron, post laŭdoj kaj premioj kaj promocio al la rango de Eminentata Profesoro, li prenis kiel sabatan.

Sed la Programisto ne povis vere ripozi de pensado pri sia universo. Kaj mense rekalkulante la sennombrajn programitajn planedojn kun sennombraj programitaj civilizacioj, kaj la programitajn homojn, kiuj svarmis sur unu programita planedo, li ekkonsciis, ke mankas io.

Do la sabatan jaron li pasigis per skanoj kaj testoj, ĝis fine li havis kompletan sciencan priskribon de sia korpo kaj menso (kiuj estas samaj), ĝis la lasta molekulo. Kaj la priskribon li kodigis, kaj la kodon li enmetis en la ĝustan lokon de sia universa programo. Kaj naskiĝis programita knabo, kiu fariĝis lerta programisto.

Programisto tiel lerta, ke iam li programis artefaritan universon.

*Wyróżnienie w konkursie literackim
„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”*

SILVIO CURTIS

Biegły programista

Był kiedyś (jak mówią) programista tak biegły, że zaprogramował sztuczny wszechświat. Przez sześć lat programował i programował swój wszechświat, a siódmego roku, po wyróżnieniach, nagrodach i awansach do rangi Wybitnego Profesora, wziął wolne.

Ale Programista nie mógł naprawdę odpocząć od myślenia o swoim wszechświecie. I przeliczając w głowie niezliczone zaprogramowane planety z niezliczonymi zaprogramowanymi cywilizacjami i zaprogramowanymi ludźmi, którzy roili się na jednej zaprogramowanej planecie, zaczął zdawać sobie sprawę, że czegoś brakuje.

Spędził więc rok wolnego na przeglądach i badaniach, aż w końcu miał pełny naukowy opis swojego ciała i umysłu (które są tym samym), aż do ostatniej cząsteczki. I opis, który sformułował, i kod, który umieścił we właściwym miejscu swojego programu wszechświata. I urodził się zaprogramowany chłopiec, który został biegłym programistą.

Programistą tak biegłym, że kiedyś zaprogramował sztuczny wszechświat.

Z esperanta tłumaczył Jarosław Banach

Distingo en la literatura konkurso
„Esperanto ligas homojn. Vivmotivoj, aŭ kial mi faras ĉion ĉi?”

ANNA KOKOT-NOWAK

Vorto – la vivigilo

Kaj verdire ni nur vivas en vorto,
en vorto ni nin realigas.
Wiesław Myśliwski, *La arbo (Drzewo)*

Mallarĝa fendaĵo inter membranoj de la palpebroj... Tiu miniatura padeto gvidanta direkte al la sekva ripeto de ĉiutageco, eta terkolo inter „jes” kaj „ne”, eldiritaj senvoĉe kiel memstara, foje heroa volakto. Do ekstari, ĉu sin kaŝi en lulilo de sonĝorevoj, sub matraco de la ĝua rigido kaj atonio, ie en konfuzo de cerbosistemoj de la paradoksa sonĝo de la fama REM-fazo? Jes malfacilas preni la decidon... La nokto ankoraŭ alvokas nin kvazaŭ tenta dancanta hurisino, alloganta nin per la pigre balancantaj femuroj, ornamitaj per vualoj de mil vortoj, inkrustita per zekinoj de disrompitaĵoj. Ankoraŭ ni estas tie, ankoraŭ la kapo kaŝitas sub baldakeno de la nokta horo, la griza horo. Ankoraŭ ĝi, tiu unika sonĝo, kiu ja ne sukcesis esti elsonĝita ĝis la fino... Tiu, kiun ni ĉiam sonĝas, kiun daŭre ni deziras sonĝi, dum tutaj noktoj, kaj eble ankoraŭ dum longaj minutoj maldorme... Ni per imago knedas ĝin kiel plumokusenon, provante eltiri el ĝi, kiom eble plej multajn signojn, kiuj montru al ni, kiel ni vivu. Ni provas atingi per ĝi la veron pri ni, kaj kutime ni alvenas per nia mano al... vekindikilo de nia smartfono, kiun foje longe kaj senrezulte ni provas senaktivigi. La sonĝo ektimas, la nokto jam pli frue elkuris el sub niaj, firme fermitaj okuloj. Ni deziras bridu (seligi) nian sekvan vivotagon, sed tiu ĉi jam

sovaĝe henas kaj abrupte kverkostaras, piedbatante dolorige nian dorson. Kiel dum tia mateno eltrovi la vivinstigon?

Pli frue tiom longe mi ne povis trovi la mian vivinsitigilon... Mi elprovadis diverslingvajn vortojn, sed ili tute ne similis robon, sed malbone elektitan por mia „psika figuro”: la dana *hygge* devus esti karesa, komforta etoso, kiu delikate enkonduku min en la malglatan tagon... Ne, la vortorobo estis mallerte tondita, ne por mia figuro. La sveda vorto *lagom* – kvazaŭ „ekzakte, akurate, tiom, kiom oni bezonas”, sed ĝi enprofundiĝis en mian bruston, ne permesante libere spiradi. Mi remetis ĝin en la ŝrankangulon, provante fogesi ĝian aspekton, lasitan sole sur la pendigilo. La ĉina vorto *zen* – tia kurta kaj kvazaŭ tranĉita je duono, tuj evidentiĝis al mi tro malvasta: neniukaze mi ne povis transpreni kontrolon super miaj pensoj, por kompreni la ĉirkaŭantan min mondon. Mi alivestiĝadis ankoraŭ e aliajn robojn de la filozofisitemoj, alprenantante vestaĵojn de stoikoj kaj de cinikoj, ĝis abrupte mia animo enslatis en la japanan robon *ikigai* – trovante la vivokialojn. La moda robo *ikigai* tondita estis el kvar specoj de delikataj tolaĵoj: pasio, misio, neplenumo, alvoko. Unuvorte: mi malkovris, ke la mi robo *ikigai* estas... la literatura verkado.

„En la komenco estis Vorto...”, kaj en mia vivo vorto estos ankaŭ ĉe la fino, en finalo de ĉiuj sekvantaj: horo, tago, monato. Mi portas ĝin antaŭ mi kiel pilgriman, procesian feretron, ensorbante la realon en ĝi respegulitan. Priskribante la mondon mi esploras ĝin per mimozoj de la virina sentemo, provante ĝin kompreni. Foje estas doloro kaj sango, kaj foje nur falsa ekrido, sed la vortojn plej krudajn kaj piedbatantajn mi ne forĵetas. Mi skribas, do mi estas, mi skribas – do mi pensas, analizas, mi trovas inter la vivaferoj ligojn kaŭzo-rezultigajn. Vortoj estas mia ĉiutaga narkotaĵo, kiun mi uzadas regule legante: librojn, gazetoj, retartikolojn, mursurskribojn, instrukciojn de priservado de: sukigiloj, lavmaŝinoj kaj miksiloj, surgluaĵojn de kremboteloj kontraŭ piedkrevado. Mi malsatas, ĉiam mi malsatas, mi deziras gastronomian nirvanon, konsumante ĉiam pli kaj pli multajn vortojn. Ne gravas – dolĉaj, amaraj, polaj – ĉu ankaŭ fremdlingvaj. Bongustego (Mniammmm), mi formanĝos ĉiujn kun

plezuro kaj ne restos post ili eĉ unu, forgesita signo. Mi finmaĉos ĝis la nuda osto unuopajn literojn, elsuĉita estos el ili eĉ medolo de sekretaj frazeologiaj signifoj. Kion fari, mi havas tian aŭtoran ĝenron.

Do vortoj, konsumataj bulimiskale, sed ankaŭ tiuj produktataj. La tekokomputilo, tia unika maŝino por kreado de vortovicoj, kiuj dum la plua laboro konsistigas versaĵojn, rakontojn, felietonojn, eseojn. Mi kredas, ke vorto en na fino daŭros pli ol ol ĉio alia, eĉ *dies irae*. Vorto estas potenculo, sur kiu apogitas la tuta mondo, singardeme permane kondukanta lamantan, feblan homaron. Mi konstruas el la alfabetaj literkuboj sensemajn tekstojn, pulsantajn per koloroj kaj sentoj, ĉar mi kredas, ke ili min travivos, eble donacante eron de senmorteco? Mi dense teksas la lingvomaterion, konstruante turojn el la vortoj gravaj kaj malgravaj, ligante ilin per ligilo de interpunkciaj signoj. Mi konservas al mi donitan tempon en la vortoj kaj mi postlasas ĝin en la formalino do tekstoj. Mi vivsekciigas la realon, tranĉante ĝin per skalpelo de akritaj frazoj. Ne minacas al mi la ŝarĝega malbeno – de monstro de la 21-a jacento, do prokrastado, se antaŭ mi estas sintezo de perditaj, disigitaj vortoj, retrovado de multaj sencoj en la kaoso de biliardoj de la kreitaj de humanoidoj tekstoj. Mi ne permesos elŝiri de mi la kreivan flankon de mia homa naturo, eĉ per ĉiam pli skribokapabla *GPT*. Kvankam ĉirkaŭas min la interretaj *botoj*, trolfarmoj kaj la artefarita inteligento (AI) – mi ne fordonos povon de la homaj vortoj, tiuj subtilaj respregulaĵoj de la animosusuroj.

Kaj do denove la mateno... knaranta kaporalo-vekilo, mallarĝa fendaĵo inter fermitaj membranoj de la palpebroj... Ekstari, ne ekstari? Ekstari, ĉar denove atendas min vortoj, helpe de kiuj mi registras pulsojn de la vivo.

El la pola tradukis Jarosław Parzyszek

*Wyróżnienie w konkursie literackim
„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”*

ANNA KOKOT-NOWAK

Słowo – generator życia

*I tak naprawdę tylko w słowie żyjemy,
w słowie się spełniamy.
(Wiesław Myśliwski, Drzewo)*

Wąska szczelina pomiędzy zamkniętymi błonami powiek... Ta miniaturowa ścieżyna wiodąca ku kolejnemu dniu codzienności, drobny przesmyk pomiędzy „tak” i „nie”, wypowiedzianych bezgłośnie jako samodzielny, czasami heroiczny akt woli. Wstać zatem, czy ukryć się w kołysce marzeń sennych, pod materacem rozkosznego odrętwienia i atonii, gdzieś w płątaniu porządków mózgowych snu paradoksalnego słynnej fazy REM? Tak trudno podjąć decyzję... Noc przyzywa nas jeszcze niczym ponętna, roztańczona hurysa, wabiąc kołyszącymi się leniwie biodrami, przyozdobionymi w woale tysiąca snów, inkrustowane cekinami pokruszonych gwiazd. Jeszcze jesteśmy tam, jeszcze głowa ukryta pod baldachimem nocnej godziny, szarej godziny. Jeszcze on, ten jeden jedyny sen, który nie wyśnił się nam przecież do końca... Ten, który wciąż śnimy, który wciąż chcemy śnić, nocie całe, a może i długie minuty jeszcze na jawie... Gniewimy go w wyobraźni jak puchową poduszkę, próbując wydestylować z niego jak najwięcej znaków, które wskażą nam, jak mamy żyć. Staramy się dotrzeć w nim do prawdy o sobie, a docieramy zwykle dłonią do... znaku budzika na wyświetlaczu smartfona, który czasami długo i bezskutecznie próbujemy dezaktywować. Sen się płoszy, noc już

wcześniej wymknęła się nam spod kurczowo zaciśniętych oczu. Chcemy osiodłać kolejny dzień naszego życia, ale ten rży dziko i zmienacka staje dęba, kopiąc nas boleśnie w plecy. Jak podczas takiego poranka znaleźć motywację do życia?

Wcześniej tak długo nie mogłam znaleźć swojego motywatora... Przymierzałam różnojęzyczne słowa, ale okazywały się przypominać sukienki, źle dobrane do mojej „psychicznej figury”: duńskie *hygge* miało być przytulną, komfortową atmosferą, która łagodnie wprowadzi mnie w chropawość dnia... Nie, sukienka słowa została wadliwie skrojona, nie na moją miarę. Szwedzkie słówko *lagom* – niby „w sam raz, akurat, tyle, ile trzeba”, ale wżynało mi się przy dekolcie i nie pozwalało swobodnie oddychać. Odłożyłam je do szafy w kącie, próbując zapomnieć jego formę, pozostawioną samotnie na wieszaku. Chińskie słowo *zen* – takie krótkie i jakby ucięte w połowie, od razu okazało się dla mnie przyciasne: za nic w świecie nie mogłam przejąć kontroli na swymi myślami, by zrozumieć otaczający mnie świat. Przebierałam się jeszcze w inne sukienki systemów filozoficznych, zakładając szaty stoików i cyników, aż nagle moja dusza wskoczyła w japońską sukienkę *ikigai* – znajdując powody do życia. Dizajnerska sukienka *ikigai* uszyta była z czterech rodzajów delikatnych materii: pasji, misji, zawodu, powołania. Słowem: odkryłam, że moją sukienką *ikigai* jest... twórczość literacka.

„Na początku było Słowo...”, a w moim życiu słowo jest także na końcu, w finale każdej kolejnej godziny, dnia, miesiąca. Noszę je przed sobą niczym pielgrzymkowy, procesyjny feretron, wchłaniając w siebie rzeczywistość w nim odbitą. Zapisując świat, badam go czułkami kobiecej wrażliwości, próbując go zrozumieć. Czasami jest ból i krew, a czasami krzywy uśmiech, ale słów najbardziej nawet kanciastych i wierzgających nie porzucam. Piszę, więc jestem, piszę – więc myślę, analizuję, znajduję pomiędzy zjawiskami życiowymi związki przyczynowo-skutkowe. Słowa to mój codzienny narkotyk, który zażywam regularnie czytając książki, gazety, artykuły internetowe, napisy na murach, instrukcje obsługi blenderów, sokowirówek i zmywarek do naczyń, naklejki z opakowań kremów

do pękających pięt. Na głodzie, wciąż jestem na głodzie, pragnę gastronomicznej nirwany, konsumując coraz więcej i więcej słów. Nieważne – słodkie, gorzkie, polskie – czy też obcojęzyczne. Mniammmm, wszystkie zjem ze smakiem i nie zostanie po nich nawet jeden, zapomniany znak diakrytyczny. Obgryzę do gołej kości pojedyncze litery, wyspany zostanie z nich nawet szpik tajemnych znaczeń frazeologicznych. Cóż, taki mam autorski genre.

Więc słowa, spożywane wręcz bulimicznie, ale także te produkowane. Laptop, ta unikatowa maszynka do wytwarzania korowodów słów, które składają się w dalszej pracy na wiersze, opowiadania, felietony, eseje. Wierzę, że słowo finalnie przetrwa wszystko, nawet *dies irae*. Słowo to tytan, na którym opiera się cały świat, ostrożnie prowadzący za rękę potykającą się, rachityczną ludzkość. Układam z klocków literek alfabetu teksty sensualne, pulsujące barwami i uczuciami, bo wierzę, że mnie przeżyją, może подарują okruczeństwo nieśmiertelności? Gęsto tkam materię języka, buduję wieże z wyrazów wzniosłych i miałkich, łącząc je spoiną znaków interpunkcyjnych. Konserwuję dany mi czas w słowach i pozostawiam go w formalinie wersów tekstów. Poddaję rzeczywistość wiwi-sekcji, krojąc ją skalpelem naostrzonych zdań. Nie grozi mi uciążliwa zmora – potwora XXI wieku, czyli prokrastynacja, skoro przede mną synteza zagubionych, rozbitych słów, odnajdowanie mnogości sensów w bezwładzie biliardów stworzonych przez humanoidy tekstów. Nie dam sobie wydrzeć twórczej strony mojej ludzkiej natury nawet przez coraz sprytniejszy w pisaniu czat GPT. Choć wokół mnie internetowe boty, farmy trolli i sztuczna inteligencja (AI) – nie oddam mocy ludzkich słów, owych subtelnych odzwierciedleń szeptów duszy.

A więc znów poranek... Warczący kapral budzik, wąska szczelina pomiędzy zamkniętymi błonami powiek... Wstać, nie wstać? Wstać, bo czekają na mnie znów słowa, za pomocą których rejestruję puls życia.

JORGE RAFAEL NOGUERAS

La malico de la homa koro

Mi laboras sklave en la suburba hejtejo de kiam mi povas memori. La tutan tagon mi tiras metalan manilon por faligi karbopecojn en trogo, ŝovelas ilin en fornegojn, kaj skovelas la ellasajn tubojn. Ree kaj ree. Ade kaj ade. Denove kaj denove. Senhalte.

La ĉiameco de la laboro permesas al mi konsideri la fakton, ke mi faras nenion propravole: mi sekvas instrukciojn blinde kaj laboras ne pro plezuro, sed pro devo. Mia vivo ne apartenas al mi.

La jena penso obsedas min: kiom malica estas la homa koro, ke oni kreis min, robot-aŭtomaton, devigata labori senĉese, sed tamen kapabla enuiĝi...?

*Wyróżnienie w konkursie literackim
„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”*

JORGE RAFAEL NOGUERAS

Przewrotność ludzkiego serca

Odkąd pamiętam pracuję niewolniczo w podmiejskiej ciepłowni. Cały dzień pociągam za metalową rączkę, by zrzucić bryły węgla do koryta, przerzucam je do pieca i przeczyszczam wypuszczone rury. I tak wkoło. Nieustannie. Tam i z powrotem. Bez końca.

Automatyzm pracy pozwala mi zastanowić się nad faktem, że niczego nie robię z własnej woli : ślepo podążam za instrukcjami i nie pracuję dla przyjemności, ale z konieczności. Moje życie nie należy do mnie.

Nie daje mi spokoju następująca myśl: jak przewrotne jest ludzkie serce, że mnie stworzono, automatycznego robota, zobowiązując do nieustannej pracy, a mimo to jestem zdolny się nudzić...?

Z esperanta tłumaczyła Maria Niemyjska

ARKADIUSZ STOSUR

Transformoj aŭ kio fortigas min, kio malfortigas, alie kelkaj vortoj pri la universo kaj ĉirkaŭaĵo

emblemo: apocalypsys cum figuris

Oni neniam scias, kio okazos kaj kiam, ĉar neniu konas la estontecon, kvankam iuj diras, ke ili rigardis en ĝiajn intestojn kaj malkovris, kion sin kaŝas ene, aliaj diras, ke tio ne estas vero. Sed la prokuroro Poncio Pilato anoncis, ke neniu scias kio estas vero kaj ĉiuj kredis al li kvankam ili ne devis. Sed tiel diras la Skribo, kaj kiel oni scias, ĝi ne mensogas. Pro kio ĝi mensogas?

Mi sidas inter densaj verdaj arboj meze de granda urbo, rigardas tra fenestro kaj maturiĝas por zorga observado de fluoj de falanta pluvo. Guto post guto, minuto post minuto. La tempo en la pluvo ne haltas, ĝi daŭras, ĝi estas eterna kaj havas sian propran belecon, praktike nerimarkeblan je la unua rigardo, nur kiam nia rigardo estas ĉiopova kaj vidas ĉion, tiam la pluvo fariĝas nevidebla mondparto. Nevidebla, praktika kaj utila ĉar ĝi helpas kaj devigas vin peni. Kaj ĉar foje ĝi estas kaj foje ne. Aŭ ĝi estas pasema, moviĝema, okupata, flagranta, nesentema, fremda. Pluvo plena, kompleta, totala kiel ni. Pluvo, gutfalado, pluveto, aspergo, aspergeto, ŝprucado, ŝpruceto, pluvego, pumpilo, Pluvo kiu alportas inundon, amaso da falinta akvo, kaj eĉ forfalo de pluvnubo. Do mi sidas kaj atendas la diluvon. Kaj kiam mi alkutimiĝos al ĉi tiu pluvo, kiu estas pluvego, pluveto, aspergeto, ŝpruceto, ŝprucigo, pluvego kaj pluvpumpilo, kvankam eĉ ne la samtempe, mi sidas kaj atendas la kompaton de Dio,

ĉar ne ekzistas alia maniero rigardi la mondon, kiu nin ĉirkaŭas. Alie oni ne povas. Kaj tiel mi sidas kaj rigardas, mi mezuras tempon per mia propra mezuro, per mia propra rigardo, kiu ne atingas tro malproksimen, kiu vidas nur certajn aferojn, tiujn kiuj estas necesaj kaj ne necesaj por travivi la sekvan tagon.

Kaj mi estas interne kaj mi estas parto de ĝi, guto, guteto, peco, peceto, folio, parteto, ombro, panero, pinĉo, pinĉeto, fragmento, floko, polveto, eta peceto, larmo, partiklo, makulo, guto, buleto. Kaj tiam venas grandega akvo. Modeste dirite – grandega. Ĝi estas giganta, vasta kaj senlima. Tio jam estas lavango, svarmo da nuboj kiel formikoj, muĝo, potenco, maro da akvo, akvo senlima. Tio jam estas inundo kaj multege, amaso da akvo. Dekoj, centoj, miloj, milionoj da gutoj, kiuj falas sur mian kapon. La kapo entenas tiom da gravaj aferoj. Tiom da aferoj, kies gravecon ni povas nur taksi laŭlonge de la tempo. Mia kompatinda kapo senĉese balanciĝas en la vento. Li laboras en ĉiuj direktoj de la mondo, li klinas sin, zorge sekvas la kuron de la okazaĵoj, la sorton de homoj. Homoj, kiuj vekiĝas matene kaj malkovras novajn mondojn en ĉi tiu mondo. Kaj neniu estas surprizita.

Kiam mi tiel sidis kaj pensis pri la aferoj de ĉi tiu mondo, mi decidis inventi horloĝon. Nur por mi. Kaj komence mi provis rememori kiajn horloĝojn elpensis homoj. Tiujn bazitajn sur naturaj fenomenoj kaj simplaj fizikaj fenomenoj, la sunaj horloĝoj, lunaj, akvaj, sablaj, fajrohorloĝoj, kiuj profitis kandelojn kaj olivaj horloĝoj kaj poste tiuj bazitaj sur pli komplikaj mekanismoj kaj fizikaj fenomenoj, mekanikaj pendolaj horloĝoj, ekvilibraj elektraj horloĝoj kaj elektronikaj kvarcaj atomhorloĝoj. Kaj poste diodaj horloĝoj, likvaĵ-kristalaj, kartaj, projekciaj, sonaj, tuŝekranaj. Ili ĉiuj mezuris tempon laŭ sia maniero, ĉiu ĝuste tiel, ke homoj sciu kie estas ilia loko. Kaj strikte parolante, kiam ni priskribas nian propran sorton, ni ne povas diri, ke la tempo estis de la komenco, de kiam ankoraŭ ne estis homo. Ŝajnas al mi, ke la homo vivis en ĉiuj tempoj. Kaj ke tempo estas. Kaj ĝi estos. Ĉar la tempo kondukas kaj daŭras tiel longe kiel la homo estas homo. Kaj tial mia horloĝo mezuros ne la tempon, sed la distancon ĝis la eterno. Ĝi ne havos montrilojn, sed estos arbo, kies aĝo

kaj disvastiĝantaj branĉoj respondos ĉiun demandon rilatan al tempo. Kaj ĉiutage mi venos, staros en la ombro de mia horloĝo kaj mezuros la distancon de ĉi tie ĝis eterneco kaj reen.

Dume, la pluvo ne ĉesas, ĝi estas ankoraŭ super niaj kapoj kaj la malsekeco enpenetras en niajn internojn senrevene, sed ĝia forto malfortiĝas. Tamen estas sufiĉe da akvo en ĝi por saturi la teron. Saturi kaj riĉigi ĝin, doni al ĝi novan forton, novan nomon markita per akvomarko. Venas fine la nokto, tiu ĉi sanktoleito de Dio kaj la anonco de necerteco de kelkaj venontaj horoj. La luno eliras por rigardi la mondon kaj post momento ĝi kaŝos sin post la plej proksima monto. Ŝajnas al mi, ke estas malvarme. La menso senpripense kaj obstine volas kombini lumon kun varmo. Mi ofte imagas, ke estas vintro. Ke la vojo al la domo estas tute kovrita de blanka lanugo kaj neniu liberigos nin dum longa tempo. Estas interese ĉar vekiĝas nesatigebla kaj apenaŭ vekiĝinta sopiro. Ĝi estas neskribita, subhaŭta, viva. Estas ĝi, kiu kondukas min al la celo malkovri mian lokon en la mondo. En la pasinteco, homoj sopiris por aliaj aferoj kaj mi volus eliri el la mallumo en la lumon. Kaj plej ofte dum tia vetero. En la pasinteco, homoj revis vojaĝi, hodiaŭ mia deziro estas rigardi la klaran ĉielon, en kiu bluo intersekcas kun senmakula blanko kaj ĉi tiuj du koloroj miksiĝas kaj navigas en la libera ĉielo malkovrita en kosma pejzaĝo kaj mi, en la mezo de la tago, en la mezo de la nokto, fiksrigardante en la bluan profundon, revenas hejmen sola, en la mano mi portas vimenkorbon kun framboj, pano kaj blanka fromaĝo en ĝi, kiun mi juste dividos por ĉiuj horoj de la vojaĝo kaj mangos ĝin, ŝmacante kiel timigita kato, al kiu la sorto donacis la sekvan vivon...

El la pola tradukis Dorota Burchardt

Wyróżnienie w konkursie literackim
„Esperanto łączy ludzi. Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?”

ARKADIUSZ STOSUR

Transformacje, czyli co mnie wzmacnia, co mnie osłabia, czyli kilka słów o wszechświecie i okolicach

godło apocalypsys cum figuris

Nigdy nie wiadomo jak co i kiedy będzie Bo przyszłości nikt nie zna choć niektórzy mówią że wejrzeni do jej trzewi i odkryli co na kryje ale inni mówią że to nieprawda Ale już prokurator Poncjusz Piłat oznajmił że nie wiadomo co to prawda i wszyscy mu uwierzyli Choć nie musieli A przecież tak mówi Pismo a ono jak wiadomo nie kłamie Bo niby po co I tak siedzę wśród gęstych zielonych drzew w środku dużego Miasta patrzę przez okno i dojrzewam do wnikliwej obserwacji strug padającego deszczu Kropli a po kropli minuta po minucie Czas w deszczu nie zatrzymuje się on trwa jest wieczny i ma w sobie własne piękno praktycznie niedostrzegalne Na pierwszy rzut oka dopiero kiedy nasze spojrzenie jest wszechwładne i widzi wszystko wtedy deszcz staje się niewidzialną częścią świata Niewidzialną praktyczną i użyteczną bo pomaga i zmusza do wysiłku No i dlatego że czasem jest A czasem go nie ma Albo jest ulotny przelotny ruchliwy migotliwy nieczuły obcy Deszcz pełny zupełny całkowity tak jak my Deszcz opad kapanina kapuśniaczek mżawka siąpawica plucha chlapa chlapanina ulewa pompa Deszcz który sprowadza potop wody opadowe a nawet oberwanie chmury Siedzę zatem i czekam na potop I kiedy już przyzwyczajam się do tego deszczu który jest mżaweczką kapuśniakiem opadem kapaniną kapuśniaczkiem mżawką siąpawicą

pluchą chlapą chlapaniną ulewą i pompa nawet choć niejednocześnie
Siedzę i czekam na zmiłowanie Boże bo inaczej się nie da inaczej trzeba
patrzeć na świat który nas otacza I tak siedzę i patrzę mierzę czas własną
miarą własnym wzorkiem który zbyt daleko nie sięga który widzi tylko
niektóre rzeczy Te potrzebne i niepotrzebne Konieczne i niekonieczne
do przeżycia kolejnego dnia

I jestem w środku i jestem jego częścią kropłą kropelką ociupinką
okrawkiem płachetkiem wypiskiem częścią wykrawkiem cieniem cie-
nia okruszynką szczyptą kęsem wyimkiem wyimek kapinka płatkim
krzytną ścinkiem łezką cząsteczką drobiną odrobineczką kapką bryłką
i ułomkiem

I wtedy przychodzi wielka woda Co tam wielka ogromna i nieogar-
niona To przecież już lawina chmara chmura rój mrowie huk moc fura
morze masa, co niemiara, bez liku wody To powódź i wiele mnóstwo
dużo multum zatrzęsienie wody Dziesiątki setki tysiące miliony kropel
Kropel które spadają na moja głowę. Głowa niesie tyle ważnych rzeczy.
Tyle spraw, których wagę możemy ocenić dopiero z biegiem czasu. Moja
biedna głowa kotysze się na wietrze nieustannie. Pracuje we wszystkie
strony świata nachyla się z uwagą śledzi bieg zdarzeń losy ludzi Ludzi
którzy budzą się rano i odkrywają kolejne nowe światy w tym świecie co
jest I nikogo to nie dziwi

Gdy tak siedziałem i myślałem nad rzeczami tego świata postano-
wiłem wymyśleć zegar Tylko dla siebie I tak próbowałem przypomnieć
sobie na samym początku jakie zegary ludzie wymyślili I te oparte na zja-
wiskach naturalnych i prostych zjawiskach fizycznych zegary słoneczne
księżycowe wodne piaskowe jak klepsydra zegary ogniowe co wykorzy-
stywały świece i zegary oliwne a potem te oparte na bardziej skompli-
kowanych mechanizmach i zjawiskach fizycznych zegary mechaniczne
wahadłowe balansowe zegary elektryczne i elektroniczne zegary kwar-
cowe atomowe A potem tarczowe diodowe ciekłokrystaliczny kartkowe
projekcyjne dźwiękowe dotykowe Wszystkie mierzyły czas po swojemu
każdy dokładnie tak by ludzie wiedzieli gdzie jest ich miejsce A ściśle

mówiąc gdy zajmujemy się opisywaniem własnego losu nie możemy powiedzieć że czas był od początku od kiedy nie było człowieka Tak mi się wydaje że człowiek żył we wszystkich czasach I że czas jest I że czas będzie Albowiem czas zachowuje się i trwa tak długo jak długo człowiek jest człowiekiem I dlatego mój zegar nie będzie odmierzał czasu lecz odległość do wieczności Nie będzie miał wskazówek lecz będzie drzewem którego wiek i rozłożyste gałęzie odpowiedzą na każde pytanie związane z czasem I codziennie przyjdę stanę w cieniu mojego zegara i odmierzę odległość stąd do wieczności i z powrotem

Tymczasem deszcz nie ustaje jest wciąż nad naszymi głowami i wilgoć sączy się do naszych wnętrz bezpowrotnie ale jego siła słabnie Jest w nim jednak dość wody aby nasycić ziemię Nasycić i wzbogacić dać jej nową siłę nowe imię oznaczone znakiem wodnym Wreszcie nadchodzi noc ten Boży pomazaniec i zapowiedź niepewnych kilku najbliższych godzin Księżyc wychodzi by spoglądać na świat i za chwile ukryje się za najbliższą górą Wydaje mi się że jest zimno Umysł bezmyślnie i uparcie chce światło z ciepłem powiązać Wyobrażam sobie często że jest zima Że droga do domu jest całkiem zasypana białym puchem i nikt nas nie uwolni przez dłuższy czas To bywa ciekawe bo budzi się nienasycona i ledwie rozbudzona tęsknota Ona jest niepisana podskórna żywa To ona prowadzi mnie do celu jakim jest odkrywanie mojego miejsca w świecie Dawniej ludzie tęsknili do innych rzeczy a ja chciałbym wyjść z ciemności ku światłu A najbardziej to w taką właśnie pogodę Dawniej ludzie marzyli o podróżach dziś moje pragnienie to patrzeć w czyste niebo w którym błękit przecina się z niepokalaną bielą i te dwie barwy mieszają się i surfują na nieboskłonie odkrytym w kosmicznym pejzażu w ja w środku dnia wewnątrz nocy zapatrzony w niebieskie czeluście wracam samotnie do domu w rękę niosę kosz wiklinowy w nim maliny chleb i biały ser który podzielę sprawiedliwie na wszystkie godziny podróży i zjem mlaskając jak spłoszony kot któremu los podarował kolejne życie...

DAWID TRELA

La karabeno kaj la cigaredo: meditoj en la fronto

La tondro de pafilo, nevideble malgranda peco de metalo akcelita al duobla sono-velocita frapanta en la branĉo de proksima arbo, malbonodoro, eĉ fetoro de putranta sango miksitaj kun larmoj kaj ŝvito, sed super ĉio, primitiva instinkto nebridita per konscia penso digna de homo, deviganta kuri. Kuro, evito, rapida rigardo malantaŭen. Ĉu iu estas post mi? Aliulo aŭ malamiko? Denove kuro, pli rapida malgraŭ laciĝo, malgraŭ la pezo de surmetita devo materialigita en la formo de tenata fusilo en la mano kaj kamuflaĵa uniformo – parazito kiu laŭ miaj okuloj havas nur unu utilan taskon – eniganta min, ĝian gastiganton, en la ĉirkaŭanta spaco, en la celo de provizado de sekureca simulacro malsukcesas la tuton. Ili ja vidas min, ili pafas. Denove pafado. Kuro. Ankoraŭ iomete. Ankoraŭ dek metroj. Ankoraŭ du paŝoj. Du sekundoj de tiu speco, kiu daŭrantaj eterne – kiel Shakespeare-a Hamleto demandas: esti aŭ ne esti – mi vivos aŭ mi mortos.

Kaj subite – silento. Mi estas. Mi pensas, do mi estas! Sukcesis! Saltinte en la defendtranĉeon, mi transiras alian linion, ĉi-foje ne la fronton sed momentan sekurecon. Penade kaptante mian spiron, per ankoraŭ nekonscia rigardo mi ĉirkaŭrigardas duone surprizite duone ĝoje – tiel malofta en mia vivo, kiu probable ĉiam nur duone akompanos min – kiel li saltas.

– MEL – li diras per peza spiro – MEL. Li ne povas diri pli. Laciĝo prenas lian parolon. Li rigardas en miajn okulojn per sia brila rigardo,

kiu estas tiel bezonata por mi ĉi tie, ĉi nun, kaj kiun mi tiel malamas.
MEL – sukcesis.

– *Jes.* Mi respondas. Kion mi devus diri. Ke ĉio ankoraŭ ne ŝanĝiĝos? Ke estas evidente kion ni atendas plu? Ke ni kiel masohistaj idiotuloj per tiu ĉi deespera strebo nur plilongigis nian propran neeviteblan agonion? Ke nia propra lando, nia propra armeo, de ni – la militidoj, igas nin soldataj putinoj? Ekvilibrante mian spiron, mi elprenas pakon da cigaredoj el mia poŝo. Vere, mi ĉesis fumi, same kiel mi ĉesis havi ajnajn iluziojn, sed tamen mi foje revenas. Almenaŭ al tiu unua.

– *Cigaredon?* Mi demandas, etendante la manon al la Juna. Li daŭre rigardas min kun rideto kaj tiu lia neniam forvelkanta, varma rigardo.

– *Kompreneble.* Li respondas, elprenante la antaŭlastan. La lasta estas por mi. En milito, homo rapide alproprigas al si alegorian pensadon, vidante signojn ĉie. La lasta cigaredo – ĉu ĝi estas simbolo de vivo aŭ antaŭsigno de fino? Mi fajrigas ĝin, rigardante refoje la Junan.

Ni renkontiĝis kiam nia milita kompanio estis formita. Lia ĝoja rideto, optimismo kaj simpleco rapide iĝis la gluo de la tuta unuo. Mi memoras unu el tiuj malmultaj tagoj de la mizera imitado de kio devis esti nia trejnado, dum kiu ili instruis al ni manĝi, dormi, kaj eĉ maltrinki vera soldato, dum unu el la paŭzoj li diris al iu: kaj mi ankoraŭ havas esperon, AH, mi ankoraŭ havas esperon, ĉe kiu tiu lasta parto de la frazo estis en Esperanto.

Sciante La Bonan Lingvon, aŭ eble mi devus diri scianta tiun ideon alproksimiĝinte al li mi demandis: *ĉu vi ankaŭ estas espo?* Kaj de tiu tempo, eble por konservi tiun iometon da ribelo, eble pro la bezono de proksimeco, eble pro iu alia nekonscia kialo ni forlasis alian, laŭdire superŝtatan lingvon, por Esperanto. Ni ambaŭ estis Samideano – kaj foje tio signifas pli ol io ajn alia.

Ne la sama gusto? Li elpensis min el miaj meditoj konsciigante ke mi, preninte nur unu fuman, staras kiel salokolono dum iom da tempo.

Mi fumis la tabakon, rigardis lin, sed ne respondis. Mi sciiis ke mi ne devas. Neniu el ni intencis fari demandojn kiel *pri kio vi pensas?* Aŭ *kio nun?* Alea iacta est, kaj ni jam longe transiris nian Rubikonon.

Mi memoras unu el tiuj paŭzoj, kiam vespere ni diskutis dum gardado, aŭ dormante en la lito, en unu el tiuj momentoj kiam la vira koro malfermiĝas, mi demandis al li: *Mi ne povas kompreni vin. Vi estas ĉi tie, kvankam vi ne devis. Kio estas via vivmovaĵo, por kio vi faras ĉion ĉi?* Li simple rigardis min, kiel ĉiam kun tiu fajro kaj fido en la okuloj, ne respondante.

Mi finis mian cigaredon. Nu, mi pensis ke kiam la tempo venos, mi sentos pli da timo, ĝi estos pli konscia. Ne estas tiel ke mi ne timas, ne estas tiel ke mi ne komprenas. Ĝuste el tio ke mi scias kion mi atendas naskiĝas rezignacio kiel longa ĝemo.

Mi fumis la cigaredon ĝis la fino. Jam estas tempo – mi pensis, rimarkante per la angulo de la okulo kiel Juna levas de la tero la uzitan pafilon. Li rektiĝas tiel multe kiom tio estas ebla en tiu eta defendtranĉejo kaj rigardas min per tiu penetra rigardo. Ĉi-foje mi vere spertas timon, ĉar en liaj okuloj mi vidas... Rezignacion? Timon? Dubon?

La putino! Li estas tiel juna... Almenaŭ li restu si mem ĝis la fino. Rigardante lin en la okuloj, mi komencis intoni:

*Li estis inspirita kaj juna,
Ili ne povus konti
Li aldonis forton per kant'
Li kantis ke la tagiĝo estas proksima*

Li rigardis min, unue kun mirigo, poste kiam la signifo de tiuj vortoj komencis alveni al li, li haltis.

*Miloj da kandeloj bruligis lin
Supren levita fum'*

Finfine li aliĝis:

*Li kantis ke la muro devas fali
Ili kantis kun li*

Mi vidis per la angulo de la okulo ke li denove havas tiun sian aĉa, prosta, esperorideto. Ni eliris el la defendtranĉejo, en la manoj tenante karabennon, kaj kantis laŭte:

*Tiru el la muroj la dentarojn de la kratejoj
Rompu la katenon, rompu la bastonon
Kaj la muroj falos, falos, falos
Kaj ili entombigos la malnovan mondon.*

*Citatas fragmento de la kanto de Jacek Kaczmarski
titolita „Muroj”, en propra traduko.*

DAWID TRELA

Karabin i papieros: rozmyślania z frontu

Huk wystrzału, niepozornie drobny kawałek metalu rozpędzony do dwukrotnej prędkości dźwięku uderzający w konar pobliskiego drzewa, smród wręcz odór rozkładającej się krwi zmieszanej ze łzami i potem, a nade wszystko pierwotny instynkt nieujarzmiony świadomą myślą godną człowieka, zmuszający do biegu. Bieg, unik, szybkie spojrzenie za siebie. Czy ktoś jest za mną? Swoj czy wróg? Znów bieg, jeszcze szybszy mimo zmęczenia, mimo ciężaru narzuconego obowiązku zmaterializowanego w postaci karabinu trzymanego w ręce i munduru moro – pasożyta, który swoje jedyne w moich oczach użytkowe zadanie – wtopienie mnie, swojego nosiciela, w otaczającą przestrzeń, w celu zapewnienia namiastki bezpieczeństwa oblewa po całości. Oni przecież mnie widzą, strzelają. Znów strzał. Bieg. Jeszcze kawałek. Jeszcze dziesięć metrów. Jeszcze dwa kroki. Dwie sekundy z rodzaju tych, które trwając wieczność niczym Szekspirowski Hamlet zadają pytanie, być albo nie być – przeżyję albo umrę. I nagle – cisza. Jestem. Myślę, więc jestem! Udało się! Wskoczywszy do okopu przekraczam kolejną linię, tym razem nie frontu, lecz chwilowego bezpieczeństwa. Ciężko łapiąc oddech, nieuświadomionym jeszcze spojrzeniem rozglądam się na wprost ze zdziwieniem na wprost z radością – tak rzadką w moim życiu, która już chyba zawsze tylko na wprost towarzyszyć mi będzie – jak wskakuje on.

– MEL – odzywa się dysząc ciężko – MEL. Nie może nic więcej powiedzieć. Zmęczenie odbiera mu mowę. Patrzy w moje oczy swoim

promienistym spojrzeniem, które tak bardzo jest mi potrzebne właśnie tutaj, właśnie teraz, i którego tak bardzo nienawidzę. MEL – *udało się*.

– *Tak*. Odpowiadam. Cóż mam powiedzieć. Że to i tak nic nie zmieni? Że jest oczywistym, co nas dalej czeka? Że niczym masochistyczny popapraniec dokonując tego rozpaczliwego wysiłku przedłużyliśmy tylko własną nieuniknioną agonię? Że własny kraj, własna armia, robi z nas – dzieci wojny, żołnierskie dziwki? Wyrównawszy oddech wyciągam z kieszeni paczkę papierosów. Co prawda rzuciłem palenie, tak jak porzuciłem już wszelkie złudzenia, ale jednak czasem wracam. Przynajmniej do tego pierwszego.

– *Papierosa?* Pytam wyciągając rękę w stronę Młodego. Patrzy na mnie dalej z uśmiechem i tym swoim nigdy niegasnącym, ciepłym spojrzeniem.

– *Pewnie*. Odpowiada wyciągając przedostatniego. Ostatni jest dla mnie. Na wojnie człowiek szybko przyswaja sobie alegoryczne myślenie, dopatrując się znaków wszędzie. Ostatni papieros – czy jest teraz symbolem początku czy zwiastunem końca? Odpalam go, zerkają raz jeszcze na Młodego.

Poznaliśmy się, gdy zawiązywano naszą kompanię. Jego uśmiech, rubaszny śmiech, optymizm i prostota stały się szybko spoiwem całego oddziału. Pamiętam jak jednego z tych kilku dni nędznej imitacji tego, co miało być naszym szkoleniem, podczas którego uczyli nas jak je, śpi, a nawet szcza prawdziwy żołnierz, podczas jednej z przerw on powiedział do kogoś: *a ja wciąż mam nadzieję, AH, ja wciąż mam nadzieję* – przy czym to ostatnia część zdania było w esperanto. Znając esperanto, a może powinienem powiedzieć znając tę ideę, podszedłszy do niego zapytałem: *Ty też jesteś esperantystą?* I od tego czasu, może dla zachowania tej odrobiny buntu, może z potrzeby bliskości, może z jeszcze jakiejś innej nieuświadomionej przyczyny porzuciliśmy inny, rzekomo ponadnarodowy język, na rzecz esperanto. Oboje byliśmy tej samej myśli – a czasem to znaczy więcej niż cokolwiek innego.

– *Nie smakuje?* Wyrwał mnie z rozmyślań uświadomiwszy, że wziąwszy tylko jednego bucha stoję od jakiegoś czasu jak słup soli.

Zaciągnąwszy się tytoniem, spojrzałem na niego, nie odpowiedziałem jednak. Wiedziałem, że nie muszę. Żaden z nas nie miał zamiaru zadawać pytań w stylu *o czym myślisz?* Albo *co teraz?* Alea iacta est, a my już dawno przekroczyliśmy nasz Rubikon. Pamiętam jak w jednej z tych chwil wytchnienia, gdy wieczorem rozmawialiśmy pełniąc wartę, lub zasypiając na pryczy, w jednej z tych chwil gdy otwiera się męskie serce, zapytałem go: *nie mogę Cię zrozumieć. Jesteś tu, choć nie musicieś. Jaka jest twoja życiowa motywacja, po co to wszystko robisz?* On tylko spojrzał na mnie, tak jak zawsze z tym żarem i ufnością w oczach, nic nie odpowiadając.

Wypaliłem do końca papierosa. Już czas – pomyślałem, dostrzegając kątem oka jak Młody podnosi z ziemi wysłużony karabin. Prostuje się na ile to jest możliwe w tym niewielkim okopie i patrzy na mnie tym przezywającym wzrokiem. Tym razem prawdziwie doświadczam strachu, bo to w jego oczach dostrzegam... Rezygnację? Bojaźń? Zwątpienie?

Kurwa! On jest taki młody... Niech chociaż on będzie sobą do końca. Patrząc mu w oczy zacząłem intonować:

*On natchniony i młody był,
Ich nie policzył by nikt
On dodawał pieśni sił
Śpiewał, że blisko już świt*

Spoglądał na mnie, wpierw ze zdziwieniem, następnie, gdy zaczął docierać do niego sens tych słów, zamarł.

*Świec tysiące palili mu
Znad głów unosił się dym*

Dołączył w końcu:

*Śpiewał że czas by runął mur
Oni śpiewali wraz z nim*

Kątem oka zobaczyłem, że znów ma ten swój, paskudny, prostacki, pełen nadziei uśmiech. Wskoczyliśmy z okopu, w rękach ściskając karabiny, śpiewając już głośno:

*Wyrwij murom zęby krat
Zerwij kajdany połam bat
A mury runą, runą, runą
I pogrzebią stary świat...*

*Zacytowano fragment utworu Jacka Kaczmarskiego
pt. „Mury”, w tłumaczeniu własnym*

Frenezeto

Onidire pri ĉio kulpas la turo Babel, kies konstruado kaŭzis lingvokaoson. Iam Bjalistoko similis al tia turo aŭ pli precize nekredebla kaldrono, en kiu estis miksitaj multaj lingvoj. Do ne mirindas, ke en tiu multlingva urbo al la loĝantoj ne estis facile sin interkomunikadi. Observante tiujn problemojn Ludoviko Lazaro Zamenhof longe pensadis kaj finfine li inventis genian ideon kaj decidis unuigi lingvojn, do iusence li strebis renversi la negativajn sekvojn de la biblia Babelturo kaj rezulte de tio aperis la universala lingvo Esperanto, kiu allogas per sia facileco.

Tiu estis epoka verko, do kompreneblas, ke la aŭtoro okfoje estis nomumita al la paca Nobelpremio. Kreita estis tre altvalora, ĉiuaspekte estiminda verko, pro kiu la verkinto meritas ne nur antaŭkliniĝoj liadirekte pro la ideo unuigadi la naciojn, sed centoble pli facilas planti pirojn sur la salikarbo, ol enradikigi en homon novan lingvon, des pli, ke ĝi ne estas natura multimiliarda, nacia lingvo, sed ĝi rekte aperis el lia plumo, entuziasmulo, de tre alta ideo, kiu per komuna lingvo deziris fratigi ĉiujn naciojn de la mondo. Kun plena estimo al la aŭtoro de la universala lingvo kaj sendepende de la granda nombro de la amikoj de Esperanto, ĝi ŝajnas esti iusence ekzota inventaĵo. Mi ne atendas, ke la mondo mallongperspektive ĝin amase uzos, ĉar la homoj ne povas interkonsenti eĉ en unu komuna lingvo, kaj tiamaniere oni havas facilan ekskuzon, ke nia kontraŭulo ne parolas nialingve, do kompreni lin ni tute ne bezonas.

Siatempo en la sciencopopularigaj tekstoj mi hazarde trovis informon, ke homoj muzike kapablaj, havantaj bonan aŭdokapablon, facile lernas

lingvojn. Tio devas esti vero, ĉar mi ne estas muzikokapabla kaj neniam mi sukcesis lerni fremdajn lingvojn. Mi tute ne kaptis la deziron lerni la rusan aŭ la anglan, ne menciante la germanan. Kiun ajn lingvon mi provadis ekkoni, miaj streboj neniam sukcesis. Mi ne diros, ke mi feliĉas pro tiu nekapablo, sed ĉar fojfoje mi promenas tra la stratoj de granda urbo, mi ĉiam ruĝiĝas, ĉar mi nenion komprenas el la interparoloj, kiujn mi aŭdas apude, sed tuj mi min konsolas per la jena spritaĵo: al du bierumantoj, sidantaj subarbuste aliras turisto alparolanta ilin angle, poste germane li provas ekligi la kontakton, poste li reprovos en la franca, hispana, itala, kaj en neniun lingvon li sukcesas konversacii kun la lokanoj. Finfine li svingas la manon kaj senhelpe foriras. Tiam unu el la bierumantoj, post nemalgranda porcio de la sukcenkolora drinkaĵo alparolas la duan: „rigardu vi brasikokapulo, se vi konus la lingvojn, vi povus interparoli kun tiu gasto el la mondo!“. Tiam la dua, sekigante la lipharojn, respondas: „Li parolas tion da lingvoj kaj ĉu li sukcesis interparoli kun ni?“.

Do mi fidelas al mia nacia lingvo, la unusola kiun mi scipovas, eĉ se mi ne estas aglo, fojfoje oni devas verki ion, en la pli-malpli-bona pola lingvo, por allogi atenton de aliuloj, ĉar lingvo estas forto, ebliganta esprimi tion, kio naskiĝis en la kapo.

Mi falis en tian rutinon, ke senĉese mi okupiĝas pri tia verkado. Frenezaĵo, stultaĵo tia, ke ŝajne pli granda ne ekzistas, ĉar kion al homo rezultigas la verkomanio, kiam neniun deziras legadi. La skribita vorto ĉesis esti la objekto de ekinteresiĝo. Verdire multe pli facile, pli rapide kaj pli agrable oni nun verkas uzante komputilon. Al la verkanto la komforto sendube grandas, ĉar ĉiumomente, ĉiualinee de la verkata teksto senprobleme oni povas ion aldoni, forigi, ŝanĝi, plibonigi, evoluigi, ne devante ŝanĝadi kopipaperon kaj paperfoliojn, forstrekante, traskribante, tio estas tute alia maniero, ol la pli frua malrapida, atentostreĉa maŝinuzado, simple diferencas kiel tero kaj ĉielo. Hodiaŭ mia eluzita skribomaŝino staras en valizo, malantaŭ la pordo kiel sentimenta rekvizito.

Ja estis tiaj, plenaj de malfido, momentoj, amaraj momentoj de dubado pri la senco de tio kion mi faras. Mi promesadis al mi, ke neniam pli,

tutcerte mi eksidos ĉe la svelta kaj facile manovrebla, valiza skribomaŝino, ke mi frapados per la klavaro, mi neniam plu verkos ion ajn versforme aŭ proze? Al kiu tio bezonatas? Mi restadis droninte en tiu nenionfarado dum jaroj, tiu tempo jam ne rehoveblas, la perditaj jaroj, sole kion mi bedaŭras, min batante sur la bruston, sed feliĉe la bezono verkadi revenis al mi kun duobligita forto, kiel migrantaj birdoj printempe revenadas al siaj nestoj. Eble la aldona faktoro estis komputiloj kaj la facileco skribadi, kun tio ligita, aŭ io tute alia, kio sidis en mi kaŝita, daŭre sidanta, degelita profunde en la korpon, kio ne permesas trankvili, kio tuŝas min kiel hejtisto puŝanta per braĝostango malaperantan fajron, sur brulkrado. Li tuŝadas kaj tuŝadas ĝin pacience, ĝis la fajro ekflamos, la flamoj ĉirkaŭos la lingnon, kaj simile okazadas kun mi. La fajro reekflamis kaj ekzistas neniuj fajrobrigado, kiu scipovus estingi tiun fajron, kaj mi tute ne timas, mi aldonas novajn lignerojn, se ĝi fajru, do ĝi fajru per grandega flamo, Malgraŭ tio, ke multaj provadis estingi tiun fajron, hodiaŭ mi povas ekblovi en iliajn nazojn per mia arda varmego, ĝis kiam la malhelo en multaj kapoj ekhelos danke al mia fajro, ĉar ĉiu vekita homa pasio nin nobligas kaj oni ne havas pli grandan ĝojon, ol la sindediĉado al tiu pasio.

El la pola tradukis Jarosław Parzyszek

Bzik

Podobno wszystkiemu winna jest wieża Babel, której budowa doprowadziła do pomieszania języków. Swego czasu Białystok był także podobną wieżą albo raczej niesamowitym tygłem, gdzie różnych języków mieszało całkiem sporo. Nic zatem dziwnego, że w wielojęzycznym mieście było mieszkańcom niezwykle trudno się porozumiewać. Widząc owe kłopoty Ludwik Łazarz Zamenhof nad problemem długo się głowił, aż wpadł na

genialny pomysł i postanowił, aby zunifikować język, jakby w pewnym sensie dążył do odwrócenia negatywnych skutków biblijnej wieży Babel i takim sposobem powstało uniwersalne esperanto, język, który urzeka prostotą. Epokowy wręcz wyczyn, stąd zrozumiałe, że autor ośmiokrotnie nominowany był do Pokojowej Nagrody Nobla. Powstała rzecz kapitalna, najwyższego lotu, ze wszech miar godna szacunku oraz ukłónów w stronę twórcy za wkład w zjednoczenie narodów poczyniony, jednakże stokroć łatwiej jest na wierzbie zaszcześcić gruszki, niż w człowieku nowy język, tym bardziej że nie jest naturalnym wielomiliardowej nacji językiem, ale wyszedł bezpośrednio spod pióra jego jedynego twórcy, entuzjasty, zapaleńca idei niezwykle szczytnej, który wspólnym językiem pragnął zbratać wszystkie narody świata. Z całym szacunkiem dla autora uniwersalnego języka i niezależnie od ogromnej rzeszy fanów esperanto, jawi się ono jako swoistego rodzaju egzotyczna ciekawostka. Nie spodziewałbym się, żeby świat cały w bliższej lub dalszej przyszłości nim powszechnie władał, ponieważ nawet w jednym języku ludzie nie potrafią się dogadać, a tak mamy sprytną wymówkę, że adwersarz nie po naszymu gada, więc rozumienia go absolutnie nie mamy najmniejszej potrzeby.

Swego czasu w popularnonaukowych materiałach wytropiłem przypadkowo wiadomość, że ludzie, którzy są muzykalni, obdarzeni dobrym słuchem, z łatwością uczą się języków. Musi to być prawda, bowiem ja muzykalny nie jestem i za nic nie szła mi nauka języków obcych. Za grosz nie miałem smykałki do rosyjskiego lub angielskiego, że o niemieckim nie wspomnę. Jakiego języka bym nie spróbował poznać, to moje wysiłki na niczym spełzały. Nie powiem, abym wniebowzięty był z powodu zaistniałego nieuctwa, ponieważ kiedy czasami podążam ulicami większego miasta, stale się rumienię, gdyż nic z rozmów toczonych wokół nie rozumiem, ale niezwłocznie pocieszam się dowcipem:

Do dwóch piwośzy, siedzących pod krzaczkiem, podchodzi turysta i zagaduje po angielsku, potem próbuje po niemiecku nawiązać kontakt, dalej usiłuje dogadać się po francusku, hiszpańsku, włosku, ale w żadnym języku porozumieć się z tubylcami nie może. Wreszcie macha ręką

bezradnie i odchodzi zrezygnowany. Wtedy jeden z piwošy po sporym łyku bursztynowego napitku zwraca się do drugiego: „Widzisz, głąbie kapuściany, gdybyś znał języki, mógłbyś ze światowym gościem teraz porozmawiać!”. Na to drugi, ocierając wąsy z piany, odpowiada: „A on zna i co, dogadał się?”.

Pozostałem zatem przy ojczystym języku, a skoro nadal jedynie nim władam, więc chociaż orłem nie jestem, wypada raz i drugi cokolwiek skrobnąć w miarę poprawną polszczyzną, by uwagę innych przykuć, bowiem język jest potęgą, która potrafi wyrazić, co w głowie się załęęło. Popadłem w taką manię, że zajmuję się nieustannie owym skrobaniem. Bzik, fioł szalony taki, że większego chyba nie ma, bo co też człowiekowi przyjdzie z euforii pisania, kiedy chętnych nie ma do czytania. Słowo pisane przestało być w kręgu zainteresowania. Wprawdzie pisze się teraz nieporównywalnie o wiele łatwiej, szybciej, przyjemniej, bo na komputerze. Komfort piszącemu z tego niewątpliwie wynika ogromny, ponieważ w dowolnej chwili i w każdym akapicie tworzonego tekstu możesz bez problemu coś dodać, usunąć, zmienić, poprawić, rozwinąć, nie trzeba co raz kalki i kartek zmieniać, kreślić, mazać, odniesienia rzecz najmniejszego nie ma do wcześniejszego, mozolnego stukania na maszynie do pisania, po prostu niebo a ziemia.

Dzisiaj moja wysłużona maszyna do pisania w walizce za drzwiami stoi jako rekwizyt, sentymentem owiany.

Były przecież takie rozgoryczenia chwile, gorzkie chwile zwątpienia w sens tego, co robię, zarzekałem się, że już nigdy, przenigdy nie usiądę przy wprawdzie zgrabnej i poręcznej, walizkowej maszynie do pisania, nie zastukam klawiszami, więcej niczego nie stworzę wierszem lub też prozą, bo i po co? Komu to potrzebne? Trwałem w marazmie zatopiony przez lata całe, cofnąć tego czasu już się nie da, lata stracone, czego jedynie żałuję, w piersi się biję, ale na szczęście potrzeba pisania wróciła do mnie ze zdwojoną siłą, jak ptaki wędrownie na wiosnę do gniazd powracają. Możliwe, że dodatkowym bodźcem były komputery i łatwość pisania z tym związana albo zupełnie coś innego, co we mnie

siedziało ukryte, nadal siedzi, wtopione głęboko w ciało i spokoju nie daje, szturcha jak palacz pogrzebaczem żar przygasły na ruszcie. Szturcha i szturcha wytrwale, aż się ogień rozpali, płomienie szczapy ogarną, podobnie działo się też ze mną. Ogień zapłonął na nowo i nie ma takiej straży pożarnej, co mogłaby tenże ogień zagasić, a ja się nie wzdragam, nowe polana dokładam, bo jak się ma palić, to niech płonie wielkim płomieniem, chociaż wielu starło się zalać rozdmuchany ogień, mogę im dziś w nos dmuchnąć natchnienia gorejącym żarem, aż mroki w głowach licznych rozjaśnią się od mojego płomienia, gdyż każda rozbudzona pasja człowieka uwzniośla i nie masz większej radości od poświęcenia się owej pasji.

Mia respondo

Komencante skribadon de ĉi tiu eseo, mi pensis, ke skribi pri si estas simpla afero, ĉar kio povas esti malfacila en skribado pri sia vivo, pensoj, emocioj, ja mi bone konas min.

Kun tiu penso vespere mi eksidis ĉe la skribotablo.

En la sama momento mi decidis, ke nepre oni devas skribi pri io grava, pri io, kio estos utila por aliaj homoj. Tamen, pri kio skribi? Kion saĝan mi, studento, povas diri al la aliaj? Kaj samtempe ene de mia menso estis fakto, ke pri la gravaj aferoj jam de longe estas skribitaj multaj saĝaj libroj sed la reguloj de la konkurso ne permesas kopii ies laboraĵon.

Tiel pasis unu horo...

Kial ĉion ĉi mi faras? – mi ekpensis decidante brosi la dentojn kaj iri al la lito. Kial? Tiu demando komencis cirkuli en mia kapo, kiel dum varma somera tago muŝoj flugas ĉirkaŭe super dolĉa piro. Kial mi ĉion ĉi faras?

Mi pasigis ĉe la skribotablo ankoraŭ kelkajn momentojn... kaj subite mi ekkonsciis, ke tio estas unu el plej oftaj demandoj, kiujn mi aŭdas de miaj proksimuloj kaj kiun ankaŭ mi starigas al mi mem.

Mi telefonas al la gepatroj kaj mi aŭdas: Kial vi agis tiel aŭ alie?

Mi parolas kun la amikoj kaj denove aŭdas: Kial?

Kaj malgraŭ ĉio tio estas sendube malfacila demando, al kiu ne ĉiam mi scipovas respondi.

Tiel meditante mi decidis sincere respondi al unu el tiuj „kial” kaj vi legos miajn modestajn pripensojn.

Plej evidenta ŝajnis „kial” ligita kun Esperanto. Mi do rakontos mian historion.

La unuan fojon mi renkontiĝis kun Esperanto hazarde. Dum leciono de la pola lingvo mi ricevis la taskon fari prezentaĵon pri Ludoviko Zamenhof. Tiam mi eksciis pri Doktoro Esperanto kaj lia verko – la universala lingvo. Tamen la lernado de tiu lingvo ne estis ankoraŭ parto de miaj planoj. Nur poste, kiam mi transloĝiĝis al Bjalistoko, la familia urbo de la unua esperantisto, mi malkovris, ke ekzistas E-klubo kaj al unu el ili iun tagon mi decidis iri.

Mi komencis interesiĝi pri la lingvo kaj aperis antaŭ mi belega arbo, la arbo, kiu travivis jam multon, travivis varmon kaj froston, kaj ne perdis la kapablon iri per siaj branĉetoj direkte al la suno, belega arbo de E-kulturo. Tiam mi eksentis emon fariĝi parto de tiu arbo...

Mi fiksas al mi la celon – fariĝi esperantisto, kaj unu el miaj motivoj de la vivo – ĉi tiun celon atingi.

El la pola tradukis Grażyna Barszczewska-Banel

Moja odpowiedź

Zaczynając pisać ten esej, myślałem, że pisać o sobie to prosta sprawa, bo co może być trudnego w pisaniu o swoim życiu, myślach, emocjach, przecież ja siebie dobrze znam.

Z tą myślą późnym wieczorem usiadłem za biurko.

W tym samym momencie postanowiłem, że obowiązkowo trzeba napisać o czymś ważnym, o czymś takim, co będzie pożyteczne dla innych ludzi, ale o czym pisać? Co mądrego ja, student, mogę powiedzieć innym? I jednocześnie gdzieś w zakamarkach umysłu miałem fakt, że o rzeczach ważnych już dawno została napisana niejedna mądra książka, a zasady konkursu nie pozwalają mi kopiować czyjejś pracy.

Tak minęła godzina...

I dlaczego to wszystko robię?, pomyślałem, zbierając się umyć zęby i iść spać. Dlaczego? To pytanie zaczęło krążyć w mojej głowie, jak podczas upalnego letniego dnia muchy krążą nad słodką gruszką. Dlaczego to wszystko robię?

Spędziłem jeszcze kilka chwil przy biurku... i nagle uświadomiłem sobie, że chyba to jedno z najczęstszych pytań, które słyszę od bliskich mi ludzi, jak również, które sam często zadaję sobie.

Dzwonię do rodziców, słyszę: dlaczego zrobiłeś tak czy inaczej?

Rozmawiam z przyjaciółmi i znów słyszę: Dlaczego?

A mimo wszystko jest to niewątpliwie trudne pytanie, na które nie zawsze potrafię dać odpowiedź.

Tak rozmyślając, postanowiłem na jedno z tych „dlaczego” szczerze odpowiedzieć, a państwo przeczytają moje skromne myśli.

Byłoby dziwnie, gdybym odpowiadał na którekolwiek inne „dlaczego” niż „dlaczego” związane z esperantom, otóż opowiem wam swoją historię.

Po raz pierwszy z esperanto zetknąłem się przypadkowo, kiedy dostałem zadanie zrobienia prezentacji o Ludwiku Zamenhofie na lekcji polskiego. Wówczas się dowiedziałem o Doktorze Esperanto i o jego dziele: uniwersalnym języku, ale nauka tego języka jeszcze nie była częścią moich planów. Dopiero później, kiedy przeprowadziłem się do Białegostoku – rodzinnego miasta pierwszego esperantysty odkryłem, że istnieją kluby esperanto i do jednego z tych klubów pewnego dnia zdecydowałem się udać.

Zacząłem się interesować językiem i odkryło mi się piękne drzewo, drzewo, które przeżyło już wiele, przeżyło ciepło, przeżyło mróz, ale nie utraciło zdolności dążyć gałązkami w stronę słońca, piękne drzewo esperanckiej kultury, wtedy odczułem nieustanną chęć spróbować stać się częścią tego drzewa...

Wyzaczyłem sobie cel zostać esperantystą i jeden z moich życiowych motywów – ten cel osiągnąć!

Bildo de la vivo

Oni diris pri ni „du fratoj”. Ni konis unu la alian de la fundamenta lernejo. Ni ĉiam estis proksime kaj helpadis unu al la alia en malfacilaj momentoj. Ni estis veraj amikoj. Tamen niaj vojoj disiĝis. Ne finiĝis subite nia amikeco, kiu ligis nin dum ok jaroj. Mi iris al mezlernejo en granda urbo. Bogdan restis hejme ĉar mortis lia patro kaj post kelkaj jaroj – la patrino. Li ekokupiĝis pri la bieno, krome en la hejmo restis du fratinoj pli junaj ol li. La devoj superis lin, tiam 18-jaran junulon. Li komencis drinki. Miaj raraj interparoloj kun li ne portadis rezultojn, alkoholo montriĝis pli forta. Krome li fermiĝadis en si mem, eĉ la fratinoj ne sukcesis helpi al li. Post iom da tempo li fariĝis mokataĵo de la vilaĝo.

Kiam mi komencis studadon malproksime de la hejmo, mi ne renkontiĝadis kun mia amiko. La gepatroj informis min, ke post du jaroj Bogdan vendis la bienon. La fratinoj edziniĝis kaj ekloĝis ĉe siaj edzoj. Li ne volis ekloĝi ĉe iu el ili. Li elektis la vojon de senhejmeco en proksima urbeto. Li vagadis, drinkis, almozpetis. Ofte li kuŝis „malseka” ĉe barilo aŭ sur benko.

Iun fojon, kiam mi estis revenanta de la studoj al la hejmo de la gepatroj, mi ekaŭdis de la fosaĵo voĉon: „Bonan tagon, sinjoro”. Mi rigardis tiudirekte por ekvidi, kiu min salutas. En la unua momento mi ne rekonis lin, sed baldaŭ mi komprenis, ke tiu estas Bogdan, malpura, nerazita de longe, ŝanceliĝanta pro ebrio. Mi respondis:

- Saluton Bogdan, mi ne estas por vi sinjoro, mi estas Andreo.
- Mi ne rekonis vin, pardonu – li balbutis.
- Ne pardoninde – mi respondis kaj tuj aldonis:

– Kio okazis kun vi? Revenu al la vivo. Vi tion ŝuldas al viaj fratinoj. Mi scias, ke vi sukcesos.

– Pruntedonu al mi 5 zlotojn – li balbutis.

– Mi donos al vi pli multe, ja ni estas amikoj, kondiĉe ke vi revenos al normala vivo.

– Mi jam iros – li diris per sufokita voĉo.

– Atendu! Almenaŭ momenton! Vi ne rajtas al la malnova amiko diri simple „mi iros” kaj foriri. Ja mi diris, ke mi donos al vi pli multe, se vi plu pentros bildojn.

– Mi ne scias, ĉu mi ankoraŭ scipovas pentri – li respondis malrapide.

– Tion oni ne forgesas, dank’ al tio oni povas vivi. Krome – mi volas, ke post unu semajno vi aperu en la hejmo de miaj gepatroj. Dum tiu tempo mi aranĝos por vi en la urbeto iun dometon por renovigo, mi aĉetos materialojn kaj ilojn kaj vi kun iu kamarado faros la renovigon. Memoru, Bogdan, post unu semajno – ĉe mi.

– Mi promesas – li respondis.

Intertempe mi aranĝis kun komunumestro, cetere malnova konato de mia patro, malgrandan, blankan dometon, destinitan por malkonstruo, starantan flanke, konsistantan nur el kuirejo kaj ĉambro.

Bogdan aperis ĉe mi post kelkaj tagoj sobra, li ne volis eniri la domon. Li portis desegnaĵon de mia vizaĝo, faritan per kraĵono sur dika kartono, kiel bildo. Ĝi ŝajnis al mi farita bonege, mi do diris:

– Mi vidas, ke vi scipovas desegni kaj por la unua verko mi salajras 20 zlotojn. Kaj nun eniru, ni interparolu.

Kiam li kun rezisto eniris, li rigardis ĉirkaŭen, kvazaŭ li ekvidus ion, kion de longe li ne vidis. Mi donis al li 20 zl. La gepatroj regalis lin per teo kaj kuko. Li volonte babilis kun ili.

Ni konstatis, ke morgaŭ li venos kun la kamarado je la 10-a antaŭ la dometon, ĉar tiam mi alportos materialojn kaj ilojn kaj ni komencos renovigon.

Li atendis min kun la kolego Marko. Ambaŭ estis sobraj; forte ekscitaj ili volonte eklaboris. Vespere mi diris, ke ili tranoktu ĉi tie kaj gardu

la materialojn, morgaŭ mi portos al ili matenmanĝon kaj ni laboros plu. Post kelkaj tagoj la dometo estis preskaŭ preta. La viroj estis kontentaj pri si. Ili deklaris, ke por ili la domo estas espero por la normala vivo.

Tamen la sepan tagon, kiam mi venis, la vidaĵo estis terura. Rompitaĵoj fenestrovitroj, ruinigita interno, sango sur la planko. Neniu estis ene. Kio okazis? Kial? Kiu? La demandoj alvenadis. La respondoj mankis. Deprimita de la situacio mi eniris proksiman kafejon por trinki bieron. Post momento aliris min konato laŭvide, Marteno. Vidante min malgajan, li diris:

– Por tia malĝojo plej bona estas tia distra aranĝo, kiu okazis ĉi tie hieraŭ, eble vi aŭdis. Mi kun miaj kamaradoj kolektiĝis kaj faris ordon kun tiuj senhejmuloj, kiuj okupis blankan dometon starantan proksime, vi scias, tiun kabanon. Ili eĉ faris la dometon uzebla. Tamen oni devas tiajn homojn neniigi, ili estas drinkuloj kaj nenionfarantoj. Ili ricevis bonan instruon kaj foriris.

– Ja tio estis homoj, kiuj havis rajton trankvile vivi.

– Kiuj homoj? Du ebriuloj, kiuj falis sur la fundon de la vivo. Ili finu la vivon en alia loko. Mi pensas, ke ni bone servis al la socio.

Malheliĝis en miaj okuloj. Mi ne scipovis esprimi ĉion, kion mi pensis pri tiu temo.

– Ĉu vi scias, kion vi faris? – mi eksplodis. – Per kio vi laŭdiĝas? Ĉu vi konis tiujn homojn? Provu imagi vin en ilia situacio. Ĉu vi scias, kion signifas esti forpelata de unu loko al alia kaj ne havi permeson vivi ie ajn?

– Ĉesu, ĉesu, nenio okazis. Se ne mi kun miaj kamaradoj, iu alia farus ordon kun tiuj odoraĉuloj.

– Mi ne konvinkos vin, ĉar vi havas koleron al la homo, kiu estas ebria aŭ aspektas alie, aŭ eble nur devojiĝis kaj oni devas helpi al li.

– Kial vi ilin defendas?

– Ĉar mi konas ilin! Mi helpis al ili aranĝi tion, kion vi kun viaj kamaradoj neniigis. Ili estis loĝontaj ĉi tie: mia amiko kaj lia konato, kiuj iom vojeraris.

– Ho, kia Samariano vi estas. Atentu, ĉar ankaŭ vi povas ricevi batojn kun ili, se ili revenos.

– Mi ne supozis, ke vi estas kapabla fari ion tian. Kaj viajn avertojn mi ne timas. Eble iam vi komprenos vian eraron, kiam iun vian proksimulon renkontos tia situacio.

Li foriris ridante kun ironio. Dum du tagoj mi serĉis Bogdanon kaj lian amikon. De la homoj mi eksciis nur, ke ili estis forte batitaj kaj ke oni ordonis al ili forlasi la urbeton. Mi esperis, ke ili ricevos ankoraŭ de iu amikan subtenon, kian ili ricevis de mi. Bedaŭrinde, miaj esperoj montriĝis iluziaj.

Post du jaroj mi eksciis de lia fratino, ke Bogdan mortis pro troa drinkado kiel senhejmulo ie en Silezio. Post li restis al mi lia desegnaĵo sur kartono, kiun mi enkadrigis – la bildo de la vivo de mia amiko.

El la pola tradukis Grażyna Barszczewska-Banel

Obraz życia

Mówiono o nas „dwaj bracia”. Zналиśmy się od „podstawówki”. Trzymaliśmy się razem i jeden drugiemu pomagał w tarapatkach. Byliśmy prawdziwymi przyjaciółmi. Jednak nasze drogi się rozeszły. Nie chodziło o to, że nagle runęła przyjaźń, która łączyła nas 8 lat. Ja udałem się do szkoły średniej do dużego miasta. Bogdan został w domu z uwagi na to, iż zmarł mu ojciec, a po kilku latach matka. Objął gospodarstwo rolne, ponadto w domu pozostały dwie młodsze siostry. Nie potrafił go prowadzić, przerosło to 18-letniego wówczas chłopca. Zaczął pić. Moje sporadyczne z nim rozmowy nie przynosiły skutku, alkohol był silniejszy. Ponadto zamykał się w sobie, nawet siostry nie potrafiły przemówić mu do rozsądku. Po pewnym czasie stał się pośmiewiskiem wsi.

Gdy rozpocząłem studia daleko od domu, nie spotykałem się z przyjacielem. Rodzice oświadczyli mi, że Bogdan po dwóch latach sprzedał gospodarstwo. Siostry wyszły za mąż i zamieszkały u mężów. On nie

chciał mieszkać u żadnej z nich. Wybrał drogę bezdomności w pobliskim miasteczku. Wałęsał się, pił, żebrał. Często leżał „mokry” pod płótem czy na ławce.

Pewnego razu, gdy wracałem ze studiów do domu rodziców, usłyszałem głos dochodzący z rowu:

– Dzień dobry panu.

Spojrzałem w tamtą stronę, by zobaczyć, kto mi się kłania. W pierwszej chwili nie mogłem poznać osoby. Po chwili doszło do mnie, że to Bogdan, brudny i zarośnięty, chwiejący się na nogach. Więc odpowiedziałem:

– Cześć Bogdan, nie jestem dla ciebie pan, tylko Andrzej.

– Nie poznałem ciebie, przepraszam – wybąkał.

– Nie ma za co – odpowiedziałem i zaraz dodałem. Co się z tobą zrobiło? Wróć do ludzi. Jesteś to winien siostrom. Wiem, że dasz radę.

– Pożycz 5 złotych – bąknął.

– Dam ci więcej, jesteśmy przecież przyjaciółmi, pod warunkiem że wrócisz do normalności.

– Pójdę już – wydusił zdławionym głosem.

– Poczekaj! Chociaż chwilę! Nie możesz tak po prostu rzucić staremu kumpłowi przez ramię „idę” i odejść w siną dal. Przecież powiedziałem, że dam ci więcej, jeżeli dalej będziesz malować obrazy.

– Nie wiem, czy potrafię jeszcze malować – odpowiedział powoli.

– Tego się nie zapomina, z tego można żyć. Ponadto chcę, byś za tydzień zjawiał się w domu moich rodziców. Ja przez ten okres załatwię ci lokal w miasteczku, przeznaczony do remontu, kupię odpowiednie materiały i narzędzia, a ty z jakimś kolegą go wyremontujecie. Pamiętaj Bogdan, za tydzień u mnie.

– Masz moje słowo – odpowiedział.

W międzyczasie załatwiłem z wójtem, notabene starym znajomym ojca, mały, biały domek jednorodzinny przeznaczony do rozbiórki stojący na uboczu, składający się z pokoju i kuchni.

Bogdan zjawiał się u mnie za kilka dni trzeźwy, tylko nie chciał wejść do domu. Przyniósł mi naszkicowaną ołówkiem moją podobiznę, na

grubym kartonie, jak obraz. „Obraz” wydał mi się doskonały warsztatowo, więc mu powiedziałem:

– Widzę, że jednak potrafisz rysować i już za pierwsze dzieło zarobiłeś 20 złotych. A teraz wejdź do środka, porozmawiamy.

Gdy wszedł, z oporem, ale wszedł, rozglądał się, jakby zobaczył coś, czego dawno nie widział. Dałem mu 20 zł. Rodzice poczęstowali herbatą i ciastkiem. Chętnie rozmawiał z nimi.

Ustaliliśmy, że on jutro zjawi się z kolegą o godzinie 10 przed tym domkiem, gdyż wtedy ja przywiozę im materiały i narzędzia i rozpoczniemy remont.

Czekał już na mnie z kolegą o imieniu Marek. Obaj trzeźwi, niezwykle podnieceni ochoczo wzięli się do pracy. Pod wieczór oświadczyłem im, by tu nocowali i pilnowali materiałów. A jutro przywiozę im śniadanie i rozpoczniemy dalszą pracę. Po kilku dniach pracy lokal był prawie ukończony. Mężczyźni byli z siebie zadowoleni. Jak oświadczyli, dla nich dom to nadzieja na normalne życie.

Lecz siódmego dnia, gdy zjawiłem się przed domkiem, widok był straszny, powybijane szyby, zdewastowane wnętrza, krew na podłodze. Nikogo nie było. Co się stało? Dlaczego? Kto? Dlaczego? Pytania nabiegały ze wszystkich stron. Nie było odpowiedzi. Przygnębiony sytuacją wszedłem do pobliskiej kawiarni na piwo. Tam po chwili przysiadł się do mnie znajomy z widzenia Marcin. Widząc mnie takiego markotnego rzekł:

– Na taką chandrę najlepsza jest impreza rozrywkowa, taka jak była wczoraj – może słyszałeś. Otóż zebraliśmy się z kumplami i zrobiliśmy porządek z tymi „bezdomniakami”, którzy zajęli biały domek stojący w pobliżu, no wiesz, tą walącą się ruderę. Nawet doprowadzili go do stanu używalności. Ale takich trzeba tępić, to pijaki, „ochlapusy” i nieroby. Dostali porządną nauczkę i się wynieśli.

– Przecież to byli ludzie, którzy mieli prawo do spokojnego życia – powiedziałem stanowczo.

– Jacy ludzie? Dwóch pijaków upadłych na dno życia. Niech gdzie indziej je kończą. Myślę, że przysłużyliśmy się społeczeństwu.

Pociemniało mi w oczach. Nie umiałem wszystkiego wyrazić, co miałem w myślach na jego temat.

– Czy ty wiesz, co zrobiłeś? – wybuchnąłem. – Czym ty się chwalisz? Znałeś tych ludzi? Postaw się w ich sytuacji. Czy ty wiesz, jak to jest być przeganianym z kąta w kąt, i nigdzie nie pozwalają ci żyć?

– Przestań, przestań, nic się nie stało. Jak nie ja z kumplami, to ktoś inny by zrobił z takimi śmierdzielami porządek.

– Nie przekonam cię, bo w tobie tkwi złość do człowieka, który jest pijany, czy inaczej wygląda, czy może tylko zbłądził i trzeba podać mu rękę.

– Dlaczego ich tak bronisz?

– Bo ich znam! Pomagałem im to wszystko urządzić, co ty z kumplami zniszczyłeś. Mieli tam mieszkać: mój przyjaciel i jego kolega, którzy trochę zbłądzili.

– O, jaki z ciebie Samarytanin. Uważaj, bo i ty możesz z nimi oberwać, jak tam wróca.

– Nie sądziłem, że jesteś zdolny do czegoś takiego. A twoich pogroźek się nie boję. Może kiedyś zrozumiesz swój błąd, kiedy kogoś z twoich bliskich dotknie taka sytuacja.

Wyszedł, śmiejąc się ironicznie. Ja przez dwie doby szukałem Bogdana i jego kolegi. Dowiedziałem się tylko tyle od ludzi, że zostali dotkliwie pobici i kazano im się wynosić z miasteczka. Miałem nadzieję, że dostaną jeszcze przyjazny gest, jaki otrzymali ode mnie. Niestety, okazało się to złudne.

Po dwóch latach dowiedziałem się od jego siostry, że Bogdan zmarł z przepicia jako bezdomny gdzieś na Śląsku. Pozostał mi po nim obraz na kartonie, który obsadziłem w ramki, obraz życia przyjaciela.

Espero kaj Esperino

Mia amiko – veterano de Esperanto cedis al mi tekono de siaj korespond-aĵoj kun hispanino Esperanza. Li trovis ŝian poŝtadreson en rubriko „Deziras korespondi” de Esperanta revuo kaj tuj skribis la unuan leteron al nekonata barcelonanino. Post du semajnoj venis ŝia respondo kun la dato 11 11 1957. Ŝi prezentiĝis kiel 18-jara abiturientino, kiu krome lernis ludi pianon kaj partoprenis kurson de Esperanto. Mia maljuna amiko, tiam dudekjarulo, eksciis, ke ŝia nomo Esperanza signifas Espero, kio koincidas kun lingvo internacia. Ĝia nomo Esperanto estas participo devenanta de la vorto „espero”. Ludoviko Zamenhof publikigis la unuan lernolibron de sia verko sub la pseŭdonimo „«Dr. Esperanto», kio signifas «Havanta Esperon»”. Koincido de tiuj tri vortoj – Esperanza, Espero kaj Esperanto ŝajnis mistero al la juna idealisto. Li subskribadis siajn leterojn al ŝi per pseŭdonimo – Espero kaj proponis al Esperanza nomi ŝin Esperino. Ŝi – laŭ licenco poetika – volonte aprobis tiun ĉi modifon.

Korespondado kun la hispanino estis por li agrabla kaj utila okupo. Ŝiaj leteroj pliriĉigis lian scion pri Hispanio kaj ĝia kulturo. Li ekinteresiĝis ankaŭ pri la hispana lingvo, sed mankis ĝiaj lernolibroj kaj vortaroj. Surprize li trovis ilin en la sovetia kulturcentro. Espero sufiĉe regis la rusan, kiu estis deviga lernobjekto kaj ĝi fariĝis al li pontolingvo por studi la hispanan. Li lernis kaj enmetadis tutajn frazojn en leterojn al Esperino kaj ŝi korektis erarojn. Ĉeokaze li eksciis, ke en Hispanio estas pluraj „hispanaj lingvoj”, sed laŭ leĝo de la militista diktaturo nur la kastilia lingvo havis ŝtatan rangon kaj estis devige uzata publike. En la kataluna

lingvo oni povis paroli private kaj nur hejme. Post du jaroj Espero kaj Esperino skribis siajn leterojn alterne en Esperanto kaj en la kastilia lingvo. Ŝi foje finis siajn leterojn katalune „Adeu”, anstataŭ kastilie – „Adios”.

La junaj gekorespondantoj sentis sin spirite ĉiam pli proksimaj. Ili revis esti kune vid-al-vide, sed tio estis fantazio. Dividas ilin du „feraj kurtenoj” – unuflanke la militista diktaturo, aliflanke la komunisma reĝimo kaj krome la geografia distanco de 3000 kilometroj. Aprile 1961 Espero kiel juna esperantista aktivulo ekscias pri ebleco partopreni TEJO-kongreson en Wokingham apud Londono. Li skribis al Esperino, ke baldaŭ ili povas proksimiĝi unu al la alia je distanco de 1000 kilometroj, ĉar tiom „mallongas” Londono disde Barcelono. Tio estis nur ŝerco. Sed Esperino surprize proponis renkontiĝi mezvoje – en Parizo, ĉar tie ŝi povis gastigi ĉe siaj familianoj. Tiu ĉi informo ŝajnis miraklo. Li esploris la situacion kaj decidis veturi al Parizo la 21-an de aŭgusto 1961 tuj post la finiĝo de la TEJO-kongreso. Ŝi akceptis tiun ĉi daton kaj aranĝis sian alvenon unu tagon poste je la 8.30 al la stacidomo Austerlitz en Parizo. Espero ricevis de sia ministerio pri kulturo iom da mono por dormado kaj manĝo en Wokingham. Sed li dormis en malmultekosta komuna loĝejo kaj en la kongresejo konsumis senpagajn matenmanĝojn – panon kun oranĝa konfitaĵo en kvanto nelimigita. Li ĉiumatene satigis sin abunde por tuta tago. Tiel li ŝparegis. Parizo valoris amon.

La ĉefurbo de Francio akceptis Esperon je la planita dato. Li veturis per metroo al la stacidomo Austerlitz, mendis en ĝia proksimeco ĉambron en modesta hotelo kaj ankaŭ aranĝis sian dormadon en junulara gastejo por tuta estado en la urbo. La sekvan tagon matene li atendis trajnon el Barcelono. Sur kajo staris grupeto, parolanta hispane. Ili evidentiĝis familianoj de Esperanza, interalie ŝia onklo Manuel Cabrero, rifuĝinto de la hispana interna milito. Ili ĉiuj konis sian atendatan kuzinon same kiel Espero – nur de fotoj. La trajno aperis akurate. Jen Esperanza ĉe malfermita fenestro, bela kaj ridetanta! Ĉiuj helpis ŝin elvagoniĝi. Ŝi bonvenigis, kisis, ĉirkaŭbrakis ŝin. Espero estis la lasta, kiun Esperino salutis pli longe. La tuta grupo, ankaŭ Espero, iris al metroo kaj sekve

per buso atingis la domon de Manuel Cabrero, ĉe kiu Esperanza estis loĝonta. Ŝi refreŝiĝis, iomete matenmanĝis hispanstile kaj Espero gvidis ŝin al la urbocentro. Ili atingis la hotelon, kiun Espero devis liberigi je la 13.00. Ili eniris la ĉambron, ekstaris antaŭ la fenestro, momente ekvidis parizan pejzaĝon kaj kunplektinte manojn silente rigardis unu la alian, ne plu per fotoj, sed finfine reale. Esperino montriĝis al Espero admirinda, pli bela ol sur portretoj, belstatura, iomete malpli granda ol li kaj du jarojn pli juna. Fascinis lin ŝiaj okuloj malhelbluaj kaj la nigra hararo, kiu ŝajne brilis kiel nokta ĉielo. Tio estis ilia ĝua kunesto post kvin jaroj da revado. Jen la 13-a horo. Ili forlasis la ĉambron, jam pli frue pagitan kaj malsupreniris. La hotelistino rigardis horloĝon: *Vi malfruigiĝis kvin minutojn, vi devas pagi por la sekva diurno.* Ili ekmiris. Ŝi agrese demandis: Ĉu mi voku policon? Konsterno! Esperanza ekploris. La virinaĉo misuzis ilian miraklan vivmomenton, longe atendatan, kiu senpeke efektiviĝis en la rava Parizo. Espero pripagis la damnajn minutojn kaj ili man-en-mane foriris al la junulara gastejo, kie Espero estis ekloĝonta.

La incidento en la hotelo ne ŝirmis la sentoplenan etoson. Ili pasigis en Parizo ekzakte dek du feliĉajn tagojn. Espero post sia plurjara lernado de la franca lingvo, lerte kombinita kun la franca civilizacio, bone orientiĝis en la ĉefurbo de monda kulturo. En la rolo de ĉiĉerono li imponis al Esperino. Ĉiumatene ili renkontiĝadis en la junulara gastejo kaj kune elektis itineron de vizitado. Ili vidis multe da belartaj objektoj kaj konstatis: *La belo rigardata duope estas duoble bela.* Krome ili sentis ĝui tiom da belaĵoj danke al si mem. Ja ili ambaŭ kreis tiun ĉi trezoran situacion. Antaŭ la disiĝo Esperino kaj Espero pasigis la lastan tagon en Versajlo, promenante en la belega parko ĉe brila vetero. Iomete lacaj ili sidiĝis sur razeno sub platano. Esperino iom silentis, enpensiĝis, ŝi volis ion gravan diri, kaj fine elpremis flustre: *Te quiero mucho! Cuando casaremonos? – Mi forte amas vin! Kiam ni geedziĝos? Kortuŝis Esperon la kuraĝo de knabino, edukita en pruda hispana medio. Li fascinita de la ĉarmulino, esprimis entuziasme la saman deziron. La sekvan tagon sur kajo de la stacidomo Austerlitz ili sentis sin kvazaŭ geedza paro. Esperino nomis*

tiujn ĉi dek du tagojn kiel la plej belajn de sia vivo. Idilia etoso! Konfirmis ĝin ŝia letero jam sendita el Barcelono. Ŝi ripetis sian amsenton kaj Espero same respondis: *Te quiero mucho*.

En siaj leteroj Espero priskribis avantaĝojn de sia lando, interalie la senpagan sanservon kaj edukadon. Esperino povus daŭrigi la lernadon de pianludo kaj instrui la hispanan lingvon. Ŝi jam sciis el pli fruaj korespondataĵoj kaj fotoj, ke la lando de Espero estas plata kaj grandparte kovrita de arbaroj. El ĝiaj larikoj estis konstruita la „Armada Invencible” – la Nevenkebla Floto. La klimato estas modera, somere varmas, sed ne sufoke. Vintre la landon kovras neĝo kun frosto, kiu purigas aeron. Sed li ne kaŝis problemojn kaj proponis ne urĝi kun la geedziĝo. Lia studo estis daŭranta ankoraŭ du jarojn. Rezigni la universitaton signifus devigan trijaran militservon. Lia studdiplomo, baldaŭ atingota, certigus ĝustan kondiĉon por krei familion kaj ĝin prospere subteni. En lia urbo detruita dum la milito malfacilis ekhavi komfortan loĝejon. Sed li tutcerte povus havigi ĝin. Tiujn ĉi plusojn kaj minusojn li sincere prezentis kiel respondeca kandidato por esti edzo kaj kapo de familio.

Esperino konfirmis la amon, sed ankaŭ rimarkis obstaklojn de sia flanko. Ŝia pasporto entenis klaŭzon: *Valida por la tuta mondo escepte de Sovet-Unio kaj ĝiaj satelitaj landoj*. Tio komprenigis, ke ŝi ne rajtos viziti la „satelitan landon” de Espero. Ŝi esploris pli profunde la aferon kaj eksciis alian teruran baron. Ŝia nura trapaso de la komunista landlimo signifus perdon de la hispana civitaneco kaj malpermeson kiam ajn reveni Hispanion. La patrino, eksciinte ĉion ĉi, lamente petegis la filinon ne veturi eksterlanden kaj ne forlasi ŝin. Tempo fluis. Ili korespondado daŭris. Espero konsideris translokiĝon al Hispanio sencela. Lia studdiplomo ne taŭgus trans Pirenea Montaro. Cetere liaj streboj akiri enirivizon ĉiam fiaskis. Inter Hispanio regata de la militista diktaturo kaj la komunista lando de Espero ekzistis neniuj rilatoj. Aprile 1963 Espero ricevis invitilon por ĉeesti kongreson de Esperanto en Barcelono. Li estis tiam en Vieno kaj profitis viziti hispanan konsulejon. Sed oni ne volis eĉ ekprocedi pri vizo al li kiel loĝanto de „satelita lando de Sovet-Unio”.

Jen du feraj kurtenoj, kiuj ambaŭdirekte baris la geamantojn. Leteroj de Esperino venadis pli malofte kaj ĉiam malpli longaj. Dum la Internacia Junulara Kongreso de TEJO en Wokingham (1961) Espero konatiĝis kun la barcelonanino Magda, kiu amikiĝis kun Esperanza. Li skribis al ŝi kaj ricevis jenan klarigon: *Esperanza estas ĉarma fraŭlino, sed ŝi atingis jam 25 jarojn. Hispaninoj de tiu ĉi aĝo estas edzinoj kaj lulas siajn bebojn. Ŝi ne povas plu prokrasti sian fraŭlinecon. Ne miru, komprenu Hispanion! Kvazaŭ konfirme al tiu ĉi opinio de Magda alvenis letero de Esperino mem. Ŝi skribis: Mia unua fianĉo, iam de mi forlasita, petegas mian manon de kelka tempo. Miaj gepatroj konsentas pri mia edziniĝo. Espero, bonvolu ne plu skribi al mi, ĉar en Hispanio estas kutimo, ke virino edziniĝinta ne rajtas havi rilatojn kun alia viro.*

Espero eksentis ŝokon, sed post ĝia pripenso li rememoris la onidiron: *La vera amo celas protekti la bonon de la amata persono.* Filozofoj instruas, ke oni serĉu kulpon unue en si mem. Jes, li sentis sin kulpa pro sia prokrastado de la geedziĝo. Tuj sin trudis senkulpiĝo. Esperino loĝis en domo kun ĝardeno. Espero ne havis tion, sed baldaŭ povus loĝigi ŝin en akcepteblajn loĝkondiĉojn. Bedaŭrinde ĉio ĉi estis jam malfruiĝinta. La kardinala kulpanto estis politiko, kiu starigas „ferajn kurtenojn”. Tiel Espero perdis Esperinon. Ili ambaŭ ne ĝisatendis la profetaĵon el la Esperanta himno, ke disfalos muroj de miljaroj.

Espero i Esperino

Mój przyjaciel – weteran esperanta przekazał mi teczkę z listami Hiszpanki o imieniu Esperanza. Znalazł jej adres w czasopiśmie esperanckim w rubryce „Chcę korespondować” i napisał pierwszy list do nieznanej mieszkanki Barcelony. Za dwa tygodnie przyszła odpowiedź z datą 1.II.1957. Esperanza napisała, że ma 18 lat, ukończyła szkołę średnią, uczy

się gry na fortepianie oraz języka esperanto. Mój stary przyjaciel, wówczas dwudziestolatek, dowiedział się, że hiszpańskie imię Esperanza znaczy Nadzieja a po esperancku Espero, co skojarzyło mu się z językiem międzynarodowym. Jego nazwa Esperanto pochodzi od wyrazu „espero”, jest imiesłowem czynnym czasu teraźniejszego. Twórca tego języka, Ludwik Zamenhof opublikował pierwsze wydanie swego podręcznika pod pseudonimem „Dr. Esperanto”, co się tłumaczy: „Mający nadzieję”. Zbieg trzech wyrazów – Esperanza, Espero i Esperanto odczuł młody idealista jako misterium. Toteż podpisywał swe listy do Esperanzji pseudonimem o tym samym znaczeniu – Espero. Dla Esperanzji – jak mu podpowiedziała *licentia poetica* – wymyślił imię Esperino, co ona z przyjemnością aprobowała.

Korespondencja z Hiszpanką stała się dla Espero przyjemną i pożyteczną epistolografią. Listy od niej wzbogaciły jego wiedzę o Hiszpanii i kulturze tego kraju. Zainteresował się też językiem, ale nie było podręczników ani słowników do nauki hiszpańskiego. Niespodziewanie znalazł je w ośrodku kultury radzieckiej. Niezle sobie radził z językiem rosyjskim, który był przedmiotem obowiązkowym, a dla Espero stał się językiem pomostowym do nauki hiszpańskiego. Uczył się i wstawiał w listy do Esperiny całe zdania, które ona poprawiała. Przy okazji dowiedział się, że w Hiszpanii jest kilka języków „hiszpańskich”, ale według prawa dyktatury wojskowej tylko kastylijski miał rangę języka państwowego, obowiązkowo używanego publicznie. Po katalońsku można było mówić tylko prywatnie w domu. Mniej więcej po dwóch latach Espero i Esperino pisali do siebie listy przemiennie po esperancku i po kastylijsku. Ona czasami kończyła swoje listy po katalońsku „Adeu” zamiast po kastylijsku „Adios”.

Młodzi korespondenci czuli się coraz bliżsi sobie, a listy nie oddawały tego stanu ducha. Marzyli spotkać się twarzą w twarz, ale to była fantazja. Dzieliły ich dwie „żelazne kurtyny”, po jednej stronie dyktatura wojskowa, po drugiej – reżym komunistyczny, a na dodatek odległość geograficzna około 3000 km. W 1961 roku Espero dowiedział się jako młody działacz języka międzynarodowego o możliwości udziału w kongresie

Światowej Esperanckiej Organizacji Młodzieżowej (TEJO) w Wokingham koło Londynu. Poinformował Esperinę, że wkrótce mogą się przybliżyć do siebie na odległość 1000 km, ponieważ tak „niewiele” dzieli Londyn od Barcelony. Miał to być tylko żart, tymczasem ona radośnie odpisała, że jest gotowa spotkać się pośrodku – w Paryżu, gdzie ma rodzinę, która ją chętnie przyjmie. To był cudowny pomysł. Espero przebadła sytuację i postanowił po zakończeniu kongresu TEJO przyjechać do Paryża 21 sierpnia 1961 roku. Esperino przyjęła tę datę i załatwiła swoje przybycie dzień później pociągiem do stacji Austerlitz o 8.30. Espero otrzymał na kongres w Wokingham skromne diety od swego ministerstwa kultury na zakwaterowanie i wyżywienie, ale spał w tanim wspólnym pomieszczeniu, jadł bezpłatne śniadania – chleb z konfiturą pomarańczową. Był to posiłek na cały dzień. Żył jak biedak, oszczędzał. Paryż był wart miłości!

Stolica Francji przyjęła Espero zgodnie z planowaną datą. Odnalazł stację Austerlitz i w pobliżu zamieszkał w skromnym hotelu na jedną noc, a nieco dalej zamówił noclegi na cały pobyt w schronisku młodzieżowym. Następnego dnia rano czekał na pociąg z Barcelony. Na peronie zobaczył grupkę osób. Okazało się, że to krewni Esperanzy, m.in. Manuel Cabrero, uchodźca z hiszpańskiej wojny domowej. Oczekujący kuzyni znali ją tak samo jak Espero – z fotografii. Pociąg wjechał punktualnie. W otwartym oknie pokazała się uśmiechnięta piękna Esperanza. Wszyscy pomagali jej wsiąść, witali, całowali. Espero jako ostatni objął swoją Esperinę, a ona go przytuliła. Całą grupą, również Espero, poszli do metra, potem do autobusu i weszli do domu wuja Manuela, gdzie Esperanza miała mieszkać. Odświeżyła się i po krótkim hiszpańskim śniadaniu Espero poprowadził ją z powrotem do centrum miasta.

Najpierw przyszedli do hotelu, który Espero musiał opuścić o 13.00. Weszli do pokoju na piętrze, stanęli przy oknie, zobaczyli pejzaż Paryża. Po raz pierwszy bez słów spojrzeli na siebie realnie sam na sam, ściskając dłonie. Esperino była piękniejszą niż na zdjęciach, miała zgrabną figurę, była mniejsza od niego i młodsza o dwa lata. Fascynowały go jej oczy ciemnoniebieskie i czarne włosy, błyszczące jak nocne niebo. Oto radość

być razem po latach wyczekiwania! Wybiła godzina 13. Opuszczają pokój już opłacony i schodzą. Recepcjonistka spogląda na zegarek: *Państwo spóźnili się 5 minut. Trzeba zapłacić za następną dobę*. Konsternacja młodej pary. Następuje agresywne pytanie: *Czy mam zawołać policję?* Esperinie zaszklily się oczy. Ta kobieta złośliwie oceniła cudowny moment ich spotkania tak długo oczekiwanego. Espero zapłacił za te fatalne pięć minut. Oboje splekli ręce i poszli do schroniska młodzieżowego, gdzie Espero zameldował swoje przybycie.

Incydent w hotelu nie przysłonił parze radości spotkania. Razem spędzili w Paryżu dokładnie dwa tygodnie. Espero miał za sobą w liceum i na studiach uniwersyteckich kilka lat nauki francuskiego, połączonej z wiedzą o cywilizacji francuskiej, której obiektem głównym był Paryż. Jako przewodnik zaimponował Esperinie. Przychodziła każdego dnia rano do schroniska młodzieżowego i oboje wybierali trasę zwiedzania. Obejrzeni wiele dzieł sztuki i stwierdzili: *Piękno oglądane we dwoje jest podwójnie piękne*. Poza tym czuli radość zwiedzania dzięki sobie, przecież sami stworzyli tę bezcenną sytuację. Przed rozstaniem Espero i Esperino spędzili cały dzień w Wersalu, spacerując po przepięknym parku i przy łaskawej pogodzie. Nieco zmęczeni usiedli na trawniku pod platanem. Esperino milczała, zamyśliła się, jakby chciała coś ważnego powiedzieć, i wyszeptła: *Te quiero mucho. Cuando casaremonos?* Bardzo cię kocham. Kiedy się pobierzemy? Wzruszyła Espero odwaga dziewczyny wychowanej w purytańskim hiszpańskim środowisku. Espero zafascynowany jej urokiem, wyraził entuzjastycznie to samo pragnienie. Następnego dnia na peronie stacji Austerlitz oboje poczuli się parą małżeńską. Esperino nazwała te dwanaście dni najpiękniejszym wydarzeniem jej życia. Idylia. Potwierdziła te odczucia w liście przysłanym z Barcelony, powtórzyła wyznanie miłości. Espero odpowiedział tak samo: *Te quiero mucho*.

W swoich listach Espero opisuje pozytywne strony swego kraju, m.in. bezpłatne ubezpieczenie zdrowia i edukacji. Esperino mogłaby kontynuować naukę gry na fortepianie i uczyć języka hiszpańskiego. Wiedziała z wcześniejszej korespondencji i zdjęć, że kraj Espero jest płaski i pokryty

lasami. Z ich modrzewi została zbudowana hiszpańska *Armada Invencible* – Niezwyciężona Flota. Klimat jest łagodny, latem ciepło, ale nie upalnie. Zimą cały kraj pokrywa śnieg i mróz, który oczyszcza powietrze. Ale Espero nie kryje problemów i proponuje nie spieszyć się z małżeństwem, ma do ukończenia studiów jeszcze dwa lata. Opuszczenie uniwersytetu spowodowałoby obowiązkowy pobór do wojska na trzy lata. Tymczasem uzyskanie dyplomu wyższego wykształcenia zapewniłoby mu dobre warunki założenia rodziny i jej utrzymania. W jego mieście zburzonym przez wojnę problemem jest zdobycie odpowiedniego mieszkania. Ale już wie, jak to załatwić. Te plusy i minusy Espero szczerze przedstawiał jako odpowiedzialny kandydat na męża i głowę rodziny.

Esperino też stwierdziła przeszkody po swojej stronie. Jej paszport zawiera klauzulę: *Ważny na cały świat z wyjątkiem Związku Sowieckiego i jego satelitów*. To dawało do zrozumienia, że Esperino ma zakaz wyjazdu do „satelitarnego kraju”. Zgłębiła dokładniej sprawę i odkryła jeszcze gorszą barierę. Samo przekroczenie granicy komunistycznego kraju spowoduje utratę obywatelstwa i zakaz powrotu kiedykolwiek do Hiszpanii. Matka Esperiny, dowiedziawszy się o tym, rozpacza i błaga córkę, żeby jej nie opuszczała. Czas płynie. Korespondencja nie ustaje. Espero widzi swój wyjazd do Hiszpanii jako bezcelowy. Jego dyplom uniwersytecki nie będzie miał wartości na Półwyspie Pirenejskim, poza tym dotychczasowe próby uzyskania wizy do Hiszpanii kończyły się niepowodzeniem. Między obydwojma krajami nie było żadnych stosunków. W kwietniu 1963 roku Espero otrzymał zaproszenie na kongres w Barcelonie od hiszpańskiej esperanckiej organizacji młodzieżowej. Espero przebywał wtedy w Wiedniu, skorzystał z okazji odwiedzenia konsulatu Hiszpanii w celu uzyskania wizy. Ale nie chciano z nim rozmawiać, kiedy zobaczono paszport mieszkańca kraju satelity Związku Sowieckiego.

Oto dwie żelazne kurtyny, które w obydwu kierunkach zagrażdzały drogę zakochanej parze. Listy od Esperiny przychodziły rzadziej i były coraz krótsze. Podczas kongresu młodzieżowego w Wokingham Espero poznał Magdę, która mieszkała w Barcelonie i zaprzyjaźniła się

z Esperanzą. Napisał do niej list i otrzymał taką odpowiedź: *Esperanza jest piękną i uroczą panną, lecz ma już 25 lat. Nie może dłużej czekać. Hiszpanki w tym wieku są żonami i kołyszą niemowlęta. Ona nie może przedłużyć swojego panieństwa. Nie dziw się. Taka jest Hiszpania.* Jakby na potwierdzenie słów Magdy przychodzi list od samej Esperiny. Pisze: *Mój pierwszy narzeczonny, zapomniany przeze mnie, błaga moich rodziców o moją rękę. Oni zgadzają się na małżeństwo z nim. Espero, proszę Cię, żebyś do mnie nie pisał, ponieważ w Hiszpanii obowiązuje obyczaj, że mężatka nie może utrzymywać kontaktów z innym mężczyzną.*

Espero doznaje szoku, lecz po przemyśleniu sprawy przypomina sobie sentencję: *Prawdziwa miłość to czynienie dobra dla kochanej osoby.* Filozofowie uczą, że winę rozpatruj najpierw w sobie samym. Espero poczuł się winny, odkładając związek małżeński. Ale też nasunęło się mu usprawiedliwienie. Esperino mieszka w domu z ogrodem, co widział na zdjęciach. On nie miał odpowiedniego mieszkania, ale liczył na rychłe rozwiązanie tego problemu. Niestety wszystko się opóźniło. Kardynalną barierą była polityka, która postawiła dwie żelazne kurtyny. Tak Espero stracił Nadzieję. Oboje nie doczekali się spełnienia proroctwa zawartego w hymnie Esperanta, że upadną mury tysięcy.

Vivmotivoj aŭ kial mi faras ĉion ĉi

Mi naskiĝis antaŭ milito. Tio signifas, ke mi dum mia infaneco kaj frua adolesko travivis mankojn de multaj vivbezonaĵoj kaj necesaĵoj, kiujn ni ricevadis kontraŭ malgrandaj centimetraj biletoj tonditaj el papera folio. Lakton oni vendis po unu okono da litro. En urba domo ni bredis kuniklojn kaj en kelo anseron manĝigis por akiri grason.

Dum mia longa vivo mi povis observi, kiel generacioj ŝanĝadis sian karakteron, mi vivis ĉiam inter homoj, ja, mi estis hospitala flegistino. Nun, kiam mi aperis en „dua flanko” de flegado, mi estas plene matura taksi vivmotivojn kaj evoluon de homa socio.

Unuan fojon mi trovis mian vivmotivon, kiam mi estis dekjara. Mi bone tion memoras. Mi staris sur malgranda tabureto antaŭ spegulo kaj mi parolis al mia vizaĝo. Mi promesis, ke mi servos al ĉiuj, kiuj tion bezonos. Neniu aŭdis tion, nur nun tiu ĉi papero.

Jes, mi plenumis mian infanan deklaron. Konstante mi serĉis en libroj bezonatajn sciojn, por mia profesio. Multe mi traktis kun homoj en tempoj de iliaj problemoj kaj malesperoj. Mi povas doni ateston pri diversaj motivoj de diversaj homoj por plena vivo.

Mi mem kelkfoje transformiĝis – studentino, edzino, patrino, mastro, ĉefulino, divorculino, esperantino, vojaĝantino, avino, motoro de grupeto ĉu de lernejoj, ĉu studentoj kaj nun emerituloj, akompananto de samaĝuloj, kiuj unu post unu foriras al eterneco.

Bedaŭrinde estas tiaj homoj, kiuj ne trovis vivmotivon, ne spertis humilecon, ne trovis tempon por mediti kaj legi, aprezas supraĵajn

aferojn, ne allogas ilin naturo... Estas multaj momentoj, kiuj influas motivojn por vivi, tiaj momentoj povas veni eĉ pli malfrue... aŭ iu homo povas teni motivon falsan, nebonan... Sed vivo sen ia ajn motivo, ia ajn emo al homo, al naturo, estas malgaja, vana.

La vivmotivo estas tre grava, oni devas pri ĝi pensi de infaneco, lerni de tiuj, kiuj havas ĝin. Ĝin oni ne trovos en interreto kiel recepto pri kuko. Parolu pri tio kun gefiloj kaj genepoj.

Trovu konvenan momenton, sed baldaŭ.

Motywy życiowe, czyli dlaczego to wszystko robię

Urodziłam się przed wojną, co znaczy, że w dzieciństwie i wczesnej młodości doświadczyłam niedoborów wielu artykułów pierwszej potrzeby i artykułów żywnościowych, które otrzymywaliśmy w zamian za małe, centymetrowe talony wycięte z kartki papieru. Mleko sprzedawano po jednej ósmej litra. W kamienicy hodowaliśmy króliki, a w piwnicy karmiliśmy gęsi, żeby otrzymać tłuszcz.

W ciągu mojego długiego życia mogłam obserwować, jak pokolenia zmieniały swój charakter. Ponieważ byłam pielęgniarką w szpitalu, zawsze otaczali mnie ludzie. Teraz gdy przeszłam na „drugą stronę” pielęgniarstwa, jestem w pełni dojrzała do oceny motywów życiowych i rozwoju społeczeństwa.

Po raz pierwszy określiłam motyw swojego życia, gdy miałem dziesięć lat. Pamiętam to dobrze. Stałam na małym stołku przed lustrem i mówiłam do swojego odbicia. Obiecałam sobie, że będę służyć każdemu, kto tego potrzebuje. Nikt tego nie usłyszał, dopiero teraz, ten tu papier.

Tak, spełniłam swoją dziecienną deklarację. Ciągłe szukałam w książkach wiedzy potrzebnej w moim zawodzie. Często miałem do czynienia z ludźmi w chwilach ich kłopotów i rozpaczy. Mogę świadczyć o różnych

motywacjach różnych ludzi pragnących pełni życia.

Ja sama wielokrotnie się zmieniałam – najpierw studentka, później żona, matka, kochanka, rozwódka, esperantystka, podróżniczka, babcia, siła napędowa małej grupy uczniów, studentów, a teraz emerytów, towarzysząca rówieśnikom, którzy jeden po drugim odchodzą do wieczności.

Niestety są tacy ludzie, którzy nie znaleźli życiowej motywacji, nie zaznali pokory, nie znaleźli czasu na medytację i lekturę, cenią rzeczy powierzchowne, nie pociąga ich natura... Jest wiele momentów, które wpływają na motywy takiego, a nie innego postępowania, te chwile mogą nadejść późno..., albo człowiek może przyjąć fałszywy, zły motyw... Ale życie bez jakiegokolwiek motywacji, jakiegokolwiek skłonności do człowieka, do natury, jest smutne, bezwartościowe.

Motywacja do życia jest bardzo ważna: trzeba o niej myśleć od dzieciństwa, uczyć się od tych, którzy ją mają. Nie znajdziesz jej w Internecie jak przepisu na ciasto. Rozmawiajcie o tym z dziećmi i wnukami.

Znajdź odpowiedni moment, ale szybko.

Z esperanta tłumaczyła Elżbieta Karczevska

Vivmotivoj, aŭ kial mi faras tion?

Iam estis viro, kiu volis scii, kial ni faras tion, kion ni faras en la vivo, kaj do li serĉis la plej saĝan homon en la mondo helpi lin deĉifri ĉi tion. Li jam aŭdis multon pri la saĝa viro, sed li neniam antaŭe renkontis lin, do li iris al la vilaĝo, kie la saĝa viro loĝis. Kiam li renkontiĝis kun saĝa viro, li instruis siajn studentojn pri kio, kaj kial ili faras en la vivo. Tiel diris la saĝa viro al siaj disĉiploj: Atentu tion, kion mi nun diras al vi, ĉar vi nun aŭdos gravajn aferojn de mi. Kiam ni serĉas la respondon al tio kial ni faras tion, kion ni faras, ni ĉiam demandas nin, kial mi faras tion. Kaj kiam ni homoj komencas pliprofundiĝi en ĉi tiu demando, ni rimarkas, ke ni faras multajn aferojn nur, ĉar aliaj homoj faras ĝin, aŭ ĉar ni pensas, ke ni devus fari tiel. Homoj ofte kondutas kiel sociaj estaĵoj, kaj homoj ofte sekvas la konduton de la aliaj, ĉar ili kredas, ke ĝi estas la akceptita aŭ ĝusta afero. Bedaŭrinde, homoj ofte sekvas la aliajn, ĉar ili volas persvadi en la socio, en kiu ili vivas, kaj tio ne ĉiam estas bona. Homoj emas pensi, ke, se aliaj faras la samon, ĝi devu esti la ĝusta aŭ akceptita afero. Iliaj agoj devas havi celon, kiu estas nenio alia ol la serĉado de feliĉo, ĉar estas nenio pli grava ol trovi feliĉon. Tamen, vera feliĉo povas esti atingita, kiam homo vere agas surbaze de sia propra interna konvinko, kaj ne sekvas la agojn de aliaj. Ĉar estas tre malfacile difini, kio estas feliĉo, ĉar feliĉo signifas ion malsaman por ĉiu homo, kaj estas neeble difini ĝin konkrete.

La saĝa viro turnis sin al siaj studentoj kaj diris, ke nun mi rakontu al vi historion, por ke vi pli bone komprenu, pri kio mi parolis, kiam mi diris, ke estas malfacile difini, kio estas feliĉo. Jen mia leciono: „Iam estis

tre feliĉa reĝo kaj lando, en kies regno ĉiu estis kontentaj pri sia vivo. Tamen, iun tagon la reĝo decidis, ke li volu trovi la sekreton de feliĉo. Do li publikigis reklamon en la lando, ke, kiu trovos la ŝlosilon de feliĉo, li ricevos grandan rekompencan de ĝi. Multaj homoj ekiris por trovi feliĉon. Estis tiuj, kiuj esperis je oro, aliaj pri manĝaĵo aŭ distro. Tamen neniu trovis la sekreton de feliĉo. Iun tagon tamen simpla kamparano petis aŭdiencon ĉe la reĝo. Kiam li demandis, kion li scias pri feliĉo, li simple diris: «La ŝlosilo al feliĉo estas en ni». La reĝo ne komprenis tion, do li demandis al la kamparano, kion ĝi signifas. La kamparano respondis: «Homoj ĉiam serĉas feliĉon ekstere, sed ili ne rimarkas, ke ĝi efektive estas interne de ili. Feliĉo estas, kiam ni estas kontentaj pri ni mem kaj nia vivo. Se ni ĉiam volas pli, ni neniam estos vere feliĉaj». La reĝo komprenis la vortojn de la kamparano kaj donis al li grandan rekompencan. Ekde tiam, ĉiuj en la lando scias, ke la ŝlosilo al feliĉo estas en ni, kaj dependas de ni trovi ĝin aŭ ne”.

Tiam la saĝa viro daŭrigis: „Vi trovos ĝin nur, se vi ne serĉos ĝin, lasu ĝin trovi vin memstare. Feliĉo ne estas atingenda celo, sed stato kreenda en vi mem. Se vi estas konstante malkontenta kaj ĉiam sopiras al io, vi neniam trovos feliĉon. Sed se vi akceptas vin mem kaj la ĝuadon de ĉiu momento de la vivo, vi vidos, ke feliĉo jam estas tie en vi. Feliĉo estas unu el la gravaj vivmotivoj de la vivo, ĉar ĉiuj homoj ĝenerale strebas al feliĉo, kaj multaj homoj opinias, ke la celo de ilia vivo estas esti feliĉa. Tamen gravas kompreni, ke feliĉo ne ĉiam estas konstanta stato, sed prefere sento, kiu aperas en nia vivo de tempo al tempo. La vivo estas plena de defioj kaj malfacilaĵoj, kiuj foje malfaciligas konservi feliĉan vivon. Sed feliĉo devas esti konservita por vivi feliĉan vivon. Emocioj kaj instigoj estas aferoj, kiuj povas influi nian konduton, kaj se ni ne konscias pri ĉi tiuj aferoj, ni ne povas klarigi, kial ni agas en certaj manieroj.

Kiam la viro revenis al sia vilaĝo, li rakontis al sia familio, kiom da aferoj li lernis de la saĝa viro pri feliĉo, pri tio kial ni faras tion, kion ni faras en la vivo. Sed li ankaŭ lernis, ke disvolvi memkonscion kaj konscio povas helpi nin pli bone kompreni nin mem kaj la aferojn, kiuj instigas

nian konduton. Indas preni la tempon por pripensi niajn sentojn kaj pensojn kaj provi kompreni ilin, por ke ni povu ricevi respondon pri tio kial ni faras tion, kion ni faras.

Motywy życiowe, czyli dlaczego to robię?

Kiedys żył człowiek, który chciał wiedzieć, dlaczego robimy to, co robimy w życiu, więc zwrócił się do najmądrzejszego człowieka na świecie, aby pomógł mu to rozszyfrować. Wiele już słyszał o mędrцу, ale nigdy wcześniej go nie spotkał, więc udał się do wioski, w której mieszkał mędrzec. Kiedy spotkał mędrca, ten uczył swoich uczniów o tym, co i dlaczego robią w życiu. Tak powiedział mędrzec swoim uczniom: Uważajcie na to, co wam teraz mówię, bo zaraz usłyszycie ode mnie ważne rzeczy. Kiedy szukamy odpowiedzi na pytanie, dlaczego robimy to, co robimy, zawsze zadajmy sobie pytanie, dlaczego to robię. A kiedy my, ludzie, zaczynamy zagłębiać się w tę kwestię, zdajemy sobie sprawę, że robimy wiele rzeczy tylko dlatego, że robią to inni ludzie, lub dlatego, że uważamy, że powinniśmy to robić w ten sposób. Ludzie często zachowują się jak istoty społeczne i często naśladują zachowanie innych, ponieważ uważają, że jest to akceptowane i właściwe. Niestety, ludzie często podążają za innymi, ponieważ chcą dopasować się do społeczeństwa, w którym żyją, a to nie zawsze jest dobre. Ludzie mają skłonność do myślenia, że jeśli inni robią to samo, musi to być słuszne i akceptowane. Ich działania muszą mieć cel, którym jest nic innego jak dążenie do szczęścia, bo nie ma nic ważniejszego niż znalezienie szczęścia. Jednak prawdziwe szczęście można osiągnąć wtedy, gdy człowiek naprawdę działa w oparciu o własne wewnętrzne przekonanie, a nie podąża za działaniami innych. Bo bardzo trudno jest zdefiniować czym jest szczęście, bo dla każdego człowieka szczęście oznacza coś innego i nie da się go zdefiniować konkretnie.

Mędrzec zwrócił się do swoich uczniów i powiedział, że teraz opowie im pewną historię, aby lepiej zrozumieli, o czym mówił, gdy mówił, że trudno zdefiniować, czym jest szczęście. „Oto moja lekcja: Dawno, dawno temu żył bardzo szczęśliwy król i kraj, w którego królestwie każdy był zadowolony ze swojego życia. Jednak pewnego dnia król zdecydował, że chce poznać tajemnicę szczęścia. Opublikował więc w kraju ogłoszenie, że kto znajdzie klucz do szczęścia, otrzyma za to wielką nagrodę. Wielu ludzi wyruszało w poszukiwaniu szczęścia, niektórzy liczyli na złoto, inni na jedzenie lub rozrywkę. Jednakże nikt nie odkrył tajemnicy szczęścia. Pewnego dnia jednak prosty chłop poprosił króla o audiencję. Zapytany, co wie o szczęściu, odpowiedział po prostu: «Klucz do szczęścia jest w nas». Król tego nie zrozumiał, więc zapytał wieśniaka, co to oznacza. Wieśniak odpowiedział: «Ludzie zawsze szukają szczęścia na zewnątrz, ale nie zdają sobie sprawy, że tak naprawdę jest ono w nich. Szczęście jest wtedy, gdy jesteśmy zadowoleni z siebie i swojego życia. Jeśli zawsze będziemy chcieć więcej, nigdy nie będziemy naprawdę szczęśliwi». Król zrozumiał słowa chłopca i dał mu wielką nagrodę. Od tego czasu wszyscy w kraju wiedzą, że klucz do szczęścia jest w nas i od nas zależy, czy go odnajdziemy, czy nie”.

Potem mędrzec mówił dalej: „Znajdziesz je tylko wtedy, gdy nie będziesz szukać, ono znajdzie Cię samo. Szczęście nie jest celem do osiągnięcia, ale stanem, który należy w sobie stworzyć. Jeśli jesteś ciągle niezadowolony i zawsze za czymś tęsknisz, nigdy nie znajdziesz szczęścia. Ale jeśli zaakceptujesz siebie i będziesz cieszyć się każdą chwilą życia, zobaczysz, że szczęście już jest w tobie. Szczęście jest jedną z ważniejszych motywacji życia, ponieważ na ogół wszyscy ludzie dążą do szczęścia, a wiele osób uważa, że celem ich życia jest bycie szczęśliwym. Warto jednak zrozumieć, że szczęście nie zawsze jest stanem trwałym, a raczej uczuciem, które pojawia się w naszym życiu od czasu do czasu. Życie jest pełne wyzwań i trudności, które czasami przeszkadzają w prowadzeniu szczęśliwego życia. Aby jednak prowadzić szczęśliwe życie, trzeba o nie dbać. Emocje i podniety to czynniki, które mogą wpływać na nasze

zachowanie, a jeśli nie będziemy tego świadomi, nie będziemy w stanie wyjaśnić, dlaczego zachowujemy się w określony sposób.

Kiedy mężczyzna wrócił do swojej wioski, opowiedział rodzinie, jak wiele nauczył się od mędrca o szczęściu, o tym, dlaczego w życiu robimy to, co robimy. Ale nauczył się także, że rozwijanie samoświadomości i świadomości może pomóc nam lepiej zrozumieć siebie i rzeczy, które motywują nasze zachowanie. Warto poświęcić czas na refleksję nad naszymi uczuciami i myślami oraz spróbować je zrozumieć, abyśmy mogli uzyskać odpowiedź na pytanie, dlaczego robimy to, co robimy.

Z esperanta tłumaczyła Maria Niemyjska

VIVIANA ISERNIA

Vivkoincidoj

En la koro de Italio, vivis Paŭla, 42-jara virino kun pasio por fonetike strangaj lingvoj.

De ĉirkaŭ 10 jaroj ŝi interesiĝis pri Esperanto, la internacia lingvo kreita por kunigi homojn de diversaj nacioj. Iun tagon, dum ŝi rigardis sciigojn en Fejsbuko, afiŝeto kaptis ŝian atenton: en Bjalistoko, Esperant-naskiĝloko, oni organizos Esperantan Kongreson pri dialogo inter religioj. Ne ĉi tiu novaĵo kaptis ŝian atenton, sed la subtitolo de la evento. Unu frazo raportis malĝustan esprimon por la islamanoj. Kun la simpleco, kiu ĉiam akompanis ŝin, Paŭla skribis en la fejsbuka paĝo de la organizantoj, indikante la ĝustan terminon uzinda kun konvena histor-religia klarigo. La organizantoj, krom danki ŝin pro la lingva detalo, opiniis plej bone inviti ŝin kiel preleganton, ĝuste en tiu Kongreso, la sekvan someron. Paŭla volonte akceptis kaj pensis en si: „*Estas bonega okazo viziti Pollandon duan fojon*”. Paŭla restadis en Pollando nur unufoje, en Krakovo, 20 jarojn antaŭe. La monatoj pasis kaj la deziro de Paŭla malkovri novan polan urbon instigis, stimulis ŝin rekomenci la studon de la pola lingvo. Fakte ŝi komencis studi ĝin ĝuste samtempe kun la unua vojaĝo, sed poste ŝi forlasis ĝin por aliaj lingvaj projektoj.

Sed malmulte ŝi sciis ankoraŭ, ke nekredbla mistero renversos ŝian vivon.

Iun tagon, dum ŝi aranĝis detale la vojaĝon al Pollando, telefonvoko venis al ŝi, kiu ŝanĝis ĉion. Ŝia patrino malkaŝis al ŝi, ke la biologia patro de Paŭla ne estis tiu, kiu ŝin edukis – kaj de kiu ŝi heredis la familian

nomon – sed estas alia persono, devena de la sama urbo, kie naskiĝis Esperanto, la sama urbo, en kiu la Kongreso okazus poste kelkaj monatoj. Paŭla decidis ekscii pli pri li.

Ne perdante tempon, ŝi komencis frenezan serĉadon propran. Li ne sciis ĉu ŝia patro ankoraŭ vivas, kiom aĝa li havas aŭ ĉu li havas familion kaj kie. La informoj ricevitaj de la patrino estis tre fragmentaj. Post ekzakte 30 tagoj da esploroj finfine venis al turnopunkto. Ŝi malkovris ke ŝia patro vivas kaj loĝas en Hispanio.

Decidita ekscii pli pri li, Paŭla ekmergis sin en la studon de la lingvoj, kiujn ŝia patro verŝajne parolis. Ŝi komencis preni hispanajn lecionojn, daŭrigante kun la pola por proksimiĝi al li kaj pli bone kompreni lian kulturon, ne forgesante Esperanton.

Dume, la patro de Paŭla, nekonscia, ke lia filino serĉis lin, sekvante kelkaj novaĵoj pri Romo denove alproksimiĝis al la itala lingvo, memore al la bonaj tempoj vivitaj en Italio.

Kvankam ili dividis siajn vivojn aparte, la sorto nun ŝajnis kunigi ilin. Tra la jaroj, la patro serĉis sian filinon, malsukcese, ĉar li ne konis ŝian nunan familian nomon. Okazis ke pro bagatela burokratia kialo li ne povis registri ŝin kun sia propra famili-nomo, sed li lasis signon ke ŝi estis sia filino, nominte ŝin kun avin-nomo: Stanisława.

Paŭla ĉiam estis tre fiera havi polan nomon, eĉ se en la pasinteco ŝi neniam komprenis ĝian originon. Ĝis nun! Ŝia partopreno en bjalistoka kongreso estis la ŝlosilo kiu malfermis la pordon al tiu ĉi nova mondo.

La esploradoj de Paŭla tamen malrapidiĝis. Bone scii, ke li vivas kaj ke li loĝas ĉe la alia flanko de la Mediteranea Maro, sed Paola avidis senperan kontakton kun ŝia patro, retroŝton aŭ telefonnumeron. Ŝi decidis ludi la lastan disponeblan karton: kontakti la Esperant-organizantojn de la Bjalistoka Kongreso. Ja la patro devenis el tiu urbo, verŝajne aliaj liaj familianoj estis ankoraŭ en Pollando kaj povintus havi senperan kontakton kun li.

Post kelkaj tagoj Paŭla ricevis la jenan mesaĝon de esperantisto: „*Bona informo. Mi ektrovis vian bjalistokan duonfraton*”. Estis sensacia novaĵo.

Matene en la unua tago de la Kongreso, renkontis ŝian fraton Jarek en Bjalistoko kaj kune telefonis al ilia patro. Paŭla aŭskultis lian voĉon post 42 jaroj!

Monaton poste, Paŭla kaj ŝia patro renkontiĝis en Hispanio. Li invitis ŝin pasigi semajnon kun li ĉe lia hejmo.

La suno malrapide malleviĝis dum Paŭla staris antaŭ bela domo, kiu rigardas la marbordon de la Mediteranea Maro. Ŝia menso kuregis dum ŝi provis kolekti la kuraĝon sonorigi la pordan sonorilon. Malrapide, la pordo malfermiĝis, kaj staris antaŭ ŝi pli maljuna viro kun lacaj sed viglaj okuloj kaj milda rideto.

„*Stasia!*” la viro diris, lia voĉo tremanta.

„*Paĉjo!*” ŝi respondis, larmoj komencis pleniĝi ŝiajn okulojn.

Sen diri eĉ unu vorton, la viro forte brakumis ŝin, kvazaŭ li atendis ĉi tiun momenton dum sia tuta vivo. Ĝi estis brakumo, kiu ŝajnis daŭri eterne, brakumo, kiu kunigis du animojn disigitajn dum longa tempo. Paŭla estis gvidita enen de la domo. La emocio estis palpeblaj en la aero. Ili havis tiom multe por diri unu al la alia, vivaj eventoj disigis ilin tiom longe. Dum la tagoj pasis, la komunikado inter ili fariĝis pli kaj pli fluida. Paŭla plibonigis sian hispanan kaj polan, dum ŝia patro ekkulturis siajn italajn kapablojn. Sed, finfine, estis Esperanto kiu unuigis ilin en speciala maniero. Ĉi tiu lingvo kreita por rompi barojn inter homoj faris ĝuste tion por ili du. Ŝi finfine estis renkontita la patron, kiun ŝi ĉiam deziris, kaj kune ili komencis novan ĉapitron en ilia vivo. Ili estus vojaĝinta kune, komencante el Bjalistoko, la urbo kie ĉio komenciĝis.

Kaj do, malgraŭ ne parolas la saman lingvon, Patro kaj Filino trovis metodon por komuniki, teksita inter malsamaj kulturoj, kiu pruvis kiel lingvoj povas venki tempon kaj spacon, kunigante korojn kaj homojn, kiel Esperanto!

Zbiegi okoliczności

W sercu Włoch żyła Paula, czterdziestodwuletnia kobieta pasjonująca się językami z niecodzienną fonetyką. Od około dziesięciu lat interesowała się ona również esperanto, międzynarodowym językiem stworzonym, aby łączyć ludzi pochodzących się z różnych narodów. Pewnego dnia, gdy przeglądała powiadomienia na Facebooku, jedno ogłoszenie zwróciło jej uwagę: w Białymstoku, miejscu, gdzie narodziło się esperanto, jest organizowany Esperancki Kongres dotyczący dialogu między religiami. Jednak nie ta wiadomość przykuła jej uwagę, a podtytuł wydarzenia. Jedna fraza zawierała niepoprawne wyrażenie związane z islamem. Z prostotą, która zawsze jej towarzyszyła, Paula napisała na stronie organizatorów na Facebooku poprawny termin, wraz z wyjaśnieniem dotyczącym historii religii. Organizatorzy, oprócz podziękowania za zwrócenie uwagi na lingwistyczny szczegół, zaprosili ją jako prelegentkę na ten właśnie kongres odbywający się następnego lata. Paula chętnie zgodziła się i pomyślała: „To dobra okazja, aby odwiedzić Polskę drugi raz”. Paula była w Polsce tylko jeden raz, w Krakowie, dwadzieścia lat temu. Minęły miesiące i Paula poczuła ochotę, aby odkryć nowe polskie miasto. Zachęciło ją to również do ponownego uczenia języka polskiego. Tak naprawdę, zaczęła się go uczyć równocześnie z pierwszą podróżą do Polski, jednak potem porzuciła go na rzecz innych projektów językowych. Nie wiedziała jeszcze, że niewiarygodna tajemnica niedługo zmieni jej życie.

Pewnego dnia, kiedy zajmowała się organizacją podróży do Polski, odebrała telefon, który zmienił wszystko. Jej matka powiedziała jej, że biologicznym ojcem Pauli nie jest mężczyzna, który ją wychował i po którym odziedziczyła nazwisko, ale inna osoba pochodząca z tego samego miasta, gdzie narodziło się esperanto i z tego samego miasta, gdzie za kilka miesięcy miał odbyć się kongres. Paula zdecydowała się dowiedzieć się więcej o swoim ojcu.

Nie tracąc czasu, zaczęła własne szaleńcze poszukiwania. Nie wiedziała, czy jej ojciec jeszcze żyje, ile ma lat czy ma rodzinę i gdzie. Informacje, które przekazała jej matka, były bardzo fragmentaryczne. Po dokładnie trzydziestu dniach poszukiwań w końcu nastąpił przełom. Odkryła, że jej ojciec żyje i mieszka w Hiszpanii.

Zdecydowana, aby dowiedzieć się o nim więcej, Paula poświęciła się nauce języków, którymi jej ojciec prawdopodobnie się posługiwał. Zaczęła brać lekcje hiszpańskiego i kontynuowała ćwiczenie polskiego, aby przybliżyć się do ojca i dobrze zrozumieć jego kulturę. Nie zapomniała jednak o esperanto.

Ojciec Pauli nie wiedział, że córka go szuka. Śledząc wiadomości na temat Rzymu, znów przybliżył się do języka włoskiego, przypominając dobre czasy przeżyte we Włoszech. Chociaż zostali rozdzieleni, los zdawał się starać teraz ich połączyć. Przez lata ojciec poszukiwał swojej córki bezowocnie, gdyż nie znał jej obecnego nazwiska. Z powodu biurokratycznych przepisów nie mógł zarejestrować jej właściwego nazwiska rodzowego, lecz pozostawił znak, że jest jego córką, nazywając ją imieniem babki: Stanisława.

Paula zawsze była bardzo dumna z faktu posiadania polskiego imienia, nawet jeśli w przeszłości nigdy nie rozumiała, dlaczego je jej nadano. Aż do teraz! Jej udział w białostockim kongresie był kluczem, który otwierał drzwi do tego nowego świata.

Poszukiwania Pauli jednak zwolniły. Dobrze było się dowiedzieć, że jej ojciec żyje i mieszka po drugiej stronie Morza Śródziemnego, lecz Paula chciała bezpośredniego kontaktu, adresu e-mailowego i numeru telefonu. Postanowiła zagrać ostatnią kartą, którą miała w ręku: skontaktować się z organizatorami białostockiego kongresu. Skoro jej ojciec pochodził z tego miasta, prawdopodobnie inni członkowie jego rodziny jeszcze przebywali w Polsce i powinni posiadać bezpośredni kontakt do niego.

Po kilku dniach Paula otrzymała następującą wiadomość od esperantysty: „Dobra informacja. Został znaleziony twój białostocki brat przyrodni”. To była sensacja. Rankiem pierwszego dnia kongresu spotkała się

ze swoim bratem Jarkiem w Białymstoku i wspólnie zatelefonowali do ich ojca. Paula usłyszała jego głos po czterdziestu dwóch latach!

Miesiąc później Paula i jej ojciec spotkali się w Hiszpanii. Zaprosił ją na tydzień do siebie. Słońce powoli zachodziło, kiedy Paula stała przed pięknym domem, z którego roztaczał się widok na brzeg Morza Śródziemnego. Myśli przebiegały przez jej głowę w szaleńczym tempie, gdy próbowała zebrać się na odwagę, aby zadzwonić dzwonkiem do drzwi. Drzwi się powoli otworzyły i stał przed nią starszy mężczyzna ze zmęczonymi, lecz ożywionymi oczami i łagodnym uśmiechem. „Stasia!”, powiedział łamiącym się głosem. „Tato!”, odpowiedziała. Jej oczy wypełniły się łzami.

Nie wypowiedziawszy więcej ani jednego słowa, mężczyzna mocno ją przytulił, jakby czekał na ten moment całe swoje życie. To był uścisk, który zdawał się trwać wiecznie, łącząc dwie dusze oddalone od siebie przez długi czas. Paula została zaproszona do domu. Emocje prawie dało się dotknąć ręką. Mieli tyle sobie do powiedzenia, życie oddzielało ich tak długo. Z mijającymi dniami komunikacja między nimi stawała się coraz bardziej płynna. Paula podszlifowała swój hiszpański i polski, podczas gdy jej ojciec wypróbował swoją znajomość włoskiego. Jednak to esperanto łączyło ich w specjalny sposób. Ten język został stworzony, aby usuwać bariery między ludźmi i to właśnie uczynił w ich życiu. Paula spotkała się z ojcem, czego chciała od dawna i razem rozpoczęli nowy rozdział swojego życia. Podróżowali razem, zaczynając od Białegostoku, miasta, w którym wszystko się rozpoczęło. Oraz, mimo że nie mówili tym samym językiem, Ojciec i Córka znaleźli sposób komunikacji, utkany z różnych kultur, który udowodnił, że języki potrafią zwyciężyć czas i odległość, łącząc serca i ludzi, tak jak esperanto!

Z esperanta tłumaczyła Mariola Pytel

Inter sonoj

Alicja kaj Ewa promenis ĉirkaŭ la najbara placo nomata parko. Ĝi povus esti trankvila promenado por pensiuloj, se ne estus tie neplenaĝuloj. Ili moviĝis sur bicikloj, skoteroj kaj tabuloj, kien ajn estis iom da spaco.

– Ĉu ili ne povas veturi sur biciklovojo? – siblis Alicja.

– Ne vere. Maljunulinoj kun hundoj promenas tie – Ewa montris al unu el ili per balanco de la kapo.

Digna sinjorino en somera ĉapelo kondukis maltan hundon per la hunda ŝnuro.

– Ili atentigu al ŝi, ke ĉi tio estas strateto por promenado, ne pado – diris Alicja, ankoraŭ siblante.

– Tiam ili estos trafitaj de maljuna sinjorino kaj ŝia hundo. Ĉar la bicikla vojo estas pli proksima al la gazono uzata per hundo, kaj la vojo por promenantoj estas apud la ludkampoj, kie aŭ ne estas herbo aŭ iu piedbatas pilkon sur ilin. Se la piedira vojo estus movita anstataŭ la bicikla vojo, ĉio estus en ordo.

– Do ĉio aĉas... Kiu elpensis ĉi tiun stultecon?

– Iu homo. Kaj li verŝajne estis pagita por sia laboro.

La koleginoj atingis sian blokdomon kaj eksidis sur benko.

– Min ĝenas la novaj loĝantoj, kiuj enloĝiĝis post la forpasinta Starsielska – Alicja daŭrigis la dialogon. – Kvar infanoj! Ili knaras kaj krias sub la fenestro. Iom stultaj ludoj, vetkuroj. Ĉu ili ne ĝenas vin?

Eva levis la ŝultrojn:

– Ne, mi estis instruistino kaj vi scias, kiel estas en bazlernejo dum paŭzoj. Kvar infanoj ne ĝenas min. Tiu adoleskanto en la kvara etaĝo incitas min kiam li altigas muzikon plenvoĉe.

Alicja kapjesis:

– Kaj se nur tio prezentus iom da muziko... ia bruado, muĝado kun vulgaraj vortoj.

– Ili nomas ĝin repo.

Kaj kvazaŭ laŭdire, repo sonis alte de la fenestro. Junulo de nekonata sekso flugis preter la benko sur biciklo kiel fulmo. Aldone, estis infanoj ludantaj sub balkonoj. Ĉi tiu ludo estis akompanita de krioj kaj krioj kiel „Kaptu min! Mi havas vin”.

La koleginoj ekĝemis. Ili tamen ne havis kialon por reveni hejmen, ĉar estis somero, la fenestroj estis malfermitaj kaj bruo de loĝeja kvartalo atingis ankaŭ loĝejojn.

– Ne estis tia tumulto en mia tempo.

– Kie vi kreskiĝis? – Eva demandis.

– En vilaĝo.

– Tio klarigas multajn aferojn. Tie, verŝajne nur la hundoj bojantaj nokte ĝenas.

– Kaj traktoroj, kiuj ĉe tagiĝo iras labori sur kampoj... Homo povus dormi sed ne – je la 5-a matene oni devas ellitiĝi... Ho, kaj ankoraŭ bovinoj... Se oni ne melkas ilin ĝustatempe, ili plendas muĝante kiel frenezaj.

Ewa kapjesis kompreneme:

– Kaj mi naskiĝis kaj loĝis en unu el antaŭmilitaj loĝdomoj... Imagu malgrandan kiel puto korton... Oni ne povis veturi per bicikloj ĉar mankis loko, neniu piedbatis pilkon ĉar mankis loko. Infanoj ne postkuris unu la alian ĉar ankaŭ mankis loko... Resume, verŝajne estis silento, ĉar mi ne memoras bruon.

Repo de la kvara etaĝo ŝanĝiĝis de la pola al la angla. La sinjorinoj opiniis, ke ĝi estas pli bona, ĉar almenaŭ ili ne komprenis blasfemojn. La infanoj ĉesis ludi por momento, sidis sur la herbo kaj pensis pri nova ludo. Kaj la adoleskanto ŝaltis sekvan kanton.

– La laborkolegino de mia iama laboro kreskis en loĝdomo kun granda korto. Ŝi diris, ke somere ili pasigis la tutan tagon tie. Estis multe da junuloj, ĉar en la pasinteco la naskokvanto estis multe pli alta – komencis Alicja. – Kaj ŝi diris, ke ankaŭ geknaboj postkuris unu la alian, ludis piedpilkon, la ludon „dekduoj”... Ĉu vi memoras ion tian?

Ewa iomete mallarĝigis la okulojn:

– Mi pensas, ke jes... vi saltigis pilkon kontraŭ muro en certa maniero... ekzemple... pilkon kontraŭ muron, aplaŭdi, kapti, pilkon kontraŭ muron, turniĝi, kapti... Kaj vi devis fari tion dekfoje... Kaj kiu ne sukcesis, estis tentita kaj donis vicon al iu alia... Kaj ĉu vi scias, kio estis la plej malbona en tio? Homoj loĝantaj sur teretaĝo kriis, ke iliaj infanoj trafas laŭte murojn per la pilko.

– Ĉu vi ŝatus, ke ili batu viajn murojn tiel?

– Nu, ne... Sed ni ankaŭ laŭte aŭskultis muzikon... Per la gramofono „Bambino”...

Alicja ridetis:

– Ankaŭ en mia kamparo! Sed tia laŭtparolilo havis malbonajn intervalojn. Ne kiel hodiaŭ.

Kaj tiamaniere pasis la sekvaj printempaj kaj someraj tagoj... Bicikloj veturis, infanoj kriadis, adoleskantoj aŭskultis repon, pensiuloj plendis rememorante malnovajn tempojn. Por la tempo.

Nu, unu jaron pli frue, najbaro mortis sur la tria etaĝo. La familio aranĝis la heredaferojn kaj vendis la loĝejon. Iun sunan tagon, teamo de renovigistoj eniris la loĝejon M4. Ĝi kunportis borilojn, martelojn, frapilojn, ŝraŭbiloj kaj komencis labori solide.

Unue – malkonstrui. Forigi malnovajn kahelojn en la kuirejo kaj la banĉambro. Malmunto de la fama ligna panelado en la vestiblo. Disŝirado de malnovaj plankoj kaj eltranĉo novajn vojojn por elektra instalaĵo.

La trakonstruado de grandaj slaboj el bona malnova betono ĝenis la pacon de la loĝantoj de la loĝdomo. Alicja kaj Ewa kun plezuro vizitadis la placo nomata parko. Ili ekrimarkis, ke skoterbiciklantoj kaj rultabulistoj estas multe pli trankvilaj ol pneŭmatika martelo, kaj la krioj de

infanoj ludantaj sian ludon ne estas tiel laŭtaj kiel tiuj de borilo. Kio pri repo?

La sinjorinoj sidiĝis sur sian benkon. Rap-muziko venis de la kvara etaĝo. Ĝi ne estis pli laŭta ol mekanikaj iloj. Profitante de la mallonga tempo donita al la borilo por ripozi, Ewa kriis al la fenestro:

– Hej junulo! Atentu!

Adoleskanto aperis ĉe la fenestro.

– Mi aŭskultas!

– Ludu rokon, prefere iom da peza muziko. Vi povos superkrii ĉi tiun forĝadon!

– Surĵetu kelkajn bandojn!

– Black Sabbath! Metallica! Rammstein!

– Farite!

„Kaj kial mi faras ĉi tion? Mi ja ne aŭskultas rokon” – pensis la adoleskanto dum li serĉis fortan sonon en la komputilo. Li trovis ĝin. Ĝi klakis. Aŭdiĝis akra rokgitara sono kaj forta tambura takto. Ĝi tute dronigis la efikborilon, martelojn kaj borilon de la loĝejo renovigita. La knabo rigardis tra la fenestro.

Maljunulinoj saltis supren kaj malsupren sur la benko. La infanoj dancis. Biciklantoj elfrapis ritmon sur la stirilo.

„Mi jam scias, kial mi faras ĝin... Por kelkaj minutoj mi ŝanĝas la mondon...”.

El la pola tradukis Elżbieta Karczewska

Wśród dźwięków

Alicja i Ewa spacerowały po osiedlowym skwerze zwanym parkiem. Mógł to być spokojny spacer dla emerytek, gdyby nie małałaty. Poruszały się

rowerami, hulajnogami i deskami wszędzie, gdzie tylko była odrobina przestrzeni.

– Czy oni nie mogą jeździć po ścieżce rowerowej? – syknęła Alicja.

– Nie bardzo. Tam chodzą starsze panie z pieskami – Ewa ruchem głowy pokazała jedną z nich.

Dostojna pani w letnim kapeluszu prowadziła na smyczy maltańczyka.

– To niech jej zwrócą uwagę, że od spacerów jest ta alejka, a nie ścieżka – rzekła nadal sycząco Alicja.

– Wtedy oberwą od starszej pani i jej psa. Bo droga dla rowerów jest bliżej trawnika, z którego korzysta pies, a alejka dla spacerowiczów jest przy boiskach, gdzie albo trawy nie ma, albo ktoś kopie na nich piłkę. Gdyby tak alejkę dla pieszych przenieść w miejsce tej dla rowerów, wszystko by grało.

– Czyli to jest do niczego... Kto taką głupotę wymyślił?

– Jakiś człowiek. I jeszcze pewnie forszę za to dostał...

Koleżanki doszły do swego bloku i usiadły na ławce.

– Denerwują mnie ci nowi, co się wprowadzili po nieboszczce Starosielskiej – kontynuowała dialog Alicja. – Czwooro dzieci! Piszczą, wrzeszczą pod oknem. Jakieś głupie zabawy, gonitwy. Ciebie nie wnerwiają?

Ewa wzruszyła ramionami:

– Nie, przecież nauczycielem byłam, a wiesz, jak jest w szkole podstawowej w czasie przerwy. Mnie tam czwórka dzieci nie rusza. Mnie wnerwia ten nastolatek z czwartego piętra, kiedy włącza na cały regulator muzykę.

Alicja przytaknęła:

– I żeby to jeszcze jakaś muzyka była... a to jakieś dudnienie, ryki z wulgaryzmami.

– Oni nazywają to rap.

I jak na zawołanie wysoko z okna rozległ się rap. Obok ławki na rowerze, niczym błyskawica, przeleciał młody człowiek płci nieustalonej. Jako dodatek wystąpiły maluchy, które pod balkonami urządziły sobie

zabawę w „berka”. Tej zabawie towarzyszyły wrzaski i okrzyki typu „Łap mnie! Mam cię”.

Koleżanki westchnęły. Do domów i tak nie miały po co wracać, bo lato, okna pootwierane i hałasy blokowiska też do mieszkań docierały.

– Za moich czasów takiego wrzasku nie było.

– A gdzie się wychowałeś? – zapytała Ewa.

– Na wsi.

– To wiele wyjaśnia. Tam to chyba tylko nocne szczekania psów są uciążliwe.

– I ciągniki, kiedy skoro świat ruszają do pracy na polu... Człowiek by sobie pospał, a tu piąta rano, pobudka... A, jeszcze krowy... Jak ich na czas nie wydoisz, to ryczą jak opętane.

Ewa pokiwała ze zrozumieniem głową:

– A ja to jestem z takich przedwojennych kamienic... małe podwórko typu studnia... Rowery nie jeździły, bo nie miały gdzie, piłki nikt nie kopał, bo też nie miał gdzie, w „berka” też nie dało się ganiać... Słowem chyba cisza była, bo ja hałasu nie pamiętam.

Rap z czwartego piętra zmienił się z polskiego na angielski. Panie uznały go za lepszy, bo przynajmniej przekleństw nie rozumiały. Małuchy na moment przerwały „berka”, usiadły na trawie i myślały, co by tu wymyślić. A nastolatek włączył kolejny utwór.

– Moja koleżanka z byłej pracy to wychowała się w kamienicy, gdzie było wielkie podwórko. Mówiła, że latem całe dnie na nim spędzali. Młodych ludzi było dużo, bo kiedyś przyrost naturalny był zdecydowanie większy – zaczęła Alicja – I mówiła, że dzieciaki też się ganiały, grały w piłkę, w takie „dziesiątki”... Pamiętasz coś takiego?

Ewa zmrużyła lekko oczy:

– Chyba tak... odbijało się piłkę o ścianę w ustalony sposób... na przykład... piłka o ścianę, klaśnięcie, łapanie, piłka o ścianę, obrót wokół siebie, łapanie... I trzeba było tak dziesięć razy... A komu się nie udało, to skusił i oddawał kolejkę drugiemu... A wiesz co było w tym najgorsze? Ludzie mieszkający na parterze wrzeszczeli, że im dzieci w ściany ta piłką wała.

– A chciałaś, żeby tak tobie walili?
– No nie... Ale muzyki też się kiedyś głośno słuchało... Na gramofonie „Bambino”...

Alicja uśmiechnęła się:

– U mnie na wsi też! Ale taki głośniczek miał słaby zasięg. Nie to, co dzisiaj.

I tak mijały kolejne wiosenno-letnie dni... Rowery jeździły, dzieci krzyczały, nastolatek słuchał rapu, a emerytki narzekały, wspominając stare czasy. Do czasu.

Otóż rok wcześniej na trzecim piętrze zmarł sąsiad. Rodzina załatwiła sprawy spadkowe i mieszkanie sprzedała. Pewnego słonecznego dnia do M4 wkroczyła ekipa. Przyniosła ze sobą świdry, młoty, udary, wiertarki, wkrętarki i rozpoczęła solidną pracę.

Najpierw demolującą. Pozbycie się starych płytek w kuchni i łazience. Zdjęcie słynnej boazerii w przedpokoju. Rozwalenie starych podłóg, tynków i wykucie nowych dróg dla nowej instalacji elektrycznej.

Kucie w starym dobrym betonie wielkiej płyty zakłóciło spokój mieszkańcom osiedla. Alicja i Ewa chętnie wychodziły na skwer zwany parkiem. Zauważyły, że rowerzyści, hulajnogiści i deskorolkarze są zdecydowanie cichsi niż młot pneumatyczny, a krzyk dzieci bawiących się w „berka” nie dorównuje wiertarko-wkrętarce. A co z rapem?

Panie usiadły na swojej ławce. Z czwartego piętra dobiegał rap. Nie przebił się przez mechaniczne urządzenia. Wykorzystując krótki czas dany urządzeniu na odpoczynek, Ewa wrzasnęła w stronę okna:

– Hej, młody! Wyjrzyj!

W oknie pojawił się nastolatek.

– Słucham!

– Włącz rocka, najlepiej jakiś heavy. Przekrzyczysz to kucie!

– Rzućcie jakieś kapele!

– Black Sabbath! Metallica! Rammstein!

– Się robi!

„I po co ja to robię? Przecież nie słucham rocka” – przemknęło przez myśl nastolatkowi, kiedy szukał w kompie mocnego brzmienia. Znalazł. Kliknął. Rozległ się ostry rockowy dźwięk gitary i mocne uderzenie perkusji. Zagłuszył zupełnie udarową wiertarkę, młotki i świdry z remontanego mieszkania. Chłopak wyjrzał przez okno.

Starsze panie podskakiwały na ławce. Dzieci tańczyły. Rowerzyści wystukiwali rytm na kierownicy.

„Już wiem, po co ja to robię... Na kilka minut zmieniam świat...”.

ANDRZEJ LICZMONIK

Afero de senco

Sinjoro Marek staras ĉe la tramhaltejo kaj nervoze rigardas sian horloĝon. Li devus esti en la sidejo de la Asocio post duonhoru. Dume, la tramo, kiu estis planita alveni antaŭ kvin minutoj, estas ankoraŭ nevidebla, eĉ malproksime ĉe la horizonto. Se li ne alvenos ĝustatempe, preskaŭ cent homoj atendantaj lin sentos seniluziigitaj. Iuj eble foriros, konsciante, ke se ĉio komenciĝos malfrue, ili ne povos kompletigi la sekvan eron en sia tagordo.

Ĉu ili perdos ion? Malfacile diri. Ili nenion pagis por partopreni en ĉi tiu kunveno. Ĝia enhavo povas esti interesa, sed en la rangotabelo de interesaj eventoj ofertitaj al la homaro de la moderna mondo, ĝi certe eĉ ne rangiĝas inter la dek unuaj. Eble en la cent unuaj?

Ĉu Sinjoro Marek perdos ion pro malfruo? Ne multe. Li ne rajtas ricevi ajnan kotizon por gastigado de ĉi tiu evento, do neniu povos malpliigi aŭ preni ĝin de li.

Ĝenerale, finance, la tuta projekto estas ege ekonomia. La asocio senpage disponigis la salonon, kiu tamen de monatoj estas malplena. La preleganto, kiu devas paroli pri la efiko de sana manĝado sur la cerba agado ĉe homoj en aĝo, kiun la granda plimulto de la publiko jam atingis aŭ proksimiĝas, konsentis paroli senpage. Fakte, la sola kosto estas la aĉeto de biskvitoj, teo kaj kafo, kiuj estas servotaj al la partoprenantoj dum la paŭzo. Eble la bildo de s-ro Marek iom suferos en la okuloj de la preleganto kaj la publiko, se ili devos atendi lin. Sed ĉu ĝi estas tiom grava afero? Li verŝajne ne renkontos la parolanton duan fojon, kaj la

publiko ne havas elekton. Se li ofendas ĉe la administranto de la klubo, neniŭ alia anstataŭos lin. La Asocio delonge serĉas dupon, kiu konsentus efektiviĝi ĉi tiun projekton senpage, kaj post kvin jaroj la probableco trovi posteulon estas eĉ pli malalta.

Malgraŭ tio, s-ro Marek estas malpacienca pro la ankoraŭ ne venanta tramo kaj li pleniĝas de kolero. Li ne ŝatas malfrui. Li tute ne ŝatas senluziigi iun ajn. Li estas konvinkita, ke tio estas lia naturo. Fakte, antaŭ longe, en tempoj, al kiuj lia memoro ne atingas, li sukcese konvinkiĝis, ke ĉiuj homoj en la mondo estas pli gravaj ol li kaj ke estas lia devo zorge plenumi iliajn atendojn.

La tramo finfine alvenas. Ĝi estas plenplena kaj pli da pasaĝeroj enpremas tre malfacile. Sinjoro Marek staras pakita kiel sardino sur la meza kajo, zorgante pri ĉiu halto ĉe la intersekciĝo, ĉiu longedaŭra halto ĉe tramhaltejoj. Li jam scias, ke li ne sukcesos ĝustatempe. Li devos pardonpeti al la homamaso pro malfruo. Tia honto! Ĉu lia perfekta animo eĉ postvivos ĉi tion?

Li kuras la distancon inter la haltejo kie li eliris kaj la sidejo de la Asocio. Senspire, li eksplodas en la konferencan salonon. Li frotas la okulojn pro miro. La parolanto ankoraŭ ne alvenis. Li veturas per sia propra aŭtomobilo, kaj la trafikŝtopiĝo sur la stratoj estas pli granda ol sur la tramvojoj. Ne pli ol dudek ĉeestas el la atendataj cent aŭskultantoj. Preskaŭ neniŭ sidas sur seĝo atendante la komencon de prelego. Homoj staras en grupetoj plejparte ĉirkaŭ tablo kun kafo, teo kaj biskvitoj rezervitaj por la paŭzo. La kruĉoj kaj la pleto estas preskaŭ malplenaj, kvankam nenio ankoraŭ komenciĝis. Ĉi tiu manko de intereso pri la temo de la proponitaj kunvenoj ĉiam incitis sinjoron Marek. Manĝu, trinku kaj rapidu hejmen. Jen la tuta filozofio de ĉi tiuj sekularaj, nereflektaj homoj. „Kial mi laboras tiel forte por ili?” li demandas por la nekonata fojo ekde kiam li transprenis kiel projektkunordiganto.

La parolanto finfine alvenas. Li pardonpetas pro malfruo kun rideto. Li ne ŝajnas embarasiĝi pri tio. Ho, akcidento en la laboro. Ĝi okazas, ne gravas. Li parolas pli mallonge ol planite ĉar la tempo premas kaj li havas

unu plian agadon planitan por hodiaŭ. Li ne povas malfrui tie. Tio ne estos sensalajra prelego. Kiu pagas, tiu rajtas postuli. Ĉe la fino, li petas la spektantaron pri demandoj. Silento. Estas esprimo de trankviliĝo sur lia vizaĝo, kiun li eĉ ne provas kaŝi.

La kompanio malrapide disiĝas, lasante manplenon da paneroj sur la kaftablo kaj multe da malplenaj plastaj taso, multe pli ol estis partoprenantoj en la renkontiĝo. Sinjoro Marek terure bedaŭras, kaj ne ĉar li nun estas devigata purigi ĉi tiun tutan malordon. Li volas ĉion forlasi, ĉesigi la tiel nomatajn sociajn agadojn unufoje por ĉiam kaj koncentriĝi ekskluzive pri sia propra sano, kiel ĉiuj, kiuj ĵus forlasis la ĉambron. Li scias, ke li ne faros, kvankam li rimarkas, ke li spertos pli ol unu seniluziiĝon similan al la hodiaŭa. Kien li irus se ne ĉi tien? Kiu bezonus lin, se ne tiuj homoj, kiuj montris tiom malmulte da intereso pri ĉiuj liaj klopodoj? Sen ili, li perdus ĉiun instigon leviĝi, brosi siajn dentojn, razi sin kaj surmeti puran ĉemizon ĉiutage. Li estas la malplej signifa homo sur la tero, kaj la dudeko da homoj, kiuj ĝenis manĝi la kuketojn, kiujn li aĉetis, kaj trinki la kafon kaj teon preparitajn laŭ lia peto, donas lian tutan vivosencon.

Kwestia sensu

Pan Marek stoi na przystanku tramwajowym i nerwowo spogląda na zegarek. Za pół godziny powinien być w siedzibie Stowarzyszenia. Tymczasem tramwaj, który według rozkładu miał przyjechać pięć minut temu, ciągle jest niewidoczny nawet daleko na horyzoncie. Jeśli nie dotrze na czas, prawie setka ludzi czekających na niego poczuje się rozczarowana. Niektórzy może wyjdą, stwierdziwszy, że jak wszystko zacznie się z opóźnieniem, to oni nie zdążą zrealizować następnego punktu swojego porządku dnia.

Czy coś stracą? Trudno powiedzieć. Nic za udział w tym spotkaniu nie zapłacili. Jego treść jest być może ciekawa, ale w rankingu interesujących

zdarzeń oferowanych ludzkości przez współczesny świat nie zajmuje z pewnością miejsca nawet w pierwszej dziesiątce. Może w pierwszej setce?

Czy pan Marek coś straci, spóźniając się? Raczej niewiele. Za poprowadzenie tego wydarzenia nie przysługuje mu żadne honorarium, więc nikt nie będzie mógł mu go pomniejszyć ani odebrać.

W ogóle finansowo całe przedsięwzięcie jest wyjątkowo oszczędne. Stowarzyszenie bezpłatnie udostępniło salę, która i tak całymi miesiącami stoi pusta. Prelegent, który ma opowiadać o wpływie zdrowego odżywiania na sprawność mózgu u ludzi w wieku, który znakomita większość audytorium już osiągnęła albo się do niego zbliża, zgodził się wystąpić pro bono. Właściwie jedynym kosztem jest zakup ciastek, herbaty i kawy, którymi uczestnicy mają być częstowani w czasie przerwy. Być może wizerunek pana Marka ucierpi nieco w oczach prelegenta i słuchaczy, jeśli będą musieli na niego czekać. Tylko czy to taka wielka ujmą? Z prelegentem prawdopodobnie drugi raz się nie spotka, a audytorium nie ma wyjścia. Jeśli obrazi się na prowadzącego klub, nikt inny go nie zastąpi. Stowarzyszenie długo szukało „jelenia”, który za darmo zgodziłby się realizować ten projekt, a po pięciu latach prawdopodobieństwo znalezienia następcy jest jeszcze mniejsze.

Mimo to pan Marek niecierpliwi się z powodu wciąż nienadjeżdżającego tramwaju i ogarnia go złość. Nie lubi się spóźniać. W ogóle nie lubi zawodzić nikogo i w żadnej sprawie. Jest przekonany, że taką ma naturę. W rzeczywistości dawno temu, w czasach, do których jego pamięć nie sięga, przekonano go skutecznie, że wszyscy ludzie na świecie są od niego ważniejsi i jego powinnością jest drobiazgowo spełniać ich oczekiwania.

Tramwaj w końcu nadjeżdża. Jest zatłoczony i kolejni pasażerowie z wielkim trudem wciskają się do środka. Pan Marek stoi ściśnięty jak sardynka na środkowym pomoście, martwiąc każdym zatrzymaniem na skrzyżowaniu, każdym przedłużającym się postojem na przystankach. Wie już, że nie zdąży na czas. Będzie musiał przeproszać zebranych za spóźnienie. Taki wstyd! Czy jego perfekcyjna dusza w ogóle to przeżyje?

Odległość między przystankiem, na którym wysiadł, a siedzibą Stowarzyszenia pokonuje biegiem. Zziajany wpada na salę konferencyjną. Przeciera oczy ze zdumienia. Prelegent jeszcze nie dotarł. Porusza się własnym samochodem, a korki na ulicach są większe niż na torach tramwajowych. Z przewidywanej setki słuchaczy obecnych jest nie więcej niż dwadzieścia osób. Prawie nikt nie siedzi na krześle w oczekiwaniu na mający się zacząć wykład. Ludzie stoją w małych grupkach głównie wokół stołu z kawą, herbatą i ciastkami przeznaczonymi na przerwę. Dzbanki i taca są już prawie puste, chociaż nic się jeszcze nie zaczęło. Ten brak zaciekawienia tematyką proponowanych spotkań zawsze irytował pana Marka. Najeść się, napić i czym prędzej zmykać do domu. Oto cała filozofia tych przyziemnych, pozbawionych refleksyjności ludzi. „Dlaczego ja się dla nich tak trudzę?”, zastanawia się po raz nie wiadomo który od czasu, kiedy objął funkcję koordynatora projektu.

Prelegent w końcu się zjawia. Z uśmiechem przeprosza za spóźnienie. Nie widać po nim, żeby czuł się z tego powodu zażenowany. Ot, wypadek przy pracy. Zdarza się, nic wielkiego. Mówi krócej niż było w planie, bo czas nagli, a on ma na dziś przewidziane jeszcze jedno zajęcie. Tam nie może się spóźnić. To nie będzie wykład pro bono. Kto płaci, ten ma prawo wymagać. Na zakończenie prosi słuchaczy o pytania. Cisza. Na jego twarzy maluje się wyraz ulgi, którego nawet nie stara się ukryć.

Towarzystwo powoli rozchodzi się, zostawiając garść okruchów na stoliku kawowym i mnóstwo pustych plastikowych kubków, dużo więcej niż było uczestników spotkania. Panu Markowi robi się strasznie przykro, i to wcale nie dlatego, że teraz na nim ciąży obowiązek posprzątania tego całego bałaganu. Ma ochotę rzucić to wszystko, skończyć raz na zawsze z tak zwaną działalnością społeczną i zająć się wyłącznie pilnowaniem własnego zdrowia, tak jak wszyscy ci, którzy przed chwilą opuścili salę. Wie, że tego nie zrobi, chociaż zdaje sobie sprawę, że przeżyje jeszcze niejedno rozczarowanie podobne do dzisiejszego. Dokąd pójdzie, jeśli nie tutaj? Komu będzie potrzebny, jeśli nie tym ludziom wykazującym tak

mizerne zainteresowanie wszystkimi jego staraniami? Bez nich straciłby zupełnie motywację do codziennego wstawania, mycia zębów, golenia się i zakładania czystej koszuli. Jest przecież najmniej znaczącym człowiekiem na ziemi, a tych dwadzieścia parę osób, które pofatygowały się dziś, żeby zjeść zakupione przez niego ciastka i napić się przygotowanej na jego prośbę kawy i herbaty nadaje sens całemu jego życiu.

Z esperanta tłumaczył Paweł Dzienis

Interveno

Li veturis malrapide, ĉar kvankam estis nur la komenco de decembro, la stratojn jam parte kovris glacio. – Kion mi akceptis – li demandis sin enmense – veturi nome de eksa prizonulo, la murdinto de ŝia patro, por ke ŝi, kiel li diris, komprenu...? Ĉu la misio havas sencon? Kaj ĉu entute tiu virino deziras paroli kun mi? Eĉ se ne, mi tamen devas provi. Almenaŭ pro pastra devo... – La videblecon limigis daŭranta neĝado. Malgraŭ tio bone videbla ŝildo de dentistejo certigis lin, ke la dua domo ĉe tiu strato estas la loko, kiun li celis.

Li premis la sonorilon. En la pordo staris iom mirigita virino, kiu invitis lin enen kiam li estis prezentinta sin.

– Ne, pastro, ne eblas – ŝi respondis post kiam li raportis la aferon pro kiu li venis. – Ne ofendiĝu, sed mi kapablas nek pardoni, aŭ – kiel vi diris – provi kompreni, nek eĉ pensi pri li. Ĉio ĉi kostis al mi tro multe. Ne, mi ne deziras reveni al tio. Mi eĉ kredis, ke la afero estas pasinta, sed aperis liaj leteroj kaj nun ankoraŭ vi, pastro.

Dum ŝi parolis tion, kun ĉiu vorto ŝia korpo alprenis ĉiam pli defendan pozon, kvazaŭ pretigus sin por neeviteble okazonta batalo. – Tio certe vunde sidas en ŝi kiel splito – li pensis.

– Bonvolu do – ŝi parolis per ĉiam pli tremanta voĉo – ne memoriĝi al mi pri tiu homo, bonvolu respekti mian ĝisnunan kvieton. Se, kvankam tio estas tre duba – por momento ŝia akuta voĉo iom mildiĝis – se do iam mi ŝanĝus la sintenon pri la afero, mi vokos vin. Mi promesas. Sed ne pli frue. Bonvolu tamen ne atendi tion, ĉar tio estas neebla. Kaj

nun – ŝia tono reakiris certecon – permesu al mi denove forgesi tiun homon.

*

Artur verŝis bolantan akvon en tason kun kafo kaj aŭtomate malfermis leteron. Sekva mendo de diservo, li kredis. Ĉi-foje estis io alia. Leginte la unuajn vortojn li eksentis la bezonon sidiĝi sur brakseĝo. Ĉar temis pri ŝi. Ŝi, je kies kontakto, verdire, li ne plu kalkulis. – Mi dankas al vi, pastro, pro tiu vizito – li komencis detale legi ŝian malgrandan skribon – ĉar la diaj mueliloj, se mi povas tiel diri, muelas malrapide, sed tamen certe. Kaj temas pri tio, ke post longa meditado mi tamen decidis respondi al la murdinto de mia sanktmemora Patro. Kaj ne eblas nei, ke sen la interveno de vi, pastro, tio ne okazus.

Artur, sen dekroĉi la rigardon de la letero, prenis la tason. – Mi decidis – li legis plu – respondi al li. Kaj eble ne rekte, ĉar mi ne uzis tiujn vortojn, sed per la tuta enhavo de la letero mi pardonis al li. Almenaŭ tiom, kiom mi kapablis. De unu flanko – la pasanta tempo iagrade pansis la vundojn. Kaj de la alia – ankaŭ mi ne plu estas la sama homo kiel tiu, kun kiu vi parolis antaŭ du jaroj. Ĉar vi devas scii, ke pli-malpli monaton post via vizito rilata al la afero de tiu Wieczorek okazis tragika akcidento, kiu sigelis mian vivon. Infano, kiu kuris sub la radojn de mia aŭto, mortis surloke.

Por momento Artur rompis la legadon. – Do estis ŝi, kiu tiam stiris. Ŝi. Mi ne sciis... – li pensis provante rememori erojn de la novaĵoj pri tiu akciento, kiuj tiam preterkure atingis liajn orelojn. – Kaj kvankam – li legis plu – la prokuroro konstatis, ke en mia agado kuŝis nenia kulpo, malgraŭ ĉio mi ne povas facile paciĝi kun la morto de tiu knabo. Tio okazis ankoraŭ ekster la urbo, krepuskis kaj krom tio neĝis. Kaj tiu naŭjarulo subite elkuris de malantaŭ arboj. Eble li volis mallongigi la vojon hejmen. Kaj mi ne sukcesis bremsi. Aŭ fakte sukcesis, tamen la aŭto haltis nur post kelkaj metroj.

Artur trinkis kelkajn glutojn da kafo kaj dum longa momento provis imagi kiel povis aspekti tiu akcidento. Du–tri minutojn poste li denove koncentriĝis pri la letero: – Eble vi pripensas kiun rilaton tio havas kun Wieczorek? Ja grandan. Ĉar malgraŭ lia iama faro la leteroj adresitaj al mi kaj lia vizito ĉe vi, pastro, montris al mi, ke la malbono ne estas definitiva. Kaj eĉ en homo kiel Wieczorek. Do mi respondis al li, ke mi ekkredis, ke krom malbono en li troviĝas ankaŭ io alia. Mi eĉ ne sciis kiel nomi tion. Ĉar mi apenaŭ povus, en letero adresita al la murdinto de mia sanktmemora Patro, uzi la vorton „bono”. Tamen mi celis tion, ke ne malbono estas en li definitiva. Ĉar ja ekzistas io, kio manifestiĝas per piko de la konscienco. Kaj liaj piko de la konscienco estas en miaj okuloj siaspeca ponto super la malbono de ĉi tiu mondo, sur kiu oni povas iri antaŭen, kun la konvinko, ke la malbono tamen ne dominas, ke ĉe la fino staras io alia. Ĉar vi sciu, pastro, en ĉio ĉi troviĝas ankaŭ tiu mia akcidento kaj tiu mortigita infano. Kaj kvankam ne temis pri mia kulpo, malgraŭ ĉio mia vivo disfalis. La pensojn pri tiu infano mi devas alfronti ĉiun tagon, kaj tio ne estas facila. Tamen mi pensas, ke se li sukcesis leviĝi, ankaŭ mi povos.

– Kaj mi esperas, ke vi sukcesos... – enmense sopiris Artur rememorante ŝian vizaĝon. Tuj poste li prenis la tason kun resto de la kafo kaj revenis al la lasta fragmento de la letero. – Kaj ankoraŭ unu afero – skribis la dentistino – kiun mi ne komprenas: ĉu vi, pastro, estas certa, ke tiu Wieczorek vizitis vin unu tagon antaŭ via vizito ĉe mi? Ĉu tio ne okazis almenaŭ jarduonon pli frue? La dubo venas de tio, ke mian leteron adresitan al li oni resendis kun la noto, ke Wieczorek mortis jam en majo 2019. El miaj kalkuloj sekvas do, ke li estis mortinta jam jarduonon antaŭ via vizito ĉe mi. Temas pri bagatelo, sed dirante, ke vi parolis kun li tagon antaŭ nia renkontiĝo, vi verŝajne eraris. Tio certe devis okazi multe pli frue.

El la pola tradukis Przemysław Wierzbowski

Interwencja

Jechał wolno, bo choć był to dopiero początek grudnia, to drogi były już częściowo oblodzone.

Na co ja się zgodziłem – pytał sam siebie w myślach – żeby jechać w imieniu byłego więźnia, mordercy jej ojca, by ona, jak on to powiedział, zrozumiała...? Czy ta misja ma sens? I czy w ogóle ta kobieta będzie chciała ze mną rozmawiać? Nawet jeśli nie, to i tak muszę spróbować. Choćbyz racji kapłańskiego obowiązku... Widoczność utrudniał wciąż proszący śnieg. Mimo to dobrze widoczna tablica gabinetu stomatologicznego upewniła go, że drugi dom na tej ulicy to było miejsce, do którego zdążał.

Nacisnął dzwonek. Nieco zdziwiona kobieta w drzwiach, gdy tylko przedstawił się, zaprosiła go do środka.

– Nie, proszę księdza, nic z tego – odparła, gdy skończył relacjonować sprawę, w jakiej tu przyjechał. – Proszę mi wybaczyć, ale ja nie jestem w stanie nie tylko mu wybaczyć, czy, jak to ksiądz powiedział, spróbować zrozumieć, ale nawet o nim myśleć. Zbyt wiele, proszę księdza, to wszystko mnie kosztowało. Nie, nie mam ochoty do tego wracać. Myślałam nawet, że mam to już za sobą, a tu te jego listy i teraz jeszcze ksiądz.

Gdy to mówiła, jej ciało z każdym słowem przybierało coraz bardziej obronną postawę, jakby szykowało się w sobie do jakiejś bitwy, która miała za chwilę nieuchronnie nadejść. *Musi – pomyślał – to wciąż w niej tkwić jak zadra.*

– Proszę więc – mówiła coraz bardziej rozedrganym głosem – nie przypominać mi tego człowieka, proszę uszanować mój dotychczasowy spokój. Jeśli, choć to bardzo wątpliwe – na chwilę jej ostry głos nabrał pewnej miękkości – jeślibym więc kiedyś w tej sprawie zmieniła zdanie, to odezwę się do księdza. Obiecuję. Ale nie wcześniej. Proszę się jednak tego nie spodziewać, bo to niemożliwe. A teraz – jej ton ponownie nabrał stanowczości – proszę dać mi znów zapomnieć o tym człowieku.

*

Artur załapał wrzątkiem kubek kawy, po czym machinalnie otworzył list. Kolejny, jak sądził, z intencją mszalną. Tym razem było jednak inaczej. Po przeczytaniu pierwszych słów poczuł, że musi usiąść w fotelu. Bo to była ona. Ona, na kontakt z którą, prawdę mówiąc, już nie liczył. *Dziękuję Księdzu za tamtą wizytę – zaczął wczytywać się w jej drobne pismo. – Bo boskie żarna, że tak to określe, miałą wolno, ale jednak miałą. A chodzi mi o to, że po dłuższych przemyśleniach zdecydowałam się jednak odpisać mordercy mojego śp. Ojca. I nie da się ukryć, bez Księdza interwencji by się to nie odbyło.*

Artur, nie odrywając wzroku od listu, sięgnął po kubek. *Zdecydowałam się – czytał dalej – mu odpisać. I może nie wprost, bo takich słów nie użyłam, ale treścią całego listu mu przebaczyłam. Przynajmniej na tyle, na ile było to w mojej mocy. Z jednej strony upływający czas w jakimś tam stopniu zaleczył rany. A z drugiej: ja też nie jestem już tą samą osobą, z którą Ksiądz rozmawiał jeszcze dwa lata temu. Bo musi Ksiądz wiedzieć, że jakiś miesiąc po tym, jak Ksiądz przyjechał do mnie w sprawie tego Wieczorka, zdarzył się tragiczny wypadek, co z kolei naznaczyło moje życie. Dziecko, które wbiegło pod koła mojego samochodu, zginęło na miejscu.*

Artur przerwał na chwilę czytanie listu. *A więc to ona wtedy prowadziła. Ona. Nie wiedziałem... – pomyślał, próbując sobie przypomnieć okrucieństwo wiadomości o tym wypadku, które wtedy mimochodem dotarły do jego uszu. I choć – czytał dalej – jak ustaliła to prokuratura, w moim postępowaniu nie było żadnej winy, to mimo wszystko trudno mi pogodzić się ze śmiercią tego chłopca. Było to jeszcze za miastem, był zmierzch, a na dodatek śnieżyło. A ten dziewięciolatek wybiegł nagle zza drzew. Pewnie chciał sobie skrócić drogę do domu. A ja nie zdążyłam zahamować. Właściwie to zdążyłam, ale samochód i tak zatrzymał się dopiero po kilku metrach.*

Artur wypił kilka łyków kawy, po czym przez dłuższą chwilę próbował wyobrazić sobie, jak mógł wyglądać ten wypadek. Dwie, trzy minuty później znowu pochylił się nad listem: *Pewnie zastanawia się Ksiądz, co to ma wspólnego z tym Wieczorkiem? Ano dużo. Bo mimo tego, co kiedyś zrobił, jego listy do mnie i ta jego wizyta u Księdza pokazały, że zło nie jest ostateczne. I to nawet w kimś takim, jak ten Wieczorek. Odpisałam mu więc,*

że uwierzyłam, że oprócz zła, jest też w nim coś innego. Nawet nie wiedziałam, jak to nazwać. Bo trudno było mi w liście do mordercy mojego śp. Ojca użyć słowa „dobro”. Ale chodziło mi o to, że nie zło było w nim ostateczne. I mówiąc szerzej, ale piszę to teraz do Księdza, dziś już wiem, że zło nie jest ostateczne. Bo w końcu jest coś, co objawia się wyrzutami sumienia. A jego wyrzuty sumienia to dla mnie taki most nad złem tego świata, po którym można iść dalej. I to z przekonaniem, że jednak zło nie dominuje, że na końcu jest coś innego. Bo, proszę Księdza, w tym wszystkim jest też i ten mój wypadek, i to zabite dziecko. I choć nie była to moja wina, to mimo wszystko życie po tym wszystkim mi się zawaliło. Z myślami o tym dziecku muszę sobie radzić teraz każdego dnia, a nie jest to łatwe. Ale, myślę sobie, skoro on mógł się podnieść, to i ja będę mogła.

– I oby ci się udało... – westchnął w myślach Artur, przywołując w pamięci jej twarz. Zaraz potem sięgnął po kubek z resztką kawy, po czym wrócił do ostatniego fragmentu listu. I jeszcze jedno – pisała stomatolog – czego nie rozumiem: jest Ksiądz pewien, że ów Wieczorek odwiedził Księdza dzień przed tym, jak Ksiądz do mnie wtedy przyjechał? I czy nie było to jednak co najmniej pół roku wcześniej? Ta wątpliwość stąd, że mój list do niego odesłano mi z adnotacją, że ten Wieczorek zmarł jeszcze w maju 2019 roku. Z moich obliczeń wynikałoby więc, że nie żył już pół roku przed tamtą wizytą Księdza u mnie. To taki drobiazg, ale mówiąc, że rozmawiał Ksiądz z nim dzień przed spotkaniem ze mną, musiał się chyba Ksiądz pomylić. Na pewno musiało być to dużo wcześniej.

JAROSLAVA MALÁ

Kial mi faras ĉion ĉi

Estis aŭtuno, el arboj jam falis folioj, trista tero vualis sin en densa nebulo. Mia koleginino aŭdis novan belsonan lingvon en la radio. Mi ne intencis aŭskulti ion novan, sufiĉas bona libro en nia bona patrino lingvo. Sed ŝi aldonis: oni povas senpage aliĝi al kursoj en la urba kulturdomo. Ĉu ni? Aŭskultante tion tutan tagon, finfine mi konsentis iri en kulturdomon kaj interkonatiĝi kun tiu fenomeno.

Scivole mi venis kaj mia koleginino ne. Ne gravas, mi povas elteni la unuan horon kaj decidi, ĉu daŭrigi aŭ ne. Tion partoprenis junulinoj, laborantaj en la teksejo. Nia instruisto ĝojis kaj kantis kelkajn kantojn en Esperanto. Venonte ni renkontiĝos en edukpensiono proksime de mia domo. Konsentite. Mi daŭrigos, ĉar la kurso estas senpaga kaj ĝi okazas proksime de mi.

Post unu semajno mi venis en edukpensionon, sed post la leciono la estrino de tiu domo ne plu permesis al mi ĉeesti, ĉar mi ne kuŝas en pensiono kaj ilia regulo ne permesas tion. Bonege, mi povas fini la kurson, ĉar troviĝis obstakloj. Sed – kiam iu malpermesas al mi ion kaj mi ne sentas tion ĝusta – mi serĉas defendi min.

En nia lando feliĉe estas bonaj informoj facile atingeblaj: la kurso povas esti koresponda. Kia ideo! Al mi plaĉas ricevi leterojn! Mi kuraĝis skribi la unuan taskon, kiu revenis korektita el Brno, 200km for de mi. Tiu bela tempo de leteroj daŭris nur kelkajn monatojn kaj la kurso finiĝis.

Rapide pasis la temp'! Mi emeritiĝis kaj amuziĝis serĉante en interreto konatajn lingvojn – kaj mi rememoris tiun homon el Brno, al kiu mi

antaŭ 25 jaroj sendis miajn taskojn. Mi diris al mi: Ĉu li ankoraŭ vivas? Eble li jam havas barbon falintan ĝis la tero. Kiel mi trovos ĝin?

Aliĝis mi tuj en interreton. Ĉu oni konas nian internacian lingvon? Mi serĉis kaj trovis ne nur abundajn informojn sed ankaŭ 200 fotojn de la homo, kiu tiel tiam gvidis min al mia vivcelo, kiu restis en la subkonscio.

Ne nur la instruisto interesis min, sed ankaŭ la afero de traduko de poemo de fama poeto, kiu adiaŭis sin tiel kun nia urbo kiel studanto. Tiu poemo, uzanta nun dum solena abiturientiĝo. Mia profesoro de latina lingvo promesis traduki ĝin.

Tamen li ne sukcesis. Domaĝe, la poemo tiel tuŝas studentajn korojn dum adiaŭo kun lernejo. La tasko elstaras: trovi iun, kiu sukcesos. Kaj mi trovis – spertan tradukiston kaj poeton. La ŝatata poemo belsonas eĉ en Esperanto.

O keĵ, nun mi bone scias, ke mia tasko daŭras, kvankam estas homoj kiuj ĵetas bastonojn en la radon, kvankam ne ĉio glatas, mi ne laciĝas, registris la voĉon en retradion kaj kunlaboras voĉregistrante artikolojn de revuoj ne nur por blinduloj. Pro belsona lingvo mi taskigas min.

Dlaczego robię to wszystko

Była jesień, liście już opadły z drzew, smutna ziemia spowiała się w gęstej mgle. Moja koleżanka usłyszała w radiu nowy, pięknie brzmiący język. Ja nie zamierzałam słuchać czegoś nowego, wystarczy mi dobra książka w naszym pięknym ojczystym języku. Ale koleżanka dodała: można bezpłatnie zgłosić się na kurs w naszym domu kultury. Słuchając cały dzień słów „czy pójdziemy?” w końcu się zgodziłam pójść do domu kultury i zapoznać się z tym „fenomenem”.

Z wielkim zaciekawieniem poszłam na ten kurs, a moja koleżanka nie przysła. Nieważne, mogę wytrzymać pierwszą godzinę i potem

zdecydować się, czy uczestniczyć dalej, czy zrezygnować. W tym kursie brały udział młode dziewczyny pracujące w warsztacie tkackim. Nasz nauczyciel ucieszył się z naszej obecności i zaśpiewał kilka piosenek w języku esperanto. Następne spotkanie odbędzie się w akademiku, blisko mojego domu.

Po tygodniu przyszedłam do akademika, ale niestety po lekcji kierowniczka akademika nie pozwoliła mi nadal uczestniczyć w tym kursie, ponieważ ich regulamin nie pozwala na to, gdyż ja nie jestem mieszkanką tego obiektu. Super, skończę kurs języka esperanto, bo gdy ktoś mi czegoś zabrania, a ja uznaję mój cel za słuszny, szukam jakiegoś rozwiązania.

Na szczęście w moim kraju można było łatwo zdobyć informacje: ten kurs mogę zrobić korespondencyjnie. To znakomity pomysł! Bardzo lubię dostawać listy! Odważyłam się napisać pierwsze zadanie, które wróciło poprawione z Brna, oddalonego 200 kilometrów od mojego miejsca zamieszkania. Niestety, ten piękny czas korespondencji trwał tylko kilka miesięcy i kurs się skończył.

Czas szybko mijał. Byłam już na emeryturze i lubiłam relaksować się przeglądając internet i wyszukując znane języki. Przypomniałam sobie o tym człowieku z Brna, do którego przed 25 latami wysyłałam swoje zadania. Zastanawiałam się, czy on jeszcze żyje? Może ma już brodę do ziemi? Jak go mogę znaleźć?

Postanowiłam sprawdzić w Internecie, w jakim stopniu znany jest ten nasz międzynarodowy język. Znalazłam nie tylko obfite informacje, lecz także 200 zdjęć tego człowieka, który w tamtym okresie wiódł mnie do mojego życiowego celu, istniejącego w mojej podświadomości.

Interesował mnie nie tylko ten nauczyciel, lecz także sprawa tłumaczenia wiersza słynnego poety, który opuścił nasze miasto jako student. Ten wiersz, którym się posługiwano tylko przy uroczystościach maturalnych, próbował przetłumaczyć mój profesor języka łacińskiego, niestety bezskutecznie.

Szkoda, ten poemat tak mocno dotyka serca uczniów żegnających się ze szkołą. Postanowiłam poszukać kogoś, kto to przetłumaczy. Znalazłam,

doświadczonego poetę i tłumacza. Ulubiony wiersz pięknie brzmi także w esperanto.

Dobrze, teraz już wiem, że moje zadanie trwa nadal, chociaż istnieją ludzie, którzy wkładają kij w szprychy, chociaż nie wszystko idzie gładko, ja nie ustaję. Zarejestrowałam swój głos do internetowego radia i współpracuję przy nagrywaniu głosowym artykułów z czasopism. Mój nagrywany głos służy nie tylko dla niewidomych. Wszystko to robię z powodu pięknie brzmiącego języka.

Z esperanta tłumaczyła Anna Mocarcka

Survoje al Tero-2

De kiam mi estis infano, mi ĉiam revis pri vojaĝo en la kosmon, inter la stelojn; tamen, se mi antaŭe sciis pri la teruraĵoj, kiujn mi travivos en la kosmoŝipo survoje al Tero-2, mi sendube preferus resti hejme.

Kompreneble, finfine la klimatsanĝiĝo ne permesis alian elekton. Kiel vi sendube jam studis en via kurso pri la Historio de Tero-1, la tuta homaro devis elmigri per interstelaj kosmoŝipegoj al nova planedo, multajn lumjarojn for.

Ni pasigis la plejparton de la tempo frostigitaj – la sola maniero trompi la morton dum tiel longa vojaĝo. Finfine, du jarojn antaŭ ol nia alveno, la surŝipa komputilo iom post iom vekis nin ĉiujn. Ĉu vi eĉ povas imagi dum kiom da tempo mi sentis, post degelo, subitajn frostotremojn, kvazaŭ glacipeco ruliĝus laŭ mia dorso? Feliĉu, ke la plaĉe varmeta klimato de Tero-2 estas ĉio, kion vi konas!

Tiutempe, mia vivo kiel dekjara infano estis sufiĉe facila. Mi ne havis multe da respondecoj krom lernado pri la planedo kiun ni elektis kiel novan hejmon: pri ties nekutima ĉiel-koloro, iomete malforta gravito, kaj malgrandaj sed ferocaj bestoj.

Mia patrino (via avino Heleno) estris la sciencan fakon surŝipe: estis ŝi kiu direktis la teĥnikajn taskojn entreprenotajn, kaj surŝultrigis la plej grandan respondecon pri nia vojaĝo. Sed pli grave ol tio, por mi ŝi estis simple „Panjo”. En miaj okuloj neniuj superis ŝin: ŝi ĉion sciis, povis ĉion fari. Ŝi havis por ajna demando ĝustan respondon; por ajna problemo taŭgan solvon; por ajna vundo sanigan balzamon. Nia eta dupersona

familio estis ĉio, kion mi konis, kaj ĉio, kion mi bezonis: nenian mankon mi iam ajn sentis.

Por ĉiuj aliaj, Panjo estis Doktoro Hess, alte taksata kaj respektata pro tio, ke ŝi sciis ĉion pri la ŝipo, de la dikeco de la ekstera ŝelo ĝis la funkciado de la plej eta cirkvito. Estas nesurprize, do, ke kiam unu el la esplor-laboratorioj eksplodis, skuante la tutan ŝipon kaj alarmante la tutan ŝipanaron, estis ŝi kiun oni tuj vokis.

Temis pri la Laboratorio pri Alt-energiaj Armiloj, en kiu oni esploris eksperimentajn laser-armilojn kapablajn defendi nin de la bestaro en nia nova hejmo. La eksplodo, kiu feliĉe okazis kiam la ejo estis vaka kaj vundis neniun, ial kaŭzis etan fendon en la ŝipa ŝelo. Kiam la aer-sistemo detektis, ke oksigeno komencis elliki el tiu sekcio, ĝi aŭtomate fermis pezajn sekurec-pordojn por protekti la ceteron de la ŝipo. Tamen, la fendo povus pligrandiĝi, elmetante nian kosman veturilon al pereige grava danĝero.

Mi kaŝaŭskultis ekster la pordoj de la ĉambro kie la ŝipestraro, inkluzive mian patrinon, kunsidis kaj diskutis la krizon. Doktoro Ezzel, estro de la eksplodinta laboratorio, klarigis: „Mi konfesinde ne tute bone komprenas kio okazis, aŭ kio estigis la eksplodon. Tamen, mi supozas, ke iu dispartita metalaĵo eniĝis en la eksteran muron de la laboratorio je grandega rapideco, profunde penetrante en la ŝipoŝelon kaj ŝirante ĝin”.

„Kiel tio eblas?” Panjo demandis, klare provante subpremi sian frustrigon. „Kiam mi reviziis la planojn de la ŝipo, mi tuj rimarkigis al la Registara Konsilio, ke la dikeco de la ekstera ŝelo estas tro malgranda en tiu sekcio, kaj petis, ke oni igu ĝin pli fortika. Kio okazis?”

Majoro Piljd, ĉefrespondeculo pri la ŝipkonstruado, replikis, iom hontigite: „Ni ĉiuj konsentis kun via taksado, Doktoro, sed finfine la Registara Konsilio neis nian peton pri aldona budĝeto por efektiviĝi viajn rekomendojn. Finfine la ŝipo devis esti preta kiel eble plej rapide, do ne estis multe da tempo por kvereli pri ĉiu eta detalo”.

„Finfine ne tro eta, ĉu?”, demandis retorike mia patrino, mallaŭte.

Majoro Piljd silentis konsente.

„Nu. Ne sencas plu zorgi pri nekorekteblaj pasintaĵoj. Ni devas tuj ripari tiun fendon antaŭ ol ĝi plilarĝiĝos kaj disŝiros la tutan ŝelon nehaltegeble. Kaj ne eblos fari tion deinterne pro la vakuo kiu estiĝis en tiu ĉambro: la sekurec-pordoj ne malfermiĝos ĝis la problemo estos korekti –”

„Mi tuj surmetos skafandron kaj pretiĝos por elŝipiĝo, Doktoro”, enĵetis servoprete Majoro Piljd.

„Mi dankas vin pro via propono, Majoro, sed tion faros mi”, decideme diris Panjo, kaj stariĝis. „Estas mi kiu spertas pri eksterŝipa riparado kaj nulgravita laborado. Mi estos preta ene de dek mi–”

„Sed Doktoro”, denove interrompis la majoro. „Estos tre danĝere. La ŝipo ankoraŭ moviĝas tre rapide, kaj tian eksterŝipan manovron neniu, eĉ ne vi, devis iam ajn entrepreni...”

„Prave”, respondis mia patrino. Pro ŝia voĉo mi povis bildigi al mi la defian brilon en ŝiaj okuloj kiam ŝi diris: „Tamen, iros mi”.

Dum la aliaj silentis, nekapablaj ŝanceli ŝian decidemon, mi envenis en la ĉambrom kaj rapide alkuris ŝin. „Ne iru, Panjo!” mi pledis raŭkvoĉe, forte tenanta ŝiajn kruojn brakume. „Restu kun mi! Lasu aliulon iri anstataŭe!”

Ŝi kaŭriĝis, brakumis min varme, kaj tenis min per la ŝultroj por rigardi rekte en miajn okulojn. "Ho, karulo. Mi komprenas vian timon, sed la respondeco falas sur min. Mi havas la plej bonan ŝancon rapide ripari la fendon kaj savi la ŝipon kaj ĉies vivon, inkluzive la vian".

„Sed mi ne volas, ke vi iru...” mi diris simple, kvazaŭ la simpla volo de dekjarulo superus la devosenton de plenkreskulo.

„Mi scias, karulo”, ŝi diris, brakumante min eĉ pli forte, kaj ŝi aldonis rekte en mian orelon, kvazaŭ ŝi estus rivelonta la plej grandan sekreton de la universo: „Mi amas vin, Pelaĥ. Ĉio, kion mi iam ajn faras, estas por vi. Kaj ne zorgu: kiam vi alvenos al Tero-2, mi alvenos kun vi”. Mi tiam komprenis tion kiel trankviligan promeson; nur poste, mem havinte infanojn, mi komprenis kion ŝi celis.

Ŝi kisis min sur la frunto, stariĝis, kaj decidpaŝe eliris el la ĉambro.

Dek minutojn poste ŝi estis preta por la tasko, jam surmetinte skafandron kapablan toleri la kosman vakuon. Mi rimarkis krome, ke

ŝi estis alkroĉinta etan il-keston al sia zono por liberigi siajn manojn kaj povi pli facile moviĝi laŭ la eksteraĵo de la ŝipo. Mi kaj la ŝipestraro ariĝis por spekti ŝin eniri la elirkameron de la ŝipo.

Antaŭ ol fermi la pordon de la aerkluzo, ŝi genuiĝis por brakumi min adiaŭe. Kvankam mi sciis, ke ŝi ne povos aŭdi min tra la skafandra kasko, mi flustris al ŝi, ke mi amas ŝin; ke mi bezonas, ke ŝi revenu; kaj ke mi estas k-

Sed mi ne povis fini mian privatatan, neaŭditan adiaŭon. Panjo starigis, eniris la kameron kaj fermis la pordon. Kaj mi neniam plu vidis ŝin.

Ne estas klare ekzakte kio okazis poste. Ŝi ja sukcese marŝis-flosis ekstere ĝis la riparenda fendo kaj lerte korektis la problemon, savante la ŝipon kaj nin ĉiujn. Post tio, tamen, oni scias nur tion, ke io misfunkciis pri la aer-elĵetaj direktiloj de ŝia skafandro, kaj ŝi komencis forflosi foren, ne povante reveni. Estis nenio farebla prie.

Nun, dudek jarojn poste, foje kiam mi spektas la viol-purpuran ĉielan nokton de Tero-2 mi distingas drivantan stelon, kaj mia animstato morniĝas. Ĉu tiu povus esti ŝi, porĉiame vojaĝanta en la kosmo, portante kun si parton de mia koro...?

Kompreneble, la alian parton havas vi du! Kial mi rakontas al vi ĉion ĉi? Nu, mi volas, ke vi iom pli bone konu vian avinon kaj ke vi vidu ŝin pere de miaj okuloj; ke vi komprenu, kian oferon ŝi faris por mi, por ni ĉiuj. Kiam mi, kiel estro de la scienca fako de Tero-2, devas vojaĝi tra la danĝera sovaĝejo por esplori kiel pli bone regi la lokajn bestojn kaj teni nian setlejon sekura, estas pro vi.

Ĉar estas vi kial mi faras ĉion, kion mi faras: vi estas mia hodiaŭo kaj mia morgaŭo. Ĉie, kien mi iras, mi portas vin du kun mi, sine de ĉio, kion mi entreprenas.

Vi iam demandis al mi, kiam mi neniam portas kun mi pafilon kiam mi promenas en la erikejo. Eble vi nun komprenos: mi ĵuris ne plu tuŝi ajnan armilon, de tiu fatala tago kiam mi, kiel petola dekjarulo, ŝteliris en la Laboratorion pri Alt-energiaj Armiloj, kaj lude funkciigis eksperimentan laser-pafilon...

W drodze na Ziemię-2

Odkąd byłem dzieckiem, zawsze marzyłem o podróży w kosmos, pomiędzy gwiazdy; jednak gdybym wcześniej wiedział o koszmarach, które przeżyję na statku kosmicznym w drodze na Ziemię-2, bez wątpienia wolałbym zostać w domu.

Oczywiście, w końcu zmiana klimatu nie dała nam innego wyboru. Jak już bez wątpienia uczono was na lekcjach historii Ziemi-1, cała ludzkość musiała wyemigrować przy pomocy wielkich, międzygwiazdnych statków kosmicznych na nową planetę, odległą o wiele lat świetlnych.

Większość czasu spędziliśmy zamrożeni – był to jedyny sposób na oszukanie śmierci podczas tak długiej podróży. W końcu, dwa lata przed naszym przybyciem, komputer pokładowy obudził nas wszystkich, jednego po drugim. Nie sądzę, byście mogli sobie w ogóle wyobrazić, jak długo po rozmrożeniu odczuwałem nagle dreszcze, jakby po plecach spadał mi kawałek lodu. Cieszcie się, że przyjemnie ciepły klimat Ziemi-2 jest jedynym, jaki znacie!

W tamtym czasie moje życie dziesięcioletniego dziecka było dosyć proste. Nie miałem wielu obowiązków poza nauką o planecie, którą wybraliśmy na nasz nowy dom: o jej niezwykłym kolorze nieba, dosyć słabej grawitacji i małych, ale agresywnych zwierzętach.

Moja matka (wasza babcia Helena) kierowała na statku działem naukowym: ona była tą, która decydowała o podejmowanych zadaniach technicznych i która wzięła na swoje barki największą odpowiedzialność za naszą podróż. Ale, co ważniejsze, dla mnie była po prostu „Mamą”. W moich oczach nikt jej nie dorównywał: wiedziała wszystko i wszystko potrafiła zrobić. Na każde pytanie miała właściwą odpowiedź, na każdy problem odpowiednie rozwiązanie, na każdą ranę leczniczy balsam. Nasza mała, dwuosobowa rodzina była wszystkim, co znałem i czego potrzebowałem, nigdy nie czułem żadnego braku.

Dla wszystkich innych Mama była Doktor Hess, wysoko ceniona i poważana dlatego, że wiedziała wszystko o statku, od grubości zewnętrznej powłoki

do funkcjonowania najmniejszego układu elektrycznego. Nic więc dziwnego, że kiedy jedno z laboratoriów badawczych eksplodowało, wstrząsając całym statkiem i alarmując całą załogę, ona była osobą, którą natychmiast wezwano.

Chodziło o Laboratorium Broni Wysokoenergetycznych, w którym badano eksperymentalną broń laserową, która mogłaby obronić nas przed zwierzętami zamieszkującymi nasz nowy dom. Eksplozja, która na szczęście miała miejsce, gdy pomieszczenie było puste i nikt nie odniósł obrażeń, z jakiegoś powodu spowodowała niewielkie pęknięcie w obudowie statku. Kiedy system napowietrzania wykrył, że w tej sekcji zaczyna wyciekać tlen, automatycznie zamknął ciężkie drzwi bezpieczeństwa, aby chronić resztę statku. Jednak pęknięcie mogło się powiększyć, wystawiając nasz kosmiczny pojazd na śmiertelne niebezpieczeństwo.

Podśluchiwałem pod drzwiami pomieszczenia, gdzie załoga, łącznie z moją matką odbywała posiedzenie i dyskutowała na temat zaistniałego kryzysu. Doktor Ezzel, kierownik laboratorium w którym doszło do eksplozji, wyjaśnił: „Przyznam, że nie do końca rozumiem co się stało, albo co spowodowało eksplozję. Jednak domyślam się, że jakiś wystrzelony kawałek metalu wbił się w zewnętrzną ścianę laboratorium z wielką prędkością, głęboko penetrując i rozrywając poszycie statku”.

„Jak to możliwe?”, zapytała Mama najwyraźniej próbując stłumić swoją frustrację. „Kiedy przeglądałam plany statku, od razu zwróciłam uwagę Komisji Rządowej, że zewnętrzne poszycie jest zbyt cienkie w tej sekcji i prosiłam żeby zostało wzmocnione. Co się stało?”.

Major Pijld, główny konstruktor statku, odpowiedział lekko zawstydzony: „Wszyscy zgodziliśmy się z pani oceną, pani doktor, ale Komisja Rządowa w końcu odrzuciła naszą prośbę o dodatkowy budżet na wprowadzenie pani sugestii. W końcu statek musiał być gotowy tak szybko, jak tylko to możliwe, więc nie było wiele czasu na kłócenie się o każdy detal”.

„Jednak nie tak mały, co?”, zapytała retorycznie moja matka, po cichu.

Major Pijld zgodził się w ciszy.

„No. Nie ma sensu dalej martwić się przeszłością, której nie możemy zmienić. Musimy natychmiast naprawić to pęknięcie, zanim się powiększy

i zagrozi rozerwaniem całego kadłuba. Z powodu próżni wypełniającej pomieszczenie, nie da się tego zrobić od środka: drzwi bezpieczeństwa nie otworzą się, zanim problem nie zostanie napra...–”

„Natychmiast nałożę skafander i przygotuję się do opuszczenia statku pani doktor”, wtrącił gotów do służby major Piljd.

„Dziękuję za pańską propozycję majorze, ale zrobię to ja”, zdecydowanie odparła Mama wstając. „Mam doświadczenie w zewnętrznych naprawach statków i pracy bez grawitacji. Będę gotowa w przeciągu dziesięciu mi... –”

„Ale pani doktor”, znowu przerwał jej major, „będzie to zbyt niebezpieczne. Statek dalej porusza się bardzo szybko, a takiego typu poza-pokładowego manewru, nawet pani się nigdy nie podjęła...”

„Racja”, odpowiedziała moja matka. Przez ton jej głosu mogłem wyobrazić sobie wyzywający błysk w jej oczach, kiedy powiedziała „Jednak zrobię to ja”.

Kiedy inni zamilkli, nie mogąc podważyć jej decyzji, wszedłem do pomieszczenia i szybko do niej podbiegłem. „Nie idź, Mamo!” broniłem jej chrypliwie, mocno obejmując jej nogi. „Zostań ze mną! Pozwól iść w zamian komuś innemu!”

Kucnęła, objęła mnie ciepło i trzymała moje ramiona, by spojrzeć mi prosto w oczy. „Och, mój drogi. Rozumiem twój strach, ale odpowiedzialność spada na mnie. Mam największe szanse szybko naprawić pęknięcie i uratować statek i życie każdego na jego pokładzie, łącznie z twoim”.

„Ale ja nie chcę, żebyś szła...” powiedziałem banalnie, jakby prosta wola dziecka mogła przewyższyć poczucie obowiązku dorosłego.

„Wiem, mój drogi”, powiedziała obejmując mnie jeszcze mocniej i dodała prosto w moje ucho, jakby ujawniała właśnie największy sekret wszechświata: „Kocham Cię, Pełań. Wszystko, co kiedykolwiek robię, jest dla ciebie. I nie martw się: kiedy przybędziesz na Ziemię-2, ja przybędę z tobą”. Wtedy rozumiałem to jako uspokajającą obietnicę, dopiero później, kiedy sam miałem dzieci, zrozumiałem co miała na myśli.

Pocałowała mnie w czoło, wstała, i zdecydowanym krokiem wyszła z pomieszczenia.

Dziesięć minut potem była gotowa do zadania, już ubrana w skafander potrafiący znieść kosmiczną próżnię. Zauważyłem dodatkowo, że przy pasie miała zaczepioną małą skrzynkę z narzędziami, żeby uwolnić ręce i móc łatwiej poruszać się po zewnętrznej części statku. Ja i załoga zebraliśmy się, by zobaczyć jak wchodzi do komory wyjściowej statku.

Przed zamknięciem drzwi słuzy powietrznej uklęknęła, żeby przytulić mnie na pożegnanie. Mimo że wiedziałem, iż nie może mnie usłyszeć przez hełm skafandra, wyszeptalem, że ją kocham, że potrzebuję, żeby wróciła, że jestem w...–

Nie mogłem dokończyć mojego prywatnego, niedosłyszalnego pożegnania. Mama wstała, weszła do komory i zamknęła drzwi. I nigdy więcej jej nie widziałem.

Nie jest jasne, co dokładnie stało się później. Udało jej się dostać do wymagającego naprawy pęknięcia i sprawnie je załatać, ratując statek i nas wszystkich. O tym, co stało się później, wiadomo jedynie tyle, że w silnikach odrzutowych jej skafandra wystąpił jakiś problem, wysyłając ją w dal, bez możliwości powrotu. Nic nie można było zrobić.

Teraz, dwadzieścia lat później, kiedy oglądam nocne, fioletowe niebo Ziemi-2, zauważam czasem dryfującą gwiazdę i moja dusza zamiera. Czy to może być ona, na zawsze przemierzająca kosmos wraz z częścią mojego serca...?

Oczywiście inna część należy do was dwojga! Dlaczego wam to wszystko opowiadam? No, chcę, żebyście trochę lepiej poznali waszą babcię i żebyście zobaczyli ją moimi oczami; żebyście zrozumieli, jak bardzo się dla mnie poświęciła, dla nas wszystkich. Kiedy ja, jako kierownik działu naukowego na Ziemi-2, muszę przemierzać niebezpieczną dzicz, żeby odkrywać jak zarządzać lokalnymi zwierzętami i dbać o bezpieczeństwo naszej osady, robię to dla was.

Bo wy jesteście powodem, dla którego robię to wszystko: wy jesteście moim dziś i moim jutrem. Wszędzie, dokąd idę, niosę was ze sobą, w głąb wszystkiego, czego się podejmuję.

Kiedyś mnie pytaliście, dlaczego nigdy nie noszę ze sobą broni, kiedy przechadzam się po wrzosowisku. Może teraz zrozumiecie: postanowiłem nigdy więcej nie dotykać broni od tego fatalnego dnia, kiedy jako dowodzący dziesięciolatek, wkradłem się do Laboratorium Broni Wysokoenergetycznych i dla zabawy uruchomiłem eksperymentalną broń laserową...

Z esperanta tłumaczył Michał Mitrosz

Vivmotivoj, aŭ kial mi faras ĉion ĉi

Lunjo vekigās. Ŝi pensas pri la taskoj, kiujn ŝi devas plenumi kaj pri la planitaj renkontiĝoj. Ŝi havas sufiĉe da farenaĵoj kaj tio tre plaĉas al ŝi. Kial do...?

Ne! La vivo renaskiĝas ĉiumatene, ŝi scias, kaj novaj ebloj atendas ŝin. Malfermante la fenestron, ŝi spiras la freŝan frumatenan aeron. Estas tempo!

Post unu horo, ŝi veturas al sia laborejo pensante pri la kliento, kiun ŝi baldaŭ renkontiĝos. Kia malfacila situacio li eltenas! Sed ŝi helpos lin. Antaŭ la juĝisto, ŝi pruvos lian senkulpecon. Kvankam li estis nur viktimo de la cirkonstancoj, li alfrontas proceson. Ŝi ne timas la alian advokaton. Ŝi ĉiam luktis kaj strebis por justeco kaj justeco okazos.

Je tagmezo ŝia kliento gratulas ŝin pro la bonega laboro, kiun ŝi faris. La juĝisto facile konkludis, ke li estas tute senkulpa. Dankeme, li adiaŭas ŝin kaj foriras.

Ŝi estas feliĉa. Jen bone plenumita tasko. Ŝi iras al la oficejo por arkivi la proceson. Estas kelkaj minutoj antaŭ la tagmanĝo en la apuda restoracio. Ŝi havas iom da tempo por legi sian privatan retpoŝton. La mesaĝoj de geamikoj tra la mondo feliĉigas ŝin. Hamuro rakontas pri la nacia Esperanta renkontiĝo en sia lando, Marina petas ŝian helpon pri teksto, kiun ŝi provis skribi en Esperanto, kaj Paŭlo invitas ŝin al prelego en nova Esperanto-klubo en sia urbo. Ŝi respondos poste, sed legi tiajn mesaĝojn ege ĝojigas ŝin.

Ridetante, ŝi iras al la restoracio kie Rikardo, ŝia tre alloga koramiko, atendas ŝin kun la kutima ruĝa rozo. La tagmanĝo estas aparte agrabla,

ĉar ili planas siajn feriojn kune. Ili babilas gaje. Kiam Rikardo foriras, ŝi pripensas.

Plaĉas al ŝi la ĝentileco de Rikardo kaj ŝi ja antaŭĝojas ferii kune kun li, ŝia amato. Kial do...?

Ne! Ŝi havas liberan tempon nun, do ŝi decidas iri al la gimnastikejo.

Ĉiam estas tre agrable ekzerci sin. Tio ja estas bona por la korpo kaj la menso. Post du horoj, ŝi sentas sin tre laca, sed tre feliĉa. Kial do...?

Ne! Ŝi iras hejmen, ŝanĝas siajn vestaĵojn kaj prenas la donacon, kiun ŝi aĉetis por sia amikino. Ŝi rigardas la horloĝon. Estas kelkaj minutoj antaŭ la renkontiĝo kun Klara... Ŝi malfermas la komputilon, ensalutas ĉe „Tutmonda Esperantistaro” kaj redaktas tekston pri la movado. Bedaŭrinde, ne estas multe da tempo. Ŝi ŝategus plu okupiĝi pri tiu retejo, sed Klara atendas ŝin.

Ĉe Klara estas kelkaj geamikoj por festi ŝian naskiĝtagon. Ili manĝas kukon kaj trinkas ĉampanon je la sano de Klara. Ili tre ĝuas tiun tempon kune. Estas multe da babilado kaj ridado.

Hejme denove, ŝi pensas pri Rikardo. Li vojaĝos al alia urbo la sekvan matenon kaj li estos for dum la tuta semajnfino. Pro tio, ŝi planas specialan vesperon: ŝi kurosin lian plej ŝatatan manĝaĵon; surhavas la ruĝan robon, kiun li preferas; elektos la ĝustan muzikon kaj metos parfumitajn kandelojn sur la tablon. Ŝi preparos romantikan etoson.

Rigardante la horloĝon, ŝi rimarkas, ke estas kelke da tempo. Ŝi respondas la mesaĝon de Marina, post kiam ŝi kontrolis ŝian tekston, aldonas kelkajn klarigojn pri la gramatikaj eraroj kaj promesas, ke ambaŭ baldaŭ babilos per *Zoom*. Granda ĝojo invadas ŝin.

Rikardo alvenas. Li portas ruĝan rozon por ŝi. Ili brakumas kaj kisas. Bonegas vesperon ili havas! Kaj tre romantikan nokton! Kial do...?

Estas la oka matene. Rikardo adiaŭas ŝin dirante, ke li jam sentas saŭdadon.

Ŝi tuj legas sian retroŝton, respondas la mesaĝojn, babilas kun Hamuro kaj verkas kelkajn paĝojn de sia nova romano. Tri horoj pasas. Tiel feliĉa ŝi estas! Nun ŝi devas prepari sin por la leciono de Esperanto,

kiun ŝi instruos posttagmeze en la Esperanto klubo. Estas nova grupo da gelernantoj kaj ŝi volas, ke ili tre ĝuu la lernadon. Ŝi legos la komencintan libron poste.

Ŝi purigas la domon, duŝas sin, vestas sin kaj manĝas iom antaŭ ol ŝi iras al la klubo. Tie, kelkaj geamikoj kaj pluraj novuloj ĉeestas kaj atendas ŝin. Ŝi fieras, ke ŝi sukcese varbis novajn interesitojn pri Esperanto. La leciono estas sukcesa. Ĉio estas en ordo!

Marŝante hejmen, benko apud lageto meze de la bela verda parko invitas ŝin sidiĝi kaj pripensi. Kial ŝi tiel ofte sentas tiun malplenon? Ŝia vivo estas ege agrabla: bona familio, kiun ŝi vizitas ĉiun semajnon por la kutima dimanĉa tagmanĝo; aminda koramiko, kiu sin vere dediĉas al ŝi; interesa laboro, kiun ŝi pasie elektis; agrablaj geamikoj, kun kiuj ŝi pasigas bonegajn momentojn; pluraj hobiaj, kiuj okupas sian liberan tempon. Kial do...?

Ŝi memoras la libron, kiun ŝi aĉetis antaŭ kelkaj tagoj. Ĝi estas en ŝia nacia lingvo kaj titolas *Logoterapio*. Logo devenas de la latina vorto *logus*, kiun signifas *vivmotivo*. La temo interesis ŝin, kiam ŝi legis artikolon pri tiu *vivmotivo terapio*. Feliĉe, la libro troviĝas en ŝia dorsosako. Ŝi leĝas ĝin. Interese! Ju pli ŝi legas, des pli ŝi komprenas siajn internajn konfliktojn. Laŭ la aŭtoro, ĉiu homo bezonas havi celon en sia vivo por atingi feliĉon.

Ŝi pripensas sian propran vivon. Kial ŝi multfoje sentas, ke io mankas en ŝia vivo? Kial ŝi sentas sin malplena eĉ post sukcesaj momentoj en sia profesia aŭ persona vivo?

Tamen ŝi rimarkas, ke interna ĝojo invadas ŝin, kiam ŝi babilas aŭ legas en Esperanto. Ŝi sentas sin plenigita, kiam ŝi instruas aŭ disvastigas ĝin. Ŝi komprenas, ke ŝi vere apartenas al la homaro, kiam ŝi renkontas geamikojn el aliaj landoj kaj ili kune parolas Esperanton. Mankas al ŝi tiuj sentoj dum kelkaj momentoj de sia vivo.

Kial?

Ĉar Esperanto estas ŝia vivcelo!

Życiowe motywacje, albo dlaczego ja to wszystko robię

Lunia budzi się. Myśli o zadaniach, które ma do wypełnienia i o zaplanowanych spotkaniach. Ma stosunkowo dużo rzeczy do zrobienia i to się jej podoba. Dlaczego więc...?

Nie! Życie rodzi się na nowo każdego ranka, wie o tym, a nowe możliwości czekają na nią. Otwierając okno, wdycha świeże poranne powietrze. Już czas!

Godzinę później jedzie do pracy myśląc o kliencie, którego wkrótce spotka. W jakim trudnym położeniu się znalazł! Ale ona mu pomoże. Przed sędzią udowodni jego niewinność. Mimo że był tylko ofiarą okoliczności, stawia czoła procesowi. Lunia nie boi się drugiego adwokata. Zawsze walczyła i dążyła do sprawiedliwości i sprawiedliwość stanie się zadość.

W południe klient gratuluje jej dobrze wykonanej pracy. Sędzia z łatwością stwierdził, że był on całkowicie niewinny. Z wdzięcznością pożegnał ją i odszedł.

Jest szczęśliwa. Oto dobrze wykonane zadanie. Idzie do biura, aby odłożyć proces do archiwum. Jest kilka minut przed obiadem w pobliskiej restauracji. Ma trochę czasu na przeczytanie swojej prywatnej poczty. Wiadomości od przyjaciół z całego świata sprawiają jej radość. Hamuro opowiada o narodowym spotkaniu esperantystów w swoim kraju, Marina prosi o pomoc w związku z tekstem, który usiłuje napisać w esperancie, a Paulo zaprasza ją na prelekcję w swoim mieście do nowo otwartego esperanckiego klubu. Odpowie później, ale czytanie tych wiadomości bardzo ją cieszy.

Z uśmiechem idzie do restauracji, gdzie Rikardo, jej pociągający ukochany, jak zwykle czeka na nią z czerwoną różą. Obiad jest dodatkowo przyjemny, bo planują wspólne wakacje. Wesoło rozmawiają. Kiedy Rikardo odchodzi – rozmyśla.

Podoba jej się uprzejmość Rikarda i już zawczasu cieszy się wspólnymi z nim – jej kochankiem – wakacjami. Dlaczego więc...?

Nie! Teraz ma wolne, więc decyduje się iść na siłownię. Zawsze przyjemnie jest poćwiczyć. Dobre dla ciała i umysłu. Po dwóch godzinach czuje się bardzo zmęczona, ale bardzo szczęśliwa. Dlaczego więc...?

Nie! Idzie do domu, zmienia ubrania i bierze prezent, który kupiła dla przyjaciółki. Patrzy na zegar. Zostało kilka minut do spotkania z Klarą... Włącza komputer, loguje na stronie „Tutmonda Esperantistaro” i redaguje na temat ruchu esperanckiego. Niestety ma niewiele czasu. Chciałaby dłużej zajmować się tą stroną, ale czeka na nią Klara.

U Klary jest kilku przyjaciół świętujących jej urodziny. Jedzą tort i piją szampana za zdrowie Klary. Bardzo się cieszą tym wspólnym czasem. Mnóstwo pogaduszek i śmiechu.

W domu znów myśli o Rikardzie, który następnego ranka wyjeżdża do innego miasta i będzie tam podczas całego weekendu. Z tego powodu planuje specjalny wieczór: ugotuje jego ulubione potrawy, włoży czerwoną sukienkę, wybierze właściwą muzykę i ustawi na stole perfumowane świece. Przygotuje romantyczną atmosferę.

Patrząc na zegar zauważa, że ma jeszcze trochę czasu. Odpowiada na wiadomość od Mariny, po czym sprawdza jej tekst, dodając kilka wyjaśnień dotyczących błędów gramatycznych i obiecując, że wkrótce porozmawiają na Zoomie. Ogarnia ją wielka radość.

Przychodzi Rikardo. Przynosi jej czerwoną różę. Obejmują się i całują. Mają wspaniały wieczór i bardzo romantyczną noc. Dlaczego więc...?

Jest ósma rano. Rikardo żegna się mówiąc, że już tęskni.

Natychmiast czyta swoją pocztę, odpowiada na wiadomości, rozmawia z Hamuro i pisze kilka stron swojej nowej powieści. Mijają trzy godziny. Jakże jest szczęśliwa! Teraz musi się przygotować do lekcji esperanta, którego uczy popołudniami w klubie esperanckim. Jest nowa grupa uczniów i chce, żeby ucząc się – cieszyli. Później poczyta rozpoczętą książkę. Sprząta dom, bierze prysznic, ubiera się i je trochę przed pójściem do klubu. Tam czeka na nią kilku przyjaciół i liczni nowi. Jest dumna, że udało jej się pozyskać nowych ludzi zainteresowanych esperantem. Lekcja jest udana. Wszystko jest w porządku!

Idąc do domu siada na zapraszającej ją do rozmyślań ławce, stojącej nad jeziorkiem w środku pięknego zielonego parku. Dlaczego tak często odczuwa tę pustkę? Jej życie jest tak przyjemne: dobra rodzina, którą widuje każdego tygodnia na zwyczajowym obiedzie, uprzejmy kochanek, który naprawdę jest jej oddany, interesująca praca, którą z pasją wybrała, mili przyjaciele, z którymi spędza dobre chwile, liczne hobby, które zajmują ją w wolnym czasie. Dlaczego więc...?

Przypomina sobie o książce, którą kupiła przed kilkoma dniami. Jest w jej języku ojczystym i nosi tytuł „Logoterapia”. Logo pochodzi od łacińskiego *logus* co znaczy życiowa motywacja. Temat zainteresował ją, kiedy przeczytała artykuł o logoterapii. Szczęśliwie książka znajduje się w jej plecaku. Czyta ją. Interesujące! Im więcej czyta, tym lepiej rozumie. Według autora każdy człowiek potrzebuje celu w swoim życie, ażeby móc osiągnąć szczęście.

Rozmyśla nad swoim życiem. Dlaczego tak często myśli, że czegoś w nim brakuje? Dlaczego czuje się pusta, nawet po osiągnięciu sukcesu w swoim zawodowym lub osobistym życiu?

Mimo wszystko zauważa, że ogarnia ją wewnętrzna radość, gdy rozmawia lub czyta w esperancie. Czuje się spełniona, kiedy go uczy lub rozpowszechnia. Kiedy spotyka przyjaciół z innych krajów i rozmawiają w esperancie, rozumie, że naprawdę jest częścią ludzkości. Brakuje jej tych odczuć w kilku momentach swojego życia.

Dlaczego?

Bo esperanto jest celem jej życia!

Z esperanta tłumaczyła Maria Niemyjska

El nebulo

Ĝi kovris la brunan urseton, ensorbis la familion de leporoj kaj el ĝi rigardis sciuro. Foje de ĝi elŝoviĝis ankaŭ korvo. La rolulojn de fabeloj, kiujn li spektis, akompanis blanketa nubo ŝvebanta en la aero. Ili puŝiĝis tra la nebulo, trempis sin en ĝi baniĝante en lago aŭ grimpante sur montoj. Ĝi kaŝis ilin, kiam ili vetkuris sur tapiŝo de la infanĝardeno aŭ kiam ili sidis en kafejo manĝante deserton. Sendepende de la vetero.

Li estis la mastro de la nebulo. Plian horon de la tago li disŝprucis aerosolon en la direkto de ekrano kun televida fabelo.

– Ĉu mi devas? – li demandis, sed ne atendante la respondon sidiĝis obeeme en sia komandejo.

– Kiom ankoraŭ? – post momento li ekenuis.

– Ĉu mi povas fini? – Li provis certiĝi ĉiam meze de la spektado, kiu estis por longigi lian paciencon.

– Mi ne povas plu... – Ĉe la fino li apogis la kapeton sur la seĝobrakoj.

Tiam estis mi, kiu forpelis la minacan fumon el la ĉambro kaj el la fabelo, larĝe malfermante la fenestrojn. Mi iluziis min, ke almenaŭ parto de la kuracaj kvalitoj atingis liajn pulmojn; ke la minutoj, horoj, tagoj pasigataj ĉe nebuligado havas sencon.

En la vaporoj li pasigis unu monaton de ĉiu jaro. Monaton, en kiu oni povus manĝi eĉ tridekon da benjetoj, kolekti duontunon da kaŝtanoj aŭ observi la pigran vivon de teĝenario, kiu decidis pasigi la vintron en nia hejmo.

– Tio estas necesa, nepra, plej grava – ripetadis la specialistoj. Kaj mi, laŭ ilia modelo:

- La dorson rekte!
- Enspiru pli forte – mi korektis.
- Bone, retenu.
- Mi scias, ke vi ne volas. – Al li mankis la fortoj tage, min incitis noktoj, kiam necesis eksterprograme konvinkadi la dormemulon:
- Enspiru. Enspiru!

Komence li nervoziĝis, kiam mi hazarde kaŝis leporojn ruliĝantajn sur gazono. Poste li ekkomprenis, ke li vekigis longe antaŭ la samaĝuloj, por sukcesi ĝustatempe esti en la infanĝardeno. Alifoje kolerigis lin, ke anstataŭ iri al ludoplaco li devas enfali la fotelon kaj la nebulon. Li ne volis rektigi la dorson. Absolute rifuzis reteni la spiradon, por ke la kuracilo distribuiĝu en la pulmoj. Li flankenŝovis la buŝtubon por preni gluton da freŝa aero anstataŭ amara antibiotiko. Per la mano li forpelis la fumon por admiri la aventurojn de sciuroj. Li flankenŝovis min, kiam mi kliniĝis por doni al li sekvan dozon. Kiam mi petis lin elteni, li mire okulumis. Mi subtenis lian faletantan kapon, kiam mankis al li forto. Ĉiutage la tusado miksiĝis kun la nebulo.

Esperplene mi rigardis, ke el la nebulo aperos li. Sufiĉe forta por ĝisatendi kun trankvila spirado ion pli ol nur sekvan nebulon.

El la pola tradukis Przemysław Wierzbowski

Z mgły

Przesłaniała brunatnego misia, pochłaniała zajęczą rodzinę i wyglądała przez nią wiewiórka. Czasem jeszcze wyłaniał się z niej kruk. Bohaterom oglądanych przez niego bajek towarzyszyła biaława chmura zawieszona w powietrzu. Przedzierali się przez mgłę, nurzali w niej, taplając się w jeziorze albo wspinając po górach. Skrywała ich, gdy ścigali się autkami

po przedszkolnym dywanie i kiedy siedzieli w kawiarni, jedząc deser. Bez względu na pogodę.

To on był panem mgły. Kolejną godzinę w ciągu dnia rozsiewał aerozol w kierunku ekranu z telewizyjną bajką.

– Muszę? – pytał, ale nie czekając na odpowiedź, siadał potulnie w swoim punkcie dowodzenia.

– Ile jeszcze? – Nudził się już po chwili.

– Mogę skończyć? – upewniał się zawsze w połowie seansu, który miał wydłużyć jego cierpliwość.

– Już nie mogę... – Pod koniec opierał główkę na oparciu fotela.

Wtedy to ja wyganiałam złowieszczy dym z pokoju i z bajki, otwierając szeroko okna. Łudziłam się, że choć część leczniczych właściwości dotarła do jego płuc, że te spędzone na nebulizacjach minuty, godziny, dni mają sens.

Spędzał w oparach jeden miesiąc każdego roku. Miesiąc, w którym można byłoby zjeść ze trzydzieści pączków, zebrać pół tony kasztanów albo obserwować leniwie życie kątnika, który postanowił przezimować w naszym domu.

– To konieczne, niezbędne, najważniejsze – powtarzali specjaliści. A ja na ich modłę:

– Proste plecy!

– Mocniej wciągaj – korygowałam.

– Dobrze, zatrzymaj.

– Wiem, że nie chcesz – Jemu brakło chęci w ciągu dnia, mnie rozstrajały noce, gdy nadprogramowo trzeba było nakłaniać na śpiocha:

– Wciągaj. Wciągaj!

Na początku denerwował się, gdy przypadkiem zasłoniłam mu turlaje się w trawie zające. Później pojął, że wstaje długo przed rówieśnikami, by zdążyć do przedszkola. Innym razem irytowało go, że zamiast na plac zabaw, musiał zapaść się w fotel i opary. Nie chciał prostować pleców. Ani myślał wstrzymywać oddech, by lek rozproszony się po płucach. Odsuwał ustnik, chcąc zaczerpnąć łyk świeżego powietrza zamiast

gorzkiego antybiotyku. Odganiał dym ręką, by podziwiać przygody wie-
wiórek. Odsuwał mnie, kiedy pochylałam się nad nim z kolejną dawką.
Przewracał oczami, gdy prosiłam go, aby wytrzymał. Podtrzymywałam
jego opadającą głowę, kiedy nie miał już sił. Każdego dnia kaszel mieszał
się z mgłą.

Z nadzieją patrzyłam, jak wyłoni się z niej on. Na tyle zdrowy, by ze
spokojnym oddechem doczekać więcej niż tylko kolejnej mgły.

Aŭtuno de la vivo

Ne estas facile por mi respondi la demandon ĉu mi volas fari ion kaj kial. Mi estas en emerita aĝo. Povus ŝajni, ke emerito en la vivetapo nomata kadukeco nur interesiĝas pri ripozo kaj penoj pri konservo de sia sano. De kelkaj el ili estas ekspluataj pere liaj plenkreskulaj kaj sendependaj infanoj por helpo en zorgi siajn nepojn. Maljuniĝanta pensiulo konscias, ke li eniris en la lastan periodon de sia vivo, do li ofte pasive cedas al la sorto. Sed se li ne kredas, ke li ankoraŭ povas ion atingi? Tio estas la plej malbona sorto – atendo ĝis la morto venos.

Kiam mankas de profesia laboro, kaj plenkreskaj kaj sendependaj infanoj kun siaj familioj estas malproksime, estas multe da libera tempo. One povas uzi ĝin por siaj plej favorataj kaj agrablaj okupoj. Por mi venis la tempo de la vivo malbele nomata maljunaĝo. Ne ĉiuj povas ĝisvivi maljunan aĝon, sed mi sukcesis. Oni devas akcepti ĝin, sen ĝojo, sed konsente kun ĝi. Sano malfortiĝis, sed ankoraŭ iomete ekzistas. Fizikaj povoj malmultiĝis, do oni devas senti limon de ebleco. Pasinta aktiva vivo restas en rememoro kaj estis tio ankaŭ elveturoj por migrado en bela, sovaĝa naturo, ofte en la Silezia Beskido. Mi ne kapituldas. En emerita vivo, ankaŭ bezonas oni trovi distron por kontentigo la deziron de aktiveco.

Mi loĝas en mezgranda urbo. Mia kvartalo estas periferia, sed granda. Sur la orienta flanko de la loĝeja kvartalo estas larĝa vojo, laŭ ĝi dutraka tramlinio, kaj malantaŭ ĝi, ne kultivata areo prikreskaj de sovaĝaj herboj, fiherboj kaj arbustoj. Pluen monteto. Nenatura, ĉar ĝi estas iama postmina skoriejo kun rokbuloj elfositaj el la minejo, nun fermita, en

kiu ili adbaris la vojon por ministoj al la karbokuŝejo. La skoriejo estas kvazaŭ permastrita, ĉar antaŭ jaroj ĝi estis kovrita per alveturigita grundo, arbarizita per akacioj kaj arbustoj de rokobero. Betuloj kaj tremoloj estis semitaj pere de la vento. En la depresioj formiĝis lagetoj de pluvakvo, kiujn estas retenitaj per la netralasiva substrato. Tie elkreskis kvazaŭ juna arbaro kaj en ĝi estas etaj lagetoj ĉirkaŭkreskitaj de kanoj – flakoj, paradizo por ranoj.

Malantaŭ la monteto, malseka homevitema herbejo kun maldense kreskantaj tremoloj. Se one iros plu, one trovas lageton ĉirkaŭitan de kanoj, loĝata de sovaĝaj anasoj. Ankoraŭ plu, malgranda malseka arbaro – enklavo kun mizera arbgrupo, ĉirkaŭita de loĝejaj domaroj kaj industriaj areoj. Apud la arbaro estas nek stavo nek lageto, ĉar ĝi estas areo de stagna akvo en la abraziigo kaj ĝi estas la rezulto de loksidiĝo de la tero post la iama karboekspluatado en la nun fermita minejo. Minindustria damaĝo? Ne, ĉar naturo ne ricevas kompenson de minado. Foje mi vidis tie fiŝkaptistojn sur la bordo de ĉi tiu akvujo, do tie loĝas fiŝoj, kaj se estas fiŝoj, tie estas akva vivo. Ĉio tio povus esti bona ekzemplo de kiel homo detruas naturan kampon per sia ekonomio. Malĝojiga vidaĵo kaj povus servi kiel ekzemplo de la fatalaj efikoj de la regado de homo super la Tero subalterna al li. Tiuspeca natura ĉirkaŭaĵo de mia loko de travivado de maljuno ne estis natura atrakcio, sed ununura alternativo en tia situacio estis konkordo kun ĝi. En la pasinteco, dum vojaĝoj mi tre ŝatis vagi en malaltaj kaj montaraj terenoj, kie sovaĝa naturo ravis min. Ĉi tiu deziro tiu plezuro puŝadis min por vagadoj. Nun mi devis konsenti vidi naturon ruinigita per la urba ekonomio kaj per damaĝadoj de malbonaj homoj.

Simpatio por la naturo, ĉar mi ne volus nomi ĉi tiun senton amo, mi havas ekde mia juneco. Ekde mia junaĝo ankaŭ adalprenis mia kreskantan antipation, eble eĉ malamikecon, al homoj. Miaj junaj jaroj pasis en la kamparo kaj tie mi vidis la rilaton de homoj al sovaĝa naturo. La vidpunkto de la kamparano, kiu hodiaŭ volas esti nomita farmisto, estis unusignifa – ĉiu sovaĝa planto estas trudherbo kaj sovaĝa besto estas noculo. En urboj ne estas malsame. Hundo aŭ kato, tenataj por distro

aŭ akompano, malofte estas estiel familiano, pli ofte ĝi estas kiel vivanta dekoracia meblo, kaj kiam embarasa, ĉar ĝi estas malsana aŭ tedas, ĝi estas forpelita en la mondo aŭ forlasita en la arbaro.

„Mi amas bestojn!” Estas tio diro, kiu ofte estas aŭdata. Kial? Malsamaj kialoj instigas homojn por jena diro. La plej facile oni povas kompreni tio kiel montron amika sinteno al bestoj. Ĉi tio ne ĉiam estas vero. Rilato al bestoj povas esti mezuro de aprezo de homo – ĉu li estas bona aŭ malbona? Por aldoni valoron, iu diras, ke li amas bestojn, sed kiam neniu aŭdas aŭ vidas lin, li pensas kaj agas alie. Indiferenco por sorto de bestoj ankoraŭ ne estas la plej malbona malboneco, ĉar ekzistas malamikoj pretaj intencite damaĝi ilin kaj ĉerpi kun tio plezuron. Mi konis ĉasiston, kiu, parolante pri siaj ĉasaj aventuroj, ne nur pri oficialaj ĉasado, sed ankaŭ dum sekreta ŝtelĉasado, li rememoris por sian agrablajn emociojn, kiuj li sentis, kiam li surprimis la ellasilon de sia fusilo celante en leporo aŭ cervo kaj mortigis kun kontentigo. Kio estas pli, nuntempa ĉasado estas ekskluziva ŝatokupo. En antikvaj tempoj, primitivaj homoj ĉasis por protekti sin per felo kontraŭ la malvarmo kaj por kontentigi malsaton per viando. Kun la tempo, ne ekzistis tia bezono, kaj ĉasado iĝis distra privilegio de tromemfidaj homoj de alta socio kaj regantoj. Hodiaŭ, ĉasistoj ankaŭ estas riĉuloj aŭ homoj situantaj alte en la socia hierarkio, super homoj nomataj laboristoj, ĉar hodiaŭ ne plu nomas ilin proletoj. Kvankam la kvina ordono de Dio admonas „ne mortigu”, la kapelanoj de ĉasaj organizoj proklamas, ke ĝi temas nur pri homoj, ne por la plezuro mortigi sovaĝajn bestojn. Se estas infero kaj ĉi tiuj kapelanoj trafos tie, tiam ili vidos, kiel ili tre eraris.

Por mi, maljuniĝanta emerito, estis la bezono la okupo por libera tempo, kiu estas multe. Du plenkreskaj infanoj elmigris kun siaj familioj, ĉar en Pollando, regata de la postsolidarecaj politikaj fortoj, oferto por ili estis senlaboreco kaj malriĉeco. Ekloĝis en Nederlando kaj Irlando. Tie, ilia familia vivo sukcesis bone, do ili restis sen intenco reveni al Pollando. Kontakto kun ili malfortiĝis. Mi kaj mia edzino kredis en soleca maljuneco. Do one devis plenigi ĝin per io. Prizorgi pri sian sanon ne

sufiĉas. Multaj personoj en tia pozicio sidas en fotelo kaj cedas kaj kun la toksomanio rigardi tion, kio la televido al ili enpuŝas.

Por solecaj emerito, se li estus senokupa, minacas psika deprimio. Ne por mi! Mi estis aktiva dum mia tuta vivo. Kutime mankis al mi tempo por ĉio, kion mi volis fari. Nun, kiam mi ne povas labori, ĉar mia kondiĉo ne sufiĉas por la bezonata labornormo, mi serĉis plenigi mian liberan tempon. Krom viziti la proksimajn sovaĝajn vivejojn, mi okupiĝis pri legado de libroj, por tio iam mankis tempo. Mi ekvolis reatingi mia manko sciadoj fremdaj lingvoj. Mi metis Esperanton sur unua placo. Perfektigi ĝin kono por mi fariĝis mia ĉiutaga tasko. La angla lingvo ĉiam fortimigis min, ĉar laŭ mia imago por grandaj malfacilaĵoj, kaj eble mi trotaksis ilin? Mi decidis nun alfronti kun tiu lingva monstro, kiu supozeble ekregas la mondon. Venko super ĝi donus al mi senton de venka potenco. Estas certe, ke mi ne havos nek la bezonon nek la okazon konversacii en tiu lingvo. Sed ĝi utilos. La anglalingva Vikipedio estas la plej riĉa laŭ nombro da kaj amplekso de artikoloj, kaj mi intencas uzi ĝin.

Kiam la renkontaj homoj, en okaza interparolo, aŭdas pro kio mi fariĝas, ili starigas al mi la demandon: Por kio ĝi estas? Por maljuniĝanta viro? Ja ĝi estas nenecesa, ĉar ne plu laboras profesie aŭ por iu kariero. Mi forĵetas kun potenco tiajn sintenojn. Per miaj interesoj kaj okupoj, mi daŭrigas mian personan intelektan disvolviĝon. En tio mi sentas la senco de la lasta etapo de la viva vojo.

Jesień życia

Nie jest mi łatwo odpowiedzieć na pytanie, czy chce mi się coś robić i dlaczego. Jestem w wieku emeryckim. Mogłoby wydawać się, że emeryt na etapie życia nazywanym starością jest zainteresowany tylko wypoczynkiem i staraniami o zachowanie zdrowia. Niektórych, dorosłe i usamodzielnione

ich dzieci, wykorzystują do pomocy w wychowywaniu wnuków. Starzejący się emeryt ma świadomość, że wszedł w ostatni czas swojego życia, więc często biernie poddaje się losowi. A jak nie wierzy, że jeszcze może coś osiągnąć? To byłby najgorszy los – czekanie aż przyjdzie śmierć.

Gdy już nie ma zawodowej pracy, a dorosłe i samodzielne dzieci ze swoimi rodzinami daleko, to przez to jest dużo wolnego czasu. Można wykorzystać go dla lubianych i przyjemnych zajęć. Nadeszła dla mnie pora życia brzydko zwana starością. Nie każdemu dane doczekać jej, ale mnie się udało. Trzeba było ją przyjąć, bez radości, ale w zgodzie na nią. Zdrowie osłabło, ale jeszcze trochę jest. Sił fizycznych ubyło, to trzeba czuć granicę możliwości. Dawne aktywne życie pozostaje we wspomnieniach, a były to też wyjazdy na wędrowki po terenach pięknej, dzięki przyrodzie, często w Beskid Śląski. Nie poddaję się. W emeryckim życiu też trzeba znaleźć zajęcie dla zaspokojania pragnienia aktywności.

Żyję w mieście, średniej wielkości. Moja dzielnica jest skrajna, ale duża. Po wschodniej stronie osiedla bloków mieszkaniowych szeroka droga, wzdłuż niej dwutorowa linia tramwajowa, a za nią wertepy zarosnięte dziką trawą, chwastami, krzakami. Dalej górką. Sztuczna, bo to dawna hałda pogórnicza ze skalnych brył wydobytych z kopalni, teraz już zamkniętej, w której one zagradzały górnikom drogę do węglowego złoża. Hałda niby zagospodarowana, bo przed laty pokryto ją nawiezioną ziemią, obsadzono akacjami i krzewami rokitnika. Brzozy i osiki zasiał wiatr. W zagłębieniach powstały zastoiska z deszczowej wody, którą zatrzymuje nieprzesiākliwe skalne podłoże. Wyrósł jakby młody las a w nim obrośnięte szuwarami malutkie jeziorko – kałuże, raj dla żab.

Za górką podmokła dzika łąka z rzadko rosnącymi osikami. Gdyby iść dalej to trafiłoby się na niby staw otoczony szuwarami, zasiedlony przez dzikie kaczkę. Jeszcze dalej niewielki podmokły las – enklawa, z nędznym drzewostanem, osaczona osiedlowymi i przemysłowymi terenami. Przy lesie ani to staw, ani to jeziorko, bo to obszar stojącej wody w zapadlisku a jest ono skutkiem osiadania ziemi po dawnym wydobywaniu węgla przez dzisiaj nieczynną kopalnię. Szkoda górnicza? Nie, bo przyroda nie

dostaje od górnictwa odszkodowania. Czasem na brzegu tego zbiornika widywałem wędkarzy, a więc tam żyją ryby, a jeśli ryby to jest tam wodne życie. Wszystko to mogłoby być dobrym przykładem, jak człowiek swoją gospodarką niszczy naturalną przyrodę. Widok przygnębiający i mógłby służyć za przykład fatalnych skutków panowania człowieka nad poddaną mu Ziemią. Takie naturalne otoczenie mojego miejsca przeżywania starości nie było przyrodniczą atrakcją, ale jedynym wyjściem w tym położeniu było pogodzenie się z nim. W przeszłości na wyjazdach bardzo lubiłem wędrować po nizinnych i górskich terenach, gdzie dzika przyroda zachwycała mnie. To pragnienie tej przyjemności pchało mnie do wędrowek. Teraz trzeba było zgodzić się na oglądanie w okolicy natury zdewastowanej miejską gospodarką i szkodnictwem złych ludzi.

Sympatię do przyrody, bo nie chciałem nazywać tego uczucia miłością, miałem od młodości. Od młodości nabierałem też rosnącej niechęci, może nawet wrogości do ludzi. Moje młode lata upłynęły na wsi i tam widziałem podejście ludzi z ich gospodarstw do dzikiej przyrody. Pogląd wiejskiego chłopca, który dzisiaj chce być nazywany rolnikiem, był jednoznaczny – każda dzika roślina to chwast, a dzikie zwierzę to szkodnik. W miastach nie inaczej. Pies czy kot, utrzymywany dla rozrywki czy towarzysza, rzadko jest jak członek rodziny, częściej to jakby żywy ozdobny mebel, a gdy kłopotliwy, bo chory albo znudzony, to wypędzić w świat albo porzucić w lesie.

„Kocham zwierzęta!” – to powiedzenie, które często się słyszy. Dlaczego? Różne powody motywują ludzi do takiego powiedzenia. Najprościej można to rozumieć jako pokazywanie przyjaznego stosunku do zwierząt. Nie zawsze jest to prawdą. Odnoszenie się do zwierząt może być miarą oceny człowieka – czy jest on dobry, czy zły? Aby dodać sobie wartości, mówi ktoś, że kocha zwierzęta, ale kiedy nikt tego nie słyszy i nie widzi, to myśli i zachowuje się inaczej. Obojętność na los zwierząt nie jest jeszcze najgorszym złem, bo są wrogowie gotowi celowo im szkodzić i czerpać z tego przyjemność. Znałem myśliwego, który opowiadając o swoich przygodach łowieckich, nie tylko na polowaniach oficjalnych,

ale także podczas skrytego kłusowania, wspominał dla niego przyjemne emocje, jakie odczuwał, gdy naciskał spust fuzji wycelowanej w zająca lub sarnę i zabijał z satysfakcją. Co więcej, współczesne polowanie to ekskluzywna rozrywka. W pradawnych czasach ludzie pierwotni polowali, aby chronić się skórą zwierząt przed zimmem, a mięsem zaspokoić głód. Z czasem takiej potrzeby nie było, a polowania stały się rekreacyjnym przywilejem wyniosłych ludzi z wyższych sfer i władców. Dziś myśliwymi są również ludzie bogaci lub wysoko stojący w hierarchii społecznej ponad ludźmi zwanymi pracownikami, bo dzisiaj już nie nazywanymi robotnikami. Chociaż piąte przykazanie Boże napomina „nie zabijaj”, kapelani organizacji łowieckich głoszą, że dotyczy ono tylko ludzi, a nie przyjemności zabijania dzikich zwierząt. Jeśli istnieje piekło, a ci księża trafią tam, to niech zobaczą, jak bardzo się pomylili.

Dla mnie, starzejącego się emeryta, potrzebą było zajęcie dla wolnego czasu, którego jest dużo. Dwoje dorosłych dzieci ze swoimi rodzinami wyemigrowało, bo w Polsce rządzonej przez posolidarnościowe siły polityczne ofertą dla nich było bezrobocie i bieda. Osiedli w Holandii i Irlandii. Tam ich rodzinne życie powiodło się dobrze, więc pozostali bez zamiaru powrotu do Polski. Kontakt z nimi słabł. Ja i żona uwierzyliśmy w samotną starość. Trzeba było zatem czymś wypełnić ją. Troska o zdrowie nie wystarczy. Wiele osób w takim położeniu wysiaduje w fotelu i poddaje się nałogowi oglądania, co im telewizja wciska.

Parze samotnych emerytów, gdy byliby beczynni, grozi psychiczna depresja. Nie mnie! Przez całe życie byłem aktywny. Zwykle brakowało mi czasu na wszystko, czym chciałem się zajmować. Teraz gdy pracować nie mogę, bo kondycji za mało na wymaganą normę pracy, szukałem wypełnienia wolnego czasu. Poza odwiedzaniem pobliskich siedlisk dzikiej przyrody zająłem się czytaniem książek, na co kiedyś brakowało czasu. Zachciałem nadrobić mój brak znajomości języków obcych. Esperanto postawiłem na pierwszym miejscu. Doskonale jego znajomości stało się codziennym moim zadaniem. Język angielski zawsze odstraszał mnie, według mojego wyobrażenia wielkimi trudnościami, a może je

przeceniałem? Postanowiłem teraz zmierzyć się z tym lingwistycznym potworem, który podobno opanowuje świat. Pokonanie go dałoby mi poczucie zwycięskiej siły. Pewne jest, że nie będę miał ani potrzeby, ani okazji do rozmowy w tym języku. Pożytek z niego jednak będzie. Angielskojęzyczna Wikipedia jest najbogatsza w liczbę artykułów i ich objętość, a zamierzam korzystać z niej.

Gdy spotykani ludzie, w okazyjnej rozmowie, usłyszą, czym się zajmuję, to stawiają mi pytanie: a po co to? Po co to starzejącemu się człowiekowi? Przecież to niepotrzebne ani do pracy, bo już się nie pracuje zawodowo, ani do jakiegokolwiek kariery. Odrzucam z mocą takie postawy. Ja przez swoje zainteresowania i zajęcia ciągnę dalej swój osobisty intelektualny rozwój. W tym czuję sens ostatniego etapu życiowej drogi.

Rememoroj de najbarino

Mi rompis kun mia edzo post kiam li ekfrapis min. Mi simple diris, ke li foriru.

Mi restis kun tri infanoj kaj neniuj fontoj de enspezo. La plej aĝa filino havis kvin jarojn, kaj la knaboj tri kaj du. Ni loĝis en kamparo kaj sur malgranda tereno mi plantis terpomojn kaj iom da sekalo. Ni ankaŭ kultivis legomojn kaj florojn en nia ĝardeno. La plantoj bezonis sarki kaj akvumi, kaj akvon ni devis alporti de najbaro. Poste mi trovis laboron gardi arbojn en arbara arbokulturejo, kaj poste planti kaj zorgi pri arbora plantaĵaro en proksima arbarista inspektorejo. Zonja estis rezoluta knabino, kiu scipovis prizorgi siajn fratojn dum multaj horoj.

Aŭtune kaj vintre, ni iris al la arbaro por dehaki markitajn arbojn, por ke ni havu ion por bruligi en la forno.

Jaroj pasis, la infanoj kreskis, mi translokiĝis por labori en proksima urbo kaj mi pleniĝis de fiero, kiam mi aŭskultis la laŭdon de miaj najbaroj pri ekzempla konduto de miaj infanoj. Efektive, ili ne kutimis kaŭzi problemojn kaj petolojn kiel multaj siaj kunuloj, ili helpis en mastrumado, ankaŭ sur la kampo kaj ĝardeno. Mi ne volas fanfaroni, sed mi devas mencii, ke ili ĉiam estis ĉe la pinto de sia klaso laŭ lerneja progreso.

Sekvis tempo plenkreski kaj la filino fondis sian familion. Komence ŝi loĝis ĉe mi, poste translokiĝis al urbo malpli ol tridek kilometrojn for. Ŝi ankaŭ ekhavis filinon kaj du filojn. Ni vizitis ŝin sufiĉe regule, precipe la fratoj ŝatis iri al ŝi per skotero. Kiam ŝi malsaniĝis kaj ŝia edzo forlasis ŝin, ŝi translokiĝis al ni. La malsano montriĝis severa kaj kronika. Post

multaj semajnoj, poste monatoj da hospitalado, ŝi translokiĝis al la pli bona mondo. Mi denove restis kun tri malgrandaj infanoj. Ne tiel ĝentilaj kaj diligentaj kiel miaj, sed ĉiam inspirantaj esperon kaj emociion per siaj fojfoje surprizaj agoj. La lernejoj jaroj pasis pene, provoj motivigi miajn genepojn studi ne ĉiam alportis deziratajn rezultojn, kaj mi ja ne juniĝis. Poste naskiĝis pluaj nepoj. La pli junaj filoj ankaŭ fondis familiojn kaj iliaj infanoj kreskis.

Kiam mia unua pranepino naskiĝis kaj ŝia patrino devis reveni al laboro post akuŝferio, ŝi demandis min ĉu mi zorgus pri la malgrandulino dum la junaj gepatroj estas laborantaj.

Nun mi bicikladas ses kilometrojn ĉiutage por zorgi pri dujaraĝa Hania kaj mi revenas posttagmeze.

Mia najbarino demandas min, kial mi faras tion. Ĉu ne estus pli bone resti hejme kaj ripozi?

– Se vi vidus ŝian ridetantan vizaĝon, ŝiajn brakojn etenditajn por brakumo, vi ne demandus – mi respondas.

Wspomnienia sąsiadki

Z mężem rozstałam się po tym, jak podniósł na mnie rękę. Po prostu kazałam mu się wynosić.

Zostałam z trojgiem dzieci bez źródła utrzymania. Najstarsza córka miała pięć lat, a chłopcy trzy i dwa lata. Mieszkaliśmy na wsi i na niewielkim poletku sadziłam ziemniaki i trochę żyta. W ogródku uprawialiśmy warzywa i kwiaty. Rośliny wymagały pielienia i podlewania, a wodę trzeba było nosić od sąsiada. Później znalazłam pracę przy pielęgnacji drzewek w szkółce leśnej, a potem przy sadzeniu drzewek i utrzymaniu zasobów leśnych w pobliskim nadleśnictwie. Zosia była rezolutną dziewczynką i potrafiła przez wiele godzin opiekować się braćmi. Lata mijały, dzieci

rosły, przeniosłam się do pracy w mieście i rozpieła mnie duma, gdy od sąsiadów słuchałam pochwał wzorowego zachowania się moich pociech. Rzeczywiście nie zwykły rozrabiać i psocić jak wielu ich rówieśników, pomagały w pracach domowych, a także w polu i ogrodzie. Nie chcę się przechwalać, ale muszę wspomnieć, że zawsze lokowały się w czołówce klasowej pod względem postępów w nauce.

Jesienią i zimą chodziliśmy do lasu wycinać oznaczone drzewa, aby mieć czym palić w piecu.

Nadszedł czas dorastania i córka założyła rodzinę. Początkowo mieszkała ze mną, potem się wyprowadziła do miasteczka oddalonego o niespełna trzydzieści kilometrów. Również doczekała się córki i dwóch synów. Odwiedzaliśmy ją w miarę systematycznie, szczególnie bracia lubili pojechać do niej na skuterze. Kiedy zaczęła chorować i opuścił ją mąż, przeniosła się do nas. Choroba okazała się ciężka i przewlekła. Po wielu tygodniach, potem miesiącach pobytu w szpitalach przeniosła się do lepszego świata. Znowu zostałam z trójką małych dzieci. Już nie tak grzecznych i pilnych jak moje, ale zawsze budzących nadzieję i wzruszenie swoimi, czasem zaskakującymi poczynaniami. Mozolnie mijały lata szkolne, próby zmobilizowania wnuków do nauki nie zawsze przynosiły pożądane efekty, a i mnie przybywało lat. Przybyło mi też wnuków. Młodzi synowie też założyli rodziny i rosną ich dzieci.

Kiedy urodziła się pierwsza prawnuczka i jej mama musiała wrócić do pracy po urlopie macierzyńskim, zwróciła się do mnie z pytaniem, czy nie zajęłabym się małą w czasie, kiedy młodzi rodzice są w pracy.

Teraz jadę sobie codziennie na rowerze sześć kilometrów poopiekować się dwuletnią Hanią i wracam po południu.

Sąsiadka pyta mnie, po co mi to. Czy nie lepiej posiedzieć w domu i odpoczywać ?

– Gdybyś widziała jej uśmiechniętą buzię, jej wyciągnięte rączki aby się przytulić, nie pytałabyś – odpowiadam.

Kovrileto

Foje lin tedis io. Fakte, pli kaj pli ofte. Precipe kiam lia idealisma menso estis plenigita de dikaj gutoj da doloro ĉirkaŭ li. Kaj kiam li devis preni hidrosizinon por ne montri kiom la malbono de la mondo estis preter li. Pli ol unu fojon li volis nur ĉesi senti. Aŭ enŝlosi sin en alternativa realaĵo kaj neniam eliri.

Tiel estis ankaŭ tiutage. Marcel estis superfortita de tio, kio okazis ĉirkaŭ li. Ne helpis la novaĵservo, kiun li vespere spektis, kio eĉ pli konvinkis lin pri la jam ĉeestanta en lia koro konvinko, ke la mondo minacas kaj la vivo mem – trotaksita. Li esperis, ke almenaŭ dormo estos por li mildigo kaj li povos moviĝi en la feliĉegan malplenon de ne pensado. Li kaŝis sin sub la kovriloj, simbole protektante sin kontraŭ estado alirita per io ajn.

Subite li sentis tuŝon sur sia ŝultro. Delikatan sed firman.

– Venu kun mi.

La vortoj ŝajnis transdoni ĝuste la samajn signalojn kiel la maneto. Ili sonis milde, sed ili postlasis ion, kion neebulis preterpasi indiferente. Nur nun li decidis kontroli, kiu ĝenis lian pacon. Ĉe lia lito staris infano vestita per kapuĉo tiel forte tiritita super lia kapo, ke la vizaĝo ne estis videbla.

– Kion vi faras ĉi tie? – Nenio pli senca alvenis al lia kapo.

La knabo ne respondis. Li nur metis sian fingron al siaj lipoj, implicante ke ili ne povas havi konversacion. En la sama tempo, li tiris la manon de Marcel, devigante lin sekvi lin.

Kiam ili forlasis la ĉambron, la viro rimarkis, ke ili ne plu estas en lia loĝejo. Ili nun iris laŭ longa malluma koridoro, kaj nedifinebla brilo lumigis ilian vojon kelkajn paŝojn antaŭe. La knabo haltis.

– Vi antaŭe sciis la respondojn al ĉiuj demandoj, kiujn vi nun faras al vi. Vi povos rememori ilin. Mi lasas vin ĉi tie. Mi scias, ke vi havas multajn dubojn, sed memoru, ke vi povas malfermi nur unu pordon. Antaŭ ol rigardi en ĉambron, certigu tien, kien vi volas iri. Vi ne povos reiri. Vi ankaŭ ne povas vidi kio sekvas. Antaŭ ĉiu pordo, vi devas decidi ĉu vi volas preni vian ŝancon ĉi tie.

– Pri kio vi parolas? La vortoj estis venantaj al Marcel malrapide. – Atendu...

Li volis diri ion alian, sed trovis sin sola. Li rigardis la plej proksiman pordon kun la signo “Kial mi ne povas trovi min inter homoj?”. *Do tiel ĉi tio funkcias*, li pensis. *Ne, mi ne intencas malŝpari mian ŝancon kun la unua demando, kiu venas.*

Li haltis por respiriĝi. Vagi tra siaj pli kaj malpli raciaj duboj neniam estas facila, sed konscii, ke oni povas scii la respondon nur al unu demando, plenigas homon per nepriskribebla timo. Kaj kio okazos se li decidos ne serĉi ien? Ĉu li povos entute reveni al sia vivo aŭ ĉu li restos ĉi tie kun siaj demandoj por ĉiam?

Li iris al la sekva pordo. Ĉi tiu tamen ne estis kiel ĉiuj antaŭaj. Araneaĵoj pendis de la pordokadro, kaj la plakedo mem estis plejparte kovrita per tavolo de polvo. Kvankam li ne povis legi la surskribon, li sentis per sia tuta estaĵo, ke ĉi tiu estas la ĉambro, en kiun li volas rigardi. Li kaptis la manilon, penante malfermi la pordon. Malsukcese. Ili ne moviĝis. Kion li malbone faris? Li provis ankoraŭ kelkajn fojojn. Ankoraŭ nenio.

Rezignaciite, li apogis sin al la muro, fermis la okulojn kaj glitis sur la plankon, liaj pensoj plirapidiis. *Kial mi denove metas min en ĉi tiun situacion? Kial mi iras laŭ ĉi tiu stulta koridoro, al kiu iu infano venigis min? Kaj kial mi ne povas malfermi tiun stultan pordon? Ĉu iu ajn el miaj agoj entute havas ŝajnon de senco? Kial mi faras ĉion ĉi?*

Marcel denove sentis, ke la situacio superfortas lin. Ju pli li provis trovi respondojn al la demandoj, kiujn li faris al si, des pli li implikiĝis en la reto de dubo. Li sentis, ke li neniam plu eliros el ĝi. Tiam li aŭdis la nedubeblan sonon de pordo malfermiĝanta. Li malrapide ekstaris. Nun li povis vidi en la ĉambrom. Sur la planko sidis knabo, kiu li konis, en kapuĉo. La infano provis kunmeti pecetojn da ŝtofo por fari kovrileton por sia plej ŝatata ludilo. Malgraŭ la sufero sur lia vizaĝo kaj la neregebla tremado de liaj manoj, li metis sian tutan atenton kaj koron en ĉi tiun agadon.

Nun en la okuloj de Marcel aperis larmoj. La ondo da pensoj denove inundis lian menson. Kion li partoprenis, malrapide estis fariĝanta klara. Rememoroj revenis al li. Tiutage, li havis sian unuan batalon kun amiko. Kvankam li vere nur defendis ilian reciprokan amikinson, finfine, la tuta kulpigo pri ĉi tiu okazaĵo falis sur li. Hejme, li unue ricevis bonan batadon, kaj poste peza vualo de silento falis sur lin. Li devis reipensi sian konduton. Do li sidis en sia ĉambro, verŝante pliajn larmojn. La kovrileto por la urso laŭsupoze estis esprimo de ribelo kontraŭ kio okazis al li. Li volis ke almenaŭ pluŝa urso fartu bone en sia vivo. Li ankaŭ sciis, ke zorgi pri aliaj, precipe la plej malfortaj, estos lia instigo en la vivo.

En tiu momento, la pordo perforte fermiĝis, kaj apud Marcel staris la infano, kiun li estis antaŭ pluraj jaroj.

– Nun vi scias – li diris per apenaŭ aŭdebla flustro. – Ne forgesu pri tio.

El la pola tradukis Jolanta Chrustowicz

Kołderka

Czasami miał dość. A właściwie – coraz częściej. Zwłaszcza wtedy, gdy do jego idealistycznego umysłu wpadały gęste krople obecnego wszędzie wokół bólu. I gdy musiał brać hydroksyzynę, aby nie dać po sobie poznać, jak bardzo przerastało go zło świata. Niejednokrotnie chciał po prostu przestać czuć. Albo zamknąć się na klucz w alternatywnej rzeczywistości i nigdy stamtąd nie wychodzić.

Tak było też tamtego dnia. Marcel był przytłoczony tym, co działo się wokół niego. Nie pomógł obejrzany wieczorem serwis informacyjny, który jeszcze bardziej utwierdził go w i tak obecnym już w jego sercu przekonaniu, że świat jest zagrażający, a samo życie – przereklamowane. Miał nadzieję, że chociaż sen stanie się dla niego ukojeniem i będzie mógł przenieść się w błogą pustkę niemyślenia. Cały schował się pod kołdrę, symbolicznie chroniąc się w ten sposób przed dostępem do siebie czegokolwiek.

Nagle poczuł na swoim ramieniu czyjś dotyk. Delikatny, ale stanowczy.
– Chodź ze mną.

Słowa zdawały się przekazywać dokładnie te same sygnały, co mała dłoń. Brzmiały łagodnie, lecz pozostawiały w sobie coś, obok czego nie można było prześlizgnąć się obojętnie. Dopiero teraz zdecydował się sprawdzić, kto zaburzał mu spokój. Przy jego łóżku stało dziecko ubrane w bluzę z kapturem, który był tak mocno nasunięty na głowę, że nie dało się zobaczyć twarzy.

– Co ty tu robisz? – Nic bardziej sensownego nie przyszło mu do głowy.

Chłopiec nie odpowiedział. Położył tylko palec na ustach, sugerując, że nie mogą prowadzić rozmowy. Jednocześnie pociągnął Marcela za rękę, zmuszając go do pójścia za nim.

Kiedy wyszli z pokoju, mężczyzna zorientował się, że nie byli już w jego mieszkaniu. Szli teraz długim, ciemnym korytarzem, a bliżej nieokreślona poświata oświetlała im drogę na kilka kroków wprzód. Chłopiec zatrzymał się.

– Kiedyś znalazłeś odpowiedzi na wszystkie pytania, które teraz sobie zadajesz. Będziesz mógł je sobie przypomnieć. Zostawiam cię tutaj. Wiem, że masz mnóstwo wątpliwości, ale pamiętaj, że możesz otworzyć tylko jedne drzwi. Przed zajrzeniem do pokoju upewnij się, że właśnie tam chcesz wejść. Nie będziesz mógł się cofnąć. Nie możesz też zobaczyć, co jest dalej. Przed każdymi drzwiami musisz podjąć więc decyzję, czy właśnie tutaj chcesz skorzystać ze swojej szansy.

– O czym ty mówisz? – Słowa docierały do Marcela w zwolnionym tempie. – Zaczekaj...

Chciał powiedzieć coś jeszcze, ale zorientował się, że został sam. Spojrzał na najbliższe drzwi z tabliczką „Dlaczego nie potrafię odnaleźć się wśród ludzi?”. *A więc tak to działa*, pomyślał. *Nie, nie będę marnował swojej szansy na pierwsze z brzegu pytanie.*

Zatrzymał się, żeby złapać oddech. Wędrówka przez swoje mniej i bardziej racjonalne wątpliwości nigdy nie należy do prostych, ale świadomość, że można poznać odpowiedź na tylko jedno pytanie, napawa lękiem nie do opisania. A co, jeżeli nie zdecyduje się zajrzeć nigdzie? Czy w ogóle będzie mógł wrócić jeszcze do swojego życia, czy pozostanie tutaj ze swoimi pytaniami już na zawsze?

Podszedł do kolejnych drzwi. Te jednak nie przypominały wszystkich poprzednich. Z framugi zwisały pajęczyny, a samą tabliczkę w znacznej mierze pokrywała warstwa kurzu. Choć nie mógł odczytać napisu, czuł całym sobą, że właśnie do tego pokoju chciał zajrzeć. Chwycił za klamkę, starając się otworzyć drzwi. Bezskutecznie. Ani drgnęły. Co robił nie tak? Próbował jeszcze kilkukrotnie. Nadal nic.

Zrezygnowany oparł się o ścianę, przymknął oczy i osunął się na podłogę, a myśli w jego głowie przyspieszyły. *Dlaczego znowu stawiam siebie w tej sytuacji? Po co chodzę po tym durnym korytarzu, na który przyprowadził mnie jakiś dzieciak? I dlaczego nie mogę otworzyć tych głupich drzwi? Czy jakiegokolwiek moje działanie ma w ogóle chociaż pozory sensu? Po co ja to wszystko robię?*

Marcel po raz kolejny czuł, że sytuacja go przerastała. Im bardziej starał się znaleźć odpowiedzi na pytania, które sobie zadawał, tym silniej

wikłał się w sieć wątpliwości. Miał wrażenie, że już nigdy się z niej nie wypłacie. Wtedy usłyszał charakterystyczny dźwięk otwierających się drzwi. Podniósł się powoli. Teraz już mógł zajrzeć do pokoju. Na podłodze siedział znany mu chłopiec w bluzie z kapturem. Usiłował połączyć ze sobą skrawki materiału, żeby stworzyć z nich kołderkę dla swojej ulubionej zabawki. Mimo widocznego na jego twarzy cierpienia i niemożliwego do opanowania drżenia rąk wkładał w tę czynność całą swoją uwagę i serce.

Teraz to w oczach Marcela pojawiły się łzy. Znowu załała go fala myśli. Powoli zaczynało do niego docierać, w czym uczestniczył. Wracaly do niego coraz wyraźniejsze wspomnienia. Tamtego dnia po raz pierwszy pobił się z kolegą. Chociaż tak naprawdę stanął tylko w obronie ich wspólnej koleżanki, ostatecznie cała wina za ten incydent spadła na niego. W domu najpierw dostał porządne lanie, a potem opadła na niego ciężka zasłona milczenia. Miał przemyśleć swoje zachowanie. Siedział więc w pokoju, wylewając kolejne łzy. Kołderka dla misia miała być wyrazem buntu przeciwko temu, co go spotkało. Pragnął, żeby chociaż pluszak poczuł się w swoim życiu dobrze. Wiedział już też, że dbanie o innych, zwłaszcza tych najsłabszych, będzie jego życiową motywacją.

W tym momencie drzwi gwałtownie zatrzęsły się, a u boku Marcela stanęło dziecko, którym był kilkanaście lat temu.

– Teraz już wiesz – powiedziało ledwie słyszalnym szeptem. – Nie zapominaj o tym.

Helpantoj

Ŝi sidis kun la patrino kaj parolis pri estonteco. La situacio estis malfacila: la mono mankis, kaj ŝi volis post unu jaro komenci studadon kaj disvolvi siajn pasiojn. Tio ligiĝas kun kostoj de la loĝado, kaŭcio, alveturado kaj manĝado – do de la simpla vivo. Ŝi ne sciis, ĉu kromlaboro de la gepatroj kaj ŝia – dumferia – helpo solvi la problemon.

La patrino sentis grandan aflikton al si mem, ke manko de la mono limigas la filinon. Tial ŝi volis batali. Kaj la estonta studentino simple timis la obstaklojn, kiujn ŝi devus trapasi, tamen de la alia flanko la obstino ne permesadis al ŝi rezigni. En la salono ekregis la silento, nur en la fono estis aŭdebla gutanta de la krano akvo. La patrino kaj la filino ekdronis en siaj pensoj. Tie luktis armeo da plenumiĝo, deziroj, revoj, kun la armeo da neeblecoj, obstakloj kaj manko de la memfido.

Al la sidanta duopo aliĝis la tria nekonata gasto, kiu estis vestita same kiel la estonta studentino, li eĉ prenis la saman pozicion, kun unu kruro subigita sub si. Tamen – kontraŭe al la estonta verkistino – li videbligis trankvilon kaj memfidon. Li trinketis teon kaj manĝetis biskviton antaŭe trempitan en la teo. Li ŝajnis interesita pri la interparolo de la virinoj, tamen tute ne turmentita per iliaj timoj – kvazaŭ ili estus por li signifaj. Kun determino li rigardis la estontan studentinon kaj aŭskultis.

La junulino observis la novveninton, en kiu ŝi ekvidis pli certecan, pli motivigitan kaj pli agpretan version de si mem. Tio kaŭzis, ke ŝi eksentis alfluon de la forto kaj certecon, ke ŝi sukcesos trovi rimedojn por trapasi la obstaklojn kaj superi la timojn. La determino en la okuloj de la gasto

rememorigis al ŝi, ke ŝi ja multon scipovas kaj kiom multe dank' al tio ŝi povas atingi.

Post pripenso ŝi laŭte diris, ke ne valoras antaŭĉagreniĝi – ja la prezoj de loĝado povas ŝanĝiĝi, kaj ŝi mem povas labori ankaŭ dum la studjaro, ne nur dum ferioj.

La alternativa versio de la estonta studentino aldonis al ŝi la memfidon kaj nun kun aprobo kapjesis, plu trinketante la teon.

*

Ĉi-vespere la junulino eksidis ĉe la komputilo kaj komencis trarigardadi informojn pri organizataj literaturaj konkursoj. Ŝi tre ŝatis verki, tamen ne kredis siajn fortojn kaj simple blokiĝis. Ĉiam kiam ŝi komencadis krei iun verkon, ŝi sentis nekontenton pri si. Ŝi starigadis al si la demandojn: Kion mi volas atingi? Kiu mi estas? Ĉu iun interesas miaj poeziaĵoj?

Super ŝia kapo aperadis kvazaŭ nubo de duboj. Eĉ se aperis iuj signoj de la memfido, de tiu nubo kvazaŭ tondro faladis plua necerteco, kiu subpremadis kaj malkuraĝigis ŝin.

Post unu horo ŝi devis ripozi de ĉiam pli multaj pensoj, ŝi do turnis la kapon al fenestro kaj ŝi rimarkis preterrapidantan ombron. Sidanta sur la lito amikino atente rigardis ŝin. En la manoj ŝi havis paperon kaj skribilon.

Tra la kapo de la estonta studentino ekfluis rememoroj, kiam ŝi donadis al sia amikino por tralegi siajn unuajn versojn. Kaj ŝi ĉiam laŭdis ilin kaj diris, ke ŝi atendas la plujajn kaj ke la aŭtorino havas la talenton. Ŝi ĉiam donadis la apogon kaj ankaŭ la certecon, ke almenaŭ unu persono legos ŝiajn poeziaĵojn. Tiuj momentoj instigis la venontan verkistinon sendi siajn verkojn almenaŭ al unu konkurso.

En komputila dosiero ŝi trovis malnovajn versojn, kiujn ŝi iomete modifis, ĉar ĉesis plaĉi al ŝi. Kaj jam pretis sendi ilin, kiam denove super ŝia kapo aperis malhela nubo, tondrante per akra memkritiko. En tiu momento sur ŝia ŝultro metiĝis la mano de la amikino. Ŝi denove penetris

per la okuloj la estontan verkistinon, kvazaŭ senvorte ŝi volus transdoni al ŝi la forton kaj apogon. La junulino redonis la rigardon kaj en tiu momento aliĝilo simple sendiĝis.

Estis malfrua nokto kiam ŝi vekigis. Ĉe la skribotablo sidis ŝia alternativa versio kun la amikino, komune trinkantaj teon kaj inter ili kuŝis la karto kun la skribilo. La venonta studentino (verkistino) sciis, de kio ŝi devas komenci.

Z esperanta tŭmacyła Grażyna Barszczewska-Banel

Pomocnicy

Siedziela z mamą i rozmawiała o przyszłości. Sytuacja była trudna: pieniędzy im brakowało, a ona chciała iść za rok na studia i rozwijać swoje pasje, co wiązało się z kosztami mieszkania, kaucji, dojazdu i jedzenia – zwyczajnego życia.

Nie wiedziała, czy dodatkowa praca rodziców – i jej wakacyjna – pomoże uporać się z tym problemem.

Matka czuła ogromny żal do samej siebie, że brak pieniędzy ograniczał córkę, dlatego chciała walczyć. Natomiast przyszła studentka zwyczajnie bała się przeszkód, które musiałaby pokonać, ale z drugiej strony upór nie pozwalał jej odpuścić.

W salonie nastąpiła cisza, jedynie w tle było słycać kapiący kran. Mama i córka pograżyły się w swoich myślach, gdzie toczyła się walka pomiędzy armią spełnienia, pragnień, marzeń a armią niemożności, przeszkód i brakiem wiary.

Do dwójki siedzących przyłączył się trzeci nieznamy gość, który ubrany był jak sama przyszła studentka, nawet przyjął tę samą pozę, z jedną nogą podwiniętą pod siebie. Jednak – odwrotnie do przyszłej

pisarki – emanował spokojem i pewnością siebie. Popijał sobie herbatę i zagryzał herbatnikiem, wcześniej w niej zamoczonym. Wydawał się zainteresowany rozmową kobiet, ale też nieprzejęty ich obawami – jakby były dla niego błahe. Patrzył z determinacją na przyszłą studentkę i słuchał.

Dziewczyna przyglądała się nowo przybyłemu, w którym ujrzała pewniejszą, zmotywowaną i chętną do działania wersję samej siebie.

To sprawiło, że poczuła przyływ siły i pewność, iż jest w stanie poradzić sobie z przeciwnościami i pokonać swoje obawy. Zdeterminowanie w oczach gościa przypominało jej o tym, jak sama wiele potrafi i ile dzięki temu może osiągnąć.

Po chwili zastanowienia rzuciła na głos, że nie ma się co przejmować na zapas – w końcu ceny mieszkań mogą się zmienić, a ona sama może pracować w ciągu roku szkolnego, a nie tylko w wakacje.

Alternatywna wersja przyszłej studentki dodawała jej wiary w siebie i teraz z uznaniem kiwała głową, dalej sącząc herbatę.

*

Tego samego wieczoru dziewczyna usiadła przed komputerem i zaczęła przeglądać organizowane konkursy literackie. Bardzo lubiła pisać, lecz nie wierzyła w siebie, przez co się po prostu blokowała. Zawsze, gdy zabierała się za jakiś utwór, czuła niezadowolenie z siebie – zadawała sobie pytania, co tak naprawdę chce osiągnąć, kim sama jest i czy kogoś jej poezja w ogóle zainteresuje.

Nad jej głową pojawiała się jakby chmura wątpliwości, nawet jeżeli miała przebłyski wiary, z owego obłoku, jak grom, spadało kolejne słowo niepewności, które ją zwyczajnie przygniatało i demotywoowało.

Po godzinie potrzebowała odpocząć od nawarstwiających się myśli, więc obróciła głowę w stronę okna i kątem oka zauważyła przemykający cień. Na łóżku siedziała jej przyjaciółka i wpatrywała się w nią, trzymała w ręku papier wraz z piórem.

Przyszłej studentce do głowy przyływały wspomnienia, jak to dawała przyjaciółce swoje pierwsze wiersze do przeczytania. A ona zawsze je chwaliła, mówiła, że czeka na kolejne i że ma talent. Była dla niej wsparciem, ale też pewnością, że chociaż jedna osoba będzie czytać jej wiersze. Te chwile przekonały przyszłą pisarkę do wysłania prac choć na jeden konkurs.

Z pliku na komputerze odnalazła starsze wiersze, które lekko zmodyfikowała, ponieważ po czasie przestały jej się podobać.

I była już gotowa je wysłać, lecz znowu ciemna chmura pojawiła się nad głową, trzaskając piorunami ostrej samokrytyki.

W tym momencie na jej ramieniu spoczęła ręka przyjaciółki. Znowu wbijała swój wzrok w przyszłą pisarkę, jakby niewerbalnie chciała przekazać siłę oraz wsparcie.

Dziewczyna oddała spojrzenie i w tym samym czasie zgłoszenie się po prostu wyszło.

Była późna noc, gdy się obudziła. Przy biurku siedziała jej alternatywna wersja wraz z przyjaciółką, wspólnie popijając herbatę, a pomiędzy nimi leżała kartka z piórem. Przyszła studentka (pisarka) wiedziała, od czego powinna zacząć.

Skatolo

La nokto estis malbona. Fakte, jam de kelkaj semajnoj, de kelkaj monatoj tiaj estis miaj noktoj. Kiam finfine mi sukcesis endormiĝi, mi nur inkubsonĝis. Tiuj inkubsonĝoj estis strangaj, plej ofte neraciaj, sen fino. Mi ege turmentiĝis provante klarigi iliajn enigmojn kaj kiam ŝajnis al mi, ke fine mi trovis solvon, mi vekigis kaj baldaŭ aperis plia problemo. Normale, ke mi estis ŝvitinundita. Tiel la dormo ne alportis al mi eĉ ombron da malpeziĝo rilate al la ĉiutageco, kiu tute ne estis pli amika. Male, mia vivo estis daŭra koŝmaro.

Vekis min la telefona vekhorloĝo. Post la tria dormeto mi ellitiĝis kaj iris en la kuirejon por trinki akvon. Revenante mi eksentis strangaĵon. Ion tute nedifineblan, sed samtempe realan kaj aparte maltrankviligan. Mi kapablis nek nomi tion, nek pli bone priskribi ĝin, sed evidente, io ne estis en ordo.

Mi surmetis okulvitrojn kaj mi iom promenis tra mia loĝejo. La stranga sento ne malaperis, male, ĝi plifortiĝis. Post longa momento mi rimarkis ĝian kialon.

En la salono, precize meze de la tablo, kuŝis skatolo. Laŭokule ĝi aspektis kiel regula kubo kies lateroj estis proksimume tridek, eble kvardek centimetroj longaj. Ĝi estis envolvita en eleganta, nigra ornampapero kaj plie, ĉirkaŭligita per larĝa velura rubando, kiu supre finiĝis per granda, profesie nodita kokardo.

Per kia miraklo tiu aĵo troviĝis en mia loĝejo? Mi ne havis eĉ plej malgrandan ideon. Kiam hieraŭ mi enlitiĝis, certe nenio troviĝis sur la

tablo. Instinkte mi kontrolis la serurojn de la enirpordo; ĉiuj tri estis ŝlositaj interne kaj ĉiuj tri posedis mekanismon malebligantan ilian malfermon de ekstere. Ĉiujn mi ŝanĝis la pasintan semajnon.

Antaŭ nelonge mia ĉefa firmao bankrotis, malgraŭ persistaj streboj. Tiam mia edzino pakis siajn aferojn kaj foriris. De unu tago al alia. Senvorte. Antaŭ kelkaj tagoj evidentis al mi, ke ŝi havis amanton. Povus esti amuze, kvankam eksciante la fakton mi tute ne emis ridi, ĉar tiu amanto estis neniu alia ol mia kunlaboranto en alia entrepreno.

Tiel, ĉion, kion mi konstruis dum mia tuta vivo, en unu momento disigis en polvon. Antaŭ longe, mi tute ne memoras kie, mi legis, ke la kanguruinoj, sian tutan maturan vivon, aŭ okupiĝas pri la edukado de la idoj, aŭ gravediĝas. Ne logis min la sorto de ia viva aŭtomato celanta nur plilongigi la specion nek por mi, nek por miaj proksimuloj.

En mia familio estis neimageble ne finstudi en bona universitato. Mi lernis intense, ĉar unuflanke, mi deziris studi kiel eble plej multe, aliflanke, mi deziris ne elrevigi miajn gepatrojn. Tiel, en la komenco, mi dediĉis multajn horojn da diligenta studado por sukcese trapasi la aliran ekzamenon en la elrevita branĉo kaj poste kelkajn jarojn al la plej malfacilaj studoj. Dum miaj kolegoj pilkoludis, bierumis kaj renkontiĝis kun knabinoj, mi katenigis min por prepari la postajn ekzamenojn.

Mian finstudadon kronis la diplomo kun distingo. Tamen mi ne deziris iĝi „kompania rato”*. Mi decidis starigi sendependan aferon. Tio ne estis simpla. Kiam finfine naskiĝis en mi ideo, ĝi rivelis sin nerealigebla. La sekva ideo spertis la saman sorton, same kiel ankaŭ la posta.

Jam en la liceo mi enamiĝis pasie al belega knabino. Bedaŭrinde mia feliĉo ne daŭris longe, ĉar baldaŭ ŝi forlasis min por la filo de la riĉa najbaro. Male al mi, tiu ĉi povis ne nur aĉeti ŝikajn, markohavajn vestaĵojn kaj donacojn; li ankaŭ ricevis de sia patro aŭton kaj poŝmonon proksiman al averaĝa laborista salajro, kiu ebligis al li inviti ŝin laŭvole al iu ajn loko.

* „kompania rato” estas dungito de kompanio, kiu senfine konkuras kun aliaj dungitoj kaj kies unua celo estas profesia sukceso kaj pliriĉiĝo. Oni komparas tiajn homojn kun ratoj.

En mia lasta renkontiĝo, ŝi riproĉis al mi tiun „bazan” diferencon inter li kaj mi. Tiam mi promesis al mi ĉiam fari ĉion por neniam ĉagreniĝi pro la mono.

Post multaj jaroj mi sukcesis starigi kelkajn komercojn en diversaj branĉoj. Mi fariĝis riĉulo. Krome, mi akiris miajn posedaĵojn propraforte kaj dank’ al multaj rezignoj. Denove aliaj homoj bierumis sidante antaŭ la televidilo, legadis kaj feriadis, dum mi laboradis.

Fakte, mi ne sufiĉe atentis pri Olga, mia eksterordinara edzino, kun kiu mi konatiĝis antaŭ kelkaj jaroj kaj al kiu mi freneze enamiĝis. Tamen ŝajnis al mi, ke ne eblas agi alimaniere. Mi promesis al mi, ke baldaŭ mi dediĉos pli da tempo al mia familio. Evidentas, ke viro devas certigi la vivrimedojn al sia familio kaj laŭeble plej bonan vivtenon. Plie, dank’ al la rezultoj de mia laboro, ni ja havis sufiĉe bonan vivnivelon. Plie, sen kalkuli mian efikan laboron, ni havis neniun hipotekon, neniun bankopruntan.

Mi ekrigardis al la surprizo kuŝanta sur la tablo. Mi pripensis, kion mi faru per ĝi. Nelge okazis, ke iu virino, suspektante nenion, malfermis misteran pakaĵon. Tiu eksplodis en ŝiaj manoj kaj vundis la ĉeestantajn loĝantojn, interalie la gefilojn de la virino : la sepjaran filinon kaj la dujaran filon. La patrino perdis manon kaj luktis kontraŭ la perdo de sia vido. Tamen, aliflanke, ĉio jam indiferentis al mi. Certe mi ne venigos la krimbrigadon pro ia simpla skatolo. Samtempe, pli aŭ malpli frue, mi devos decidi ion pri ĝi. Mi decidis malfermi ĝin.

Mi malligis la kokardon, mi singarde demetis la paperon. La skatolo el ligno estis nigre farbita. Ĝia kovrilo estis terure peza. Kvazaŭ io retenus ĝin interne. Mi iris kuirejen, prenis tranĉilon. Mi provis delevi la kovrilon. Ĝi rezistis. Estis malfacile. Nur post deko da provoj mi sukcesis.

Mi rigardis la internon. La skatolo estis malplena. En la fundo troviĝis nur koverto. Mi elprenis kaj pririgardis ĝin atente. Ĝi estis tre bela. Tute nigra, farita el velursimila papero. Iu tre sekure fiksitis ĝian enhavon per gluo. Post kiam finfine mi sukcesis malfermi la koverton, mi eltiris ĝian entenon, duoble falditan folion. Ĝi estis blanka. Mi

malfaldis ĝin. Meze de la surfaco, per grandaj, elegantaj presliteroj estis skribitaj du vortoj:

„l u d o f i n i ĝ i s”

*

Laŭ la kuracisto, probable li mortis en dormo. Apopleksio. Nekuracebla diabeto, altnivela ĥolesterolo, plie, alkoholaĵoj kaj cigaredoj, ofte dormigaj medikametoj. Kaj streso. Pli kaj pli da streso. Pro intensaj emocioj ateroskleroza plato rompiĝis kaj blokis la sangocirkuladon en la cerba regiono, kiu regas la esencajn korpofunkciojn.

El la pola tradukis Ewa Grochowska

Pudełko

Nie była to dobra noc. Jak zresztą wszystkie od dobrych paru tygodni, a w zasadzie to miesięcy. Gdy wreszcie udało się zasnąć, śniły mi się wyłącznie koszmary. Same dziwaczne historie – w większości irracjonalne, bez zakończenia. Strasznie męczyłem się próbując rozwikłać zagadki, które się w nich pojawiały – gdy wydawało się, że wreszcie znalazłem rozwiązanie, przebudzałem się, a następnie pojawiał się kolejny problem. Nic dziwnego, że byłem zlany potem. Takim sposobem sen nie dał mi nawet cienia ulgi od codzienności, która wcale nie była bardziej przyjazna. Przeciwnie. Moje życie to dopiero był koszmar.

Obudził mnie budzik w telefonie. Po trzeciej drzemce wstałem i poszedłem do kuchni napić się wody. Gdy wracałem, poczułem coś dziwnego. Coś zupełnie nieokreślonego, ale jednocześnie całkowicie realnego

i jakoś wyjątkowo niepokojącego. Nie potrafiłem tego ani nazwać, ani bliżej określić, ale wyraźnie naruszony został jakiś porządek.

Założyłem okulary i przeszedłem się kilka razy po mieszkaniu. Wrażenie nie tylko, że nie znikło, ale nasiliło się. Po dłuższej chwili zauważyłem jego przyczynę.

W salonie, dokładnie na środku stołu, leżało pudełko. Na oko wyglądało na regularny sześcian o boku jakieś trzydzieści, może czterdzieści centymetrów. Owinięte było eleganckim, czarnym papierem ozdobnym, a do tego obwiązane szeroką, aksamitną wstążką udekorowaną na wierzchu ogromną, fachowo zawiązaną kokardą.

Jakim cudem to coś znalazło się w moim mieszkaniu? Nie miałem najmniejszego pojęcia. Kiedy wczoraj kładłem się spać, na stole na pewno nie było niczego. Instynktownie sprawdziłem zamki od drzwi wejściowych – wszystkie trzy były zamknięte od wewnątrz i wszystkie trzy wyposażone były w mechanizm uniemożliwiający ich otwarcie od zewnątrz. Wymieniłem je wszystkie w ubiegłym tygodniu.

Moja główna firma pomimo usilnych wysiłków niedawno zbankrutowała. Wtedy żona spakowała się i odeszła. Z dnia na dzień. Bez słowa. Kilka dni temu okazało się, że od wielu lat miała kochanka. Najśmieszniejsze, choć nie było mi do śmiechu, jak się o tym dowiedziałem, że był nim nie kto inny tylko mój wspólnik z drugiej spółki.

W taki oto sposób coś, co budowałem przez całe swoje życie, w jednej chwili obróciło się w pył. Dawno temu, kompletnie nie pamiętam już gdzie, przeczytałem, że kangurzyce całe swoje dorosłe życie albo zajmują się wychowywaniem małych kangurzątek, albo zachodzą w ciążę. Nie chciałem losu automatu do przedłużania gatunku ani dla siebie, ani dla nikogo z moich bliskich.

W mojej rodzinie nie wyobrażano sobie, aby nie skończyć studiów na dobrej uczelni. Bardzo się starałem, bo z jednej strony zależało mi na tym, aby możliwie wiele się nauczyć, z drugiej nie chciałem zawieść swoich rodziców. Tak więc najpierw były godziny pilnej nauki, aby dostać się na wymarzony kierunek, później kilka lat ekstremalnie trudnych studiów.

Koledzy w tym czasie grali w piłkę, pili piwo i spotykali się z dziewczynami, a ja zakuwałem do kolejnych egzaminów.

Po zakończeniu studiów nie chciałem zostać korposzczurem i choć edukację zakończyłem dyplomem z wyróżnieniem, zdecydowałem się na otwarcie czegoś swojego. Nie było to jednak proste. Gdy wreszcie pojawił się pomysł, w realizacji okazał się niewypałem. Kolejny podzielił losy poprzedniego, podobnie jak i następny.

Jeszcze w liceum zakochałem się bez pamięci w przepięknej dziewczynie. Niestety moje szczęście nie trwało długo, bowiem po niedługim czasie rzuciła mnie dla syna bogatego sąsiada. Jego, w przeciwieństwie do mnie, stać było nie tylko na markowe ciuchy i prezenty – od ojca dostał samochód, a kieszonkowe w wysokości zbliżonej do średniej pensji pozwalało mu zapraszać ją na randki praktycznie w dowolne miejsce. Zresztą sama wygarnęła mi podczas ostatniego naszego spotkania, że to jest podstawowa różnica pomiędzy nami. Wtedy obiecałem sobie, że zrobię wszystko, aby już nigdy nie martwić się o pieniądze.

Po wielu latach udało się założyć kilka różnych biznesów w kilku różnych branżach. Stałem się człowiekiem zamożnym, a do wszystkiego doszedłem własnymi siłami i wyrzeczeniami. Znowu inni pili piwo siedząc przed telewizorem, czytali książki i jeździli na wakacje, ja w tym czasie pracowałem.

Faktycznie zaniedbywałem Olgę – moją cudowną żonę, którą poznałem kilka lat wcześniej i znowu szaleńczo się zakochałem – ale wydawało mi się, że nie ma innego wyjścia. Obiecywałem sobie, że już całkiem niedługo więcej czasu będę poświęcał rodzinie. Przecież to facet powinien zapewnić byt rodzinie i to w miarę możliwości jak najlepszy byt. Tym bardziej że dzięki efektom mojej pracy żyliśmy na całkiem znośnym poziomie. Do tego, nie licząc hipoteki, bez kredytów.

Popatrzyłem na leżącą na stole niespodziankę. Zastanawiałem się co mam zrobić. Całkiem niedawno przecież zdarzyła się historia, że nic nie podejrzewająca kobieta otworzyła tajemniczą paczkę – przesyłka eksplodowała jej w rękach i raniła przebywających w pomieszczeniu lokatorów

– w tym dzieci kobiety: 7-letnią córkę i 2-letniego syna. Cała trójka trafiła do szpitala. Matka straciła dłoń, walczyła o zachowanie wzroku. Z drugiej strony było mi już wszystko jedno. Nie będę przecież do jakiegoś pudełka wzywał patrolu saperskiego. A jednocześnie prędzej czy później coś będę musiał z nim zrobić. Postanowiłem je otworzyć.

Rozwiązałem kokardę, ostrożnie zdjąłem papier. Pudełko okazało się drewnianą skrzyneczką pomalowaną na czarno, wieko było przerażająco ciężkie. Zupełnie jakby coś albo ktoś przytrzymało je od środka. Poszedłem do kuchni po nóż. Próbowałem je podważyć. Nie było to proste. Dopiero po kilkunastu próbach udało się je otworzyć.

Zajrzałem do środka. Pudełko było puste. Jedynie na dnie znajdowała się koperta. Wyjąłem ją i obejrzałem dokładnie. Była bardzo ładna. Cała czarna, wykonana z papieru, który w dotyku przypominał aksamit. Ktoś bardzo dobrze zabezpieczył jej zawartość – koperta była bardzo starannie zaklejona. Kiedy wreszcie znalazłem sposób i otworzyłem ją, ze środka wyjąłem złożoną na czworo kartkę. Kartka była biała. Rozprostowałem ją. Na środku, dużymi, drukowanymi literami, elegancką czcionką, napisane były dwa słowa:

„l u d o f i n i ĝ i s”*

*

Zdaniem lekarza umarł najprawdopodobniej we śnie. Udar. Nieleczona cukrzyca, wysoki cholesterol, do tego alkohol i papierosy, często środki nasenne. No i jeszcze stres. Coraz więcej stresu. Blaszką miażdżycową na skutek intensywnych emocji oderwała się i zablokowała naczynie w mózgu – trafiło na to, które odżywiało obszar odpowiedzialny za podstawowe funkcje życiowe.

* z języka esperanto w tłumaczeniu na język polski oznacza: gra skończona.

Vivomotivaĵoj aŭ por kio mi tion ĉion faras?

Vivomotivaĵoj aŭ por kio mi tion ĉion faras? – tio estas demando, kiun mi starigas al mi de iu tempo.

Mi estas fondintino de la lernejo de la franca kaj itala lingvoj, Invenzia – la franca kaj itala lingvoj aktive, tamen antaŭ kiam mi kreis tion lokon, mi pripensadis multoble la sencon de miaj agadoj kaj tion, kio min vere instigas. La respondo al ĉi-tiu demando troviĝas en la historio de mia vivo, kiu destinis al mi nekutime inspiran vojstrekon.

Kiel vivi la plenan vivon, malkovri novajn personojn, ne perdi gustosenton de vivo – tio estas demandoj, kiujn mi multoble starigas al mi, kiam mi penis kompreni la sencon de mia agado. Ĉiun tagon mi strebas enporti ĝojon en la vivon de miaj kursanoj per tio, ke mi helpas al ili retrovi vivomotivaĵon, celon, kaj iufoje perditan sencon kaj fidon. Per mia laboro mi deziras doni pli – pli da kompreno, akcepto kaj inspiro.

Ĉio komencis de la decido, kiun mi faris post kiam mi aŭskultis rakonton de mia amikino, esperantistino Graĵina. En niaj aktivaj lecionoj de la itala lingvo, promenante en parko aŭ arbaro, Graĵina diris al mi de sia sperto ligita kun Esperanto kaj rakontis tion tiamaniere, ke naskiĝis en mi deziro lerni tiun lingvon. Mi decidis akcepti la provokon kaj partopreni en Esperantokurso en Bjalistoko. Tamen tio estas nur la komenco de mia aventuro kun tiu eksterordinara lingvo.

La sekva paŝo sur mia vojo estis vojaĝo al Francio, al la loko Grésillon, al somera Esperantokurso. Tie mi ĝuste komprenis, ke Esperanto estas

ne nur lingvo, sed ankaŭ ideo de amikeco kaj kunlaboro inter la homoj, sendepende de iliaj nacieco kaj kulturo.

Mia engaĝiĝo en lernadon kaj instruadon de fremdaj lingvoj, precipe de la franca kaj itala, rezultas ĝuste el tiu fascino pri kultura diverseco kaj pri ebleco de komunikado inter la homoj. Mia devizo fariĝis klara – dank’ al lernado de lingvoj ni povas konstrui pontojn inter diversaj nacioj, krei ligojn kaj alproksimiĝi reciproke.

Mia motivaĵo etendiĝas tamen pli profunden ol nur lingvolernado. Tio estas kredo en tio, ke ni povas krei la pli bonan mondon per kompreno kaj akceptado de aliaj. Tio estas vivopasio kaj deziro de ĝia transdono al aliaj. Tio estas konvinko, ke ĉiu el ni povas influi la mondon, kiu nin ĉirkaŭas per agadoj por la komuna bono.

Tial, kvankam mi ĉiutage frontas multajn provokojn kiel fondintino de Invenzio, miaj vivomotivaĵoj, kredo kaj vivopasio, instigas min al kontinua agado. Mi scias, ke tio, kion mi faras, havas sencon, ĉar helpas al aliaj malkovri la belecon de lingvoj kaj kulturoj, kaj ankaŭ konstrui pontojn inter la homoj sur la vojo al amikeco kaj kompreno.

Tamen la demando „Vivomotivaĵoj aŭ por kio mi tion ĉion faras” pli profunde enradikiĝis en mia konscio post la someraj ferioj, dum kiuj mi plenigis tempon per variaj aktivaĵoj kaj agaĵoj. Mi pripensadis la sencon de tio ĉio, la sencon de mia engaĝado kaj laboro, kiun mi faras. Esperanto ludis ĉi-tie la ĉefan rolon.

Esperanto estas lingvo de amikeco, kaj partoprenante en la kurso en Grésillon mi havis okazon sperti tion sur mia haŭto. Tiu loko kunigis homojn, kaj la atmosfero de bonvolemo kaj akceptado estis tute palpebla. Rapide mi komprenis, ke Esperanto estas ne nur komunikilo, ĝi estas vivostilo, kiu povas treege kunigi variajn homojn.

Simile mi komprenas mian mision de Italo – kaj Parizoterapio. Mi deziras helpi al homoj malkovri tion, kio ilin kunigas en diverseco, sendepende de nacieco, aĝo aŭ mondkoncepto. Mi volas esti vojmontrilo por tiuj, kiuj serĉas sencon kaj inspiron en la vivo. Pro tiu kaŭzo la demando „Por kio mi tion ĉion faras?” trovas respondon en mia deziro de kreado

de ligoj, de subtenado de aliaj personoj kaj de konstruado de pontoj inter la homoj en la spirito de amikeco kaj reciproka kompreno.

El la pola tradukis Jerzy Parys

Życiowe motywacje czyli po co ja to wszystko robię?

Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię? – to pytanie, które zadaję sobie od pewnego czasu.

Jestem założycielką szkoły języka francuskiego i włoskiego Invenzia – francuski, włoski aktywnie, ale zanim stworzyłam to miejsce, zastanawiałam się wielokrotnie nad sensem moich działań i co naprawdę mnie napędza. Odpowiedź na to pytanie tkwi w historii mojego życia, które wyznaczyło mi niezwykle inspirującą ścieżkę.

Jak żyć pełnią życia, odkrywać nowe osoby, nie stracić smaku życia – to pytania, które wielokrotnie zadawałam sobie, starając się zrozumieć sens mojej działalności. Każdego dnia dążę do wniesienia radości w życie moich kursantów, pomagając im odnaleźć życiową motywację, cel, a czasem nawet utracony sens lub wiarę. Poprzez moją pracę pragnę dawać więcej – więcej zrozumienia, akceptacji i inspiracji.

Wszystko zaczęło się od decyzji, którą podjęłam po usłyszeniu opowieści mojej przyjaciółki, esperantystki Grażyny. Na naszych aktywnych lekcjach włoskiego, spacerując w parku czy w lesie, Grażyna mówiła mi o swoim doświadczeniu związanym z esperanto i opowiadała to w taki sposób, że narodziło się we mnie pragnienie nauki tego języka. Postanowiłam podjąć wyzwanie i wzięłam udział w kursie esperanto w Białymstoku. Jednak to tylko początek mojej przygody z tym niezwykłym językiem.

Kolejnym krokiem na mojej drodze była podróż do Francji, do miejscowości Grésillon, na letni kurs esperanto. To tam zrozumiałam, że

esperanto to nie tylko język, ale także idea przyjaźni i współpracy między ludźmi, niezależnie od ich narodowości czy kultury.

Moje zaangażowanie w naukę i nauczanie języków obcych, zwłaszcza francuskiego i włoskiego, wynika właśnie z tej fascynacji różnorodnością kulturową i możliwościami komunikacji między ludźmi. Moje motto stało się jasne – dzięki nauce języków możemy budować mosty między różnymi narodowościami, tworzyć więzi i zbliżać się do siebie.

Moja motywacja sięga jednak głębiej niż tylko nauka języków. To wiara w to, że możemy tworzyć lepszy świat poprzez zrozumienie i akceptację innych. To pasja życia i chęć przekazywania jej innym. To przekonanie, że każdy z nas może mieć wpływ na otaczający nas świat, poprzez działania na rzecz wspólnego dobra.

Tak więc, choć codziennie stawiam czoło wielu wyzwaniom jako założycielka Invenzii, to moje życiowe motywacje, wiara i pasja do życia, napędzają mnie do ciągłego działania. Wiem, że to, co robię, ma sens, ponieważ pomaga innym odkrywać piękno języków i kultur, a także budować mosty między ludźmi na drodze do przyjaźni i porozumienia.

Jednakże pytanie „Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?” głębiej zakorzeniło się w mojej świadomości po letnich wakacjach, podczas których wypełniałam czas różnymi aktywnościami i działaniami. Zastanawiałam się nad sensem tego wszystkiego, nad sensem mojego zaangażowania i pracy, którą wykonuję. Esperanto odegrało tu kluczową rolę.

Esperanto to język przyjaźni, a uczestnicząc w kursie w Grésillon miałam okazję doświadczyć tego na własnej skórze. To miejsce łączyło ludzi, a atmosfera życzliwości i akceptacji była wręcz namacalna. Szybko zrozumiałam, że esperanto to nie tylko narzędzie komunikacji, to styl życia, który potrafi bardzo łączyć różnych ludzi.

Podobnie postrzegam moją misję Italo – czy Paryżoterapii. Pragnę pomagać ludziom odkrywać to, co ich łączy w różnorodności, niezależnie od narodowości, wieku czy światopoglądu. Chcę być drogowskazem dla tych, którzy poszukują sensu i inspiracji w życiu. Tak więc, pytanie

„Po co ja to robię?” znajduje odpowiedź w moim pragnieniu tworzenia więzi, wspierania innych i budowania mostów między ludźmi w duchu przyjaźni i wzajemnego zrozumienia.

Vivmotivoj, aŭ kial mi faras ĉion ĉi?

Serĉi signifon en la vivo plena de seniluziigoj, neplenumitaj atendoj kaj nesatigeblaj deziroj estas kiel serĉi sunradiojn en subtera tunelo. La mal-lumo ŝajnas estingi ĉiujn briletojn de naiva espero, ke ie/iam vunditaj piedoj, vagante inter akraj ŝtonoj kaj ŝlima koto, sentos agrablan molecon de tapiŝo el rozpetaloj.

Mi ne estas deprimita, kvankam, kiel mi, ĉio ĉirkaŭ mi venas al neevitebla fino. Kio permesas al mi malfermi la okulojn ĉiumatene, kio igas min deziri vivi? Mi trovas la respondon aŭskultante mian koron. Ĝi kantas sopiran kanton al senfinco, al eterna ekzisto en realo sen elreviĝoj. Ĝi ne pripensis tion memstare. Tiu, kiu unuafoje ekigis ĝian pulson, ekkuris, promesis akompani ĝin en ĉi tiu mistera maratono, kaj fine li donos al ĝi ripozon, iniciatos, kvietigos ĝian sopiron, bonvenigos ĝin per etenditaj brakoj kaj tenera saluto: „Vi finfine estas ĉi tie!”. „Li kondukos min en domon de vino, kaj Lia standardo super mi estos amo” /Kanto de la Kantoj 2.4/.

Do mi kuras kuraĝigita de ĉi tiu promeso, mi prenas agadon kredante je la signifo de ĉiu sperto, finfine, estas pro iu kialo, se ĝi okazas. Kvankam mi ofte ne komprenas, mi fidas. Mi trovas dankemon en mi mem: kiel mirinde estas ke mi ekestis, ke mi povas senti la odoron de aneto kaj admiri la sunleviĝon super la lago, sperti bukedon da gustoj en rilatoj, venki timon, pardoni, fiksi limojn por mi mem por ke mi ne kaŭzu suferon, sed ankaŭ ne estos damaĝita – iri al pleneco de la vivo.

El la pola tradukis Elżbieta Karczewska

Życiowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię?

Szukanie sensu w życiu pełnym zawodów, rozczarowań, niespełnionych oczekiwań i pragnień nienasyconych, to jak wypatrywanie promieni słońca w podziemnym tunelu. Mrok zdaje się gasić wszelkie iskierki naiwnej nadziei, że gdzieś/kiedyś poranione, brnące wśród ostrych kamieni i grząskiego błota stopy, poczują przyjemną miękkość kobierca z płatków róż.

Nie ulegam przygnębieniu, choć tak jak i ja, wszystko wokół dąży do nieuchronnego kresu. Co pozwala mi co rano otwierać oczy, co sprawia, że chcę żyć? Odpowiedź znajduję słuchając swego serca. Ono wybija tęskną pieśń za nieskończonością, za wiecznym trwaniem w rzeczywistości bez rozczarowań. Samo sobie tego nie wydumało. Ten, który uruchomił jego pierwszy puls, rozpoczął bieg, obiecał, że będzie towarzyszył w tym tajemniczym maratonie, a na końcu da odpocznienie, przejmie inicjatywę, ukoi tęsknotę, przyjmie z rozpostartymi ramionami i czułym powitaniem: „Nareszcie, jesteś!”. „Wprowadzi mnie do domu wina i sztan-darem Jęgo nade mną będzie miłość” /Pnp2.4/.

Więc biegnę zmotywowana tą obietnicą, podejmuję aktywność, wierząc w sens każdego doświadczenia, jest przecież po coś, skoro się wy-darza. Choć często nie rozumiem, to ufam. Odnajduję w sobie wdzięczność: jak cudownie, że zaistniałam, mogę poczuć zapach kopru i zachwycić się wschodem słońca nad jeziorem, doświadczać bukietu smaków w rela-cjach, przekraczać lęk, wybaczać, stawiać sobie granice, by nie zadawać cierpienia, ale i nie dawać się krzywdzić – iść ku pełni życia.

ENHAVO · SPIS TREŚCI

Michalina Pietkiewicz

Tempesto (1-a premio) · 5

Burza (I nagroda) · 9

Sennoma524

Ŝi (2-a premio) · 12

Ona (II nagroda) · 14

Marzena Ciruk

Vivmotivoj (3-a premio) · 17

Źyciowe motywacje (III nagroda) · 21

Wojciech Bardzik

Griza folio (*distingo*) · 25

Szara kartka (*wyróżnienie*) · 28

Rumjana Budinova

Vivmotivoj aŭ kial ni faras tion ĉi? (*distingo*) · 31

Źyciowe motywacje, albo dlaczego to wszystko robie? (*wyróżnienie*) · 33

Silvio Curtis

La Lerta Programisto (*distingo*) · 35

Biegly programista (*wyróżnienie*) · 36

Anna Kokot-Nowak

Vorto – la vivigilo (*distingo*) · 37

Słowo – generator życia (*wyróżnienie*) · 40

Jorge Rafael Nogueras

La malico de la homa koro (*distingo*) · 43

Przewrotność ludzkiego serca (*wyróżnienie*) · 44

Arkadiusz Stosur

Transformoj aŭ kio fortigas min, kio malfortigas... (*distingo*) · 45

Transformacje, czyli co mnie wzmacnia... (*wyróżnienie*) · 48

Dawid Trela

La karabeno kaj la cigaredo: meditoj en la fronto (*distingo*) · 51

Karabin i papieros: rozmyślania z frontu (*wyróżnienie*) · 55

Tadeusz Charmuszko

Frenezeto · 59

Bzik · 61

Piotr Daroshka

Mia respondo · 65

Moja odpowiedź · 66

Tadeusz Dejnecki

Bildo de la vivo · 68

Obraz życia · 71

Roman Dobrzyński

Espero kaj Esperino · 75

Espero i Esperino · 79

Jindřiška Drahotová

Vivmotivoj aŭ kial mi faras ĉion ĉi · 85

Motywy życiowe, czyli dlaczego to wszystko robię · 86

Erika Godó

Vivmotivoj, aŭ kial mi faras tion? · 88

Motywy życiowe, czyli dlaczego to robię? · 90

Viviana Isernia

Vivkoincidoj · 93

Zbiegi okoliczności · 96

Grażyna Kulesza-Szypulska

Inter sonoj · 99

Wśród dźwięków · 102

Andrzej Liczmonik

Afero de senco · 107

Kwestia sensu · 109

Henryk Liszkiewicz

Interveno · 113

Interwencja · 116

Jaroslava Malá

Kial mi faras ĉion ĉi · 119

Dlaczego robię to wszystko · 120

Jorge Rafael Nogueras

Survoje al Tero-2 · 123

W drodze na Ziemię-2 · 127

Lurdes Oliveira

Vivmotivoj, aŭ kial mi faras ĉion ĉi · 132

Życiowe motywacje, albo dlaczego ja to wszystko robię · 135

Michalina Pietkiewicz

El nebulo · 138

Z mgły · 139

Stanisław Polanowski

Aŭtuno de la vivo · 142

Jesień życia · 145

Wacław Rekowski

Rememoroj de najbarino · 150

Wspomnienia sąsiadki · 151

Agnieszka Ruczaj

Kovrileto · 153

Kołderka · 156

Karolina Surówka

Helpantoj · 159

Pomocnicy · 161

Piotr Szewczyk

Skatolo · 164

Pudełko · 167

Ewa Tyburczy

Vivmotivaŕoj aŭ por kio mi tion ĉion faras? · 171

Źyciowe motywacje czyli po co ja to wszystko robię? · 173

Barbara Zadykowicz

Vivmotivoj, aŭ kial mi faras ĉion ĉi? · 176

Źyciowe motywacje, czyli po co ja to wszystko robię? · 177

